

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Secvndvs

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

illa sublimitate humana mens sibi potest fingere, omnino nihil est in illius gloria comparatione Nam scriptum est de illa: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se.* Prius ergo Christo datur imperium, deinde cornu ejus sublimabitur: quia tunc sublimitatis ejus celsitudo respicitur, cum nostra quoque natura a corruptionis suae imo sublevatur, cum renovationis suae integritatem refurgendo suscipit: quia praecellens lumen contemplati valeat Redemptoris. Si verò in cornu aliquis vult regnum intelligi, per regnum Christi sancta Ecclesia designatur. Quod profectò cornu sublimabitur, quia ima

A nostra ad Angelorum aequalitatem perducentur. Quare & de electis in Evangelio Dominus dicit: *Erunt sicut Angeli Dei in caelo.* De ista cornu sui sublimitate, iterum dicit: *Fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* Sublimabitur ergo cornu Christi: quia sancta Ecclesia in aeterna contemplatione sui Redemptoris extolletur: & quae nunc in hac valle miseria depositionis suae poena deprimitur, ab sorpta tunc morte, renovata aeterni gaudij culmine, sublevabitur. Sed haec jam typica explanatione protulimus, restat, ut in sequenti volumine moraliter exprimamus.

Mat. 22. f
Mat. 13.

LIBRI SECUNDI

CAPUT PRIMUM.

MO- RALIS

SUPERIORI libro, dum sacra historiae textum moraliter disceperemus, Annae fecunditatem in summae contemplationis perfectione posuimus: quia concipere menti, est de summa Dei omnipotentis contemplatione ineffabiliter gaudere: parere autem, in mente concepta charitatis insignia occultare non posse. Nunc autem parienti canticum dicere quid est, nisi conditorem, quem ineffabiliter diligit, veris praconiis praedicare? Dicit ergo:

Exultavit cor meum in Domino.

Sed ea, quae manducavit, & bibit, quae amarum animam habuit, quae flevit largiter, quae votum voluit: quia illa mens omnipotentem Deum dignè laudare potest, quae dignis agonibus ad charitatis ejus summa pervenit: haec quidem diuturno usu contemnerent omnia didicit, & dum cuncta creata ab intentione abiicit, tantò amplius in visione aeternae majestatis gaudet, quantò alicujus creaturae species in sui amore hanc retinere non praevalet. Haec ergo dicit: *[Exultavit cor meum in Domino,]* quae eum, contemptis omnibus, solum amat. In hunc profectò affectum venerat, qui dicebat: *Quid mihi restat in caelo, & a te quid volui super terram?* Hinc in Deo exultans, dicit: *Vultum tuum, vultum tuum Domine requiram* Hinc Sponsa in Canticis petit, dicens: *Osculetur me osculo oris sui.* Dum ergo dicit: *[Exultavit cor meum in Domino,]* quid aliud, quam in ejus se oculis inhæsisse, quem ardentè diligit, gloriatur? Et ideo illa sola haec dicit, quae experta novit, quae vis amoris sit in thalamo Sponsi. Cunctis quippe passionum victoriis illustrata, & praelata virtutum culmine ad illam sublimitatem pervenit, ex qua per gaudium mirae devotionis exultationisque cor suum in Deo posuit. Et quia cor suum dicit, quid aliud, quam mentis suae libertatem asseruit? Repti quidem corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Unde & de proditore dicitur: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotes.* Si enim Iudas cor suum, & non diabolus possideret, ipse potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret. Quò contra electus vir loquitur, dicens: *Animam meam porto in manibus meis.* Quid enim aliud manus electi est, quam potestas internae libertatis? Quid ergo ei est, animam in manibus portare, nisi internae libertatis gloriam in potestate retinere? Quotiescumque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. Quare & Hieremias Judaico populo graviter delinquenti improperans, ait: *Aude popule stulte, & qui non habes cor.* Hinc item conversus alter Propheta Deo confitetur, dicens: *Invenit servus tuus cor suum.* Dicit ergo: *[Exultavit cor meum in Domino,]* ut libertatem mentis assereret, sine qua Deum dignè laudare non possit. Sequitur:

Exaltatum est cor meum in Deo meo.

In cornu electae mentis intentio designatur, quae

S. Greg. Tom. III.

B mirabiliter extollitur, cum ad eum gaudento pervenit, qui super universa consistit. Unde & cornu suum non in alio aliquo exaltatum asserit, sed in Deo. Qui enim transcuntia bona diligit, hujus profectò intentio depressa, non exaltata est: quia in imo figitur, ubi per desiderium locatur. Hinc est, quòd in Evangelio Dominus dicit: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Exaltare ergo cornu nostrum volebat Dominus, cum dicebat: *Thesaurizate vobis thesauros in caelo.* Exaltatum cornu habebant ij, quibus se Paulus conformabat, dicens: *Nostri conversatio in caelis est.* Sed qui caelestia tantum diligit, si illam intimè dulcedinis suavitate gustare non novit; quamquam valde exaltatus sit, ad hujus tamen exaltationis sublimitatem non pervenit. Ille ergo hac exaltatione sublimis est, qui per incrementa virtutum proficiens, sublimitatem summae contemplationis obtinuit, non solum, ut perfectè caelestia diligat, sed etiam, ut amoris perfectione in sola omnipotentis Dei contemplatione requiescat. In Deo exaltatum cornu habet, qui interni luminis alta visione fruatur, in qua familiari quadam singularitate gloriatur. Quare non ait: *In Deo nostro, sed in Deo meo.* Meum namque de eo dicit, quem familiariter, ac singulariter diligit. Ad quam certè divinae familiaritatis dignitatem pervenerat, qui dicebat: *Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te* Hinc Elais ait incredulos increpans: *Nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo?* Quae ergo exaltatione cornu in Deo sustollitur, Deum suum singulariter fatetur: quia summa illa infusio divinae dulcedinis, exaltatam mentem, & sui susceptibilem, & valde familiarem facit. Sequitur:

Dilatatum est os meum super inimicos meos.

Qui sunt inimici electae mentis, nisi spiritus maligni? Quid ergo est dilatatum os super inimicos habere, nisi omnes malignorum spirituum suasiones, amplissima sibi infusa gratiae largitate reprobare? Angustiu quippe os habet, qui cunctis fraudibus malignorum spirituum, per considerationem rationis, contraire non praevalet. Os quippe mentis ejus, ratio est, & loqui, deliberare. Os namque repletur, cum mentis ratio per infusam sibi gratiam in contemplationem summae veritatis attollitur. Repleri quidem ei est, illustratione summae veritatis imbuti. Ibi quippe discit, & quod aeternaliter appetat, & quod temporaliter contemnat. Et quia summa veritas amor est, subtilitate veritatis attollitur electa anima, ejusque rei charitate, quam didicerit, inflammatur: & tantò strictius servat magisterium, quantò ferventiùs id sibi inviscerat vis amoris. Cui nimirum etsi maligni spiritus mala suggerunt, dilatati oris apertione confunduntur: quia veritate summae sapientiae instructa, & summi amoris facibus accensa, habet jam contra suggestionem erroris immensam lucem sapientiae: habet & contra oblatam mundi hujus pompam ineffabilem charitatem. In immensitate lucis videt, quae reprobet, sed per vim sum-

D

S. GREG. TOM. III.
LIB. II. CAP. I.

mae charitatis amat inepta reprobare, quae novit. Per sapientiam mala suggesta reprehendit, sed in virtute charitatis deprehenfa redarguit. Os ergo super inimicos dilatat, quia ex abundantia rationis, contra daemones multa deliberat: & ad acutiùs eorum objecta destruit, quò id, unde mala suggesta reprobet, in sublimibus agnoscit: Unde protinus causam insinuans, ait:

Quia latata sum in salutari tuo.

Quod profectò tale est, ac si dicat: *Quia exaltatum est cornu meum in Deo meo.* Hoc certè est letari in salutari Dei, quod exaltatum cornu habere in Deo suo. Quod non de qualibet latitia salutaris accipitur, sed de illo perfectissimo gaudio, quo electa, perfecta-que anima more sponte gaudet in sponso. De qua nimirum latitia David obsecrat, dicens: *Redde mihi latitiam salutaris tui, & spiritum principali confirma me.* Quae ergo dilatat os habere super inimicos suos se gloriatur, in salutari Dei priùs latata fuisse describitur: quia illa beata mens validè reprobare malignorum spirituum suasiones poterit, quae in Redemptoris divinitate per contemplationem sublimiter assumpta, ex eo & sapientiae accipit magnitudinem, & plenitudinem charitatis. Quem profectò dignis laudibus praedicat, dicens:

Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis, sicut Deus noster.

His namque Annae vocibus quaeque electa anima hoc Redemptori clamat in laude, quod ab ipso credit in munere. Sed ex hoc pie confessionis ordine, ordo innuitur, quo eadem muneris bona, quae feriatim protulit, consequamur. Sanctus itaque Dominus & fortis asseritur, à quo sanctificamur, ad requiem ducimur, & glorificamur. Sanctificationem à Domino accipimus in virtute regenerationis, esse autem, id est quietem ab huius mutabilitate corruptionis in terminatione exilij, fortitudinem in triumpho resurrectionis. Primum itaque horum munerum in ista vita consequimur, cum electi cujusque anima in carne est, sed utraque adhuc in agone operis posita: sequens autem in sola anima praeter carnem, post carnis vitam, & jam de huius vitae laboribus assumpta: ultimum verò, in carne, & anima, sed utraque jam per gloriam aeternitatis innovata. Priùs itaque sanctus dicitur, quia regeneratis per salutis lavacrum, charitas Dei cordibus nostris infunditur, per cuius gratiam ad aeternae patriae bona praeparatur: ut dum haec vita per decursionis suae tempus elabitur, ea nos vita suscipiat, cuius gaudio hinc electorum egredientes animae, sine mortis pavore potiantur. Deinde esse ei ascribitur, quia securi consummationis nostrae diem, videlicet claritatem ultimae resurrectionis expectamus, dum in illo munere acceptae requiei discimus, extremi examinis discussionem non metuere, sed promissae gloriae latitiam expectare. Ultimo autem loco fortis asseritur: quia in gaudio futurae resurrectionis infirma nostra roborantur, cum caro surgit de pulvere: sed idem carnis nostrae pulvis translatus in perpetuae incorruptionis gloriam, ad fragilitatis suae miseriam ultra non redit. Sed & notandum, quia in his tribus ab altero ad alterum ducimur, sed cum habere non habitum ceperit, qui hoc accipit quod non habuit, quod ante habuerat non amittit. Nam cum de sanctificatione ad requiem perducimur, & de quiete animae perducimur ad robur aeternae incorruptionis: & sanctificatio charitatis augetur nobis in illa requie, & requies, & amor excrevit valde in resurrectione. Conditorem namque suum, unaqueque anima per amorem conjuncta, in tantis muneribus intuens, Annae vocibus dicat, quam bene sapit sibi donum perfectae regenerationis, & vis amoris: Dicat, *[Non est sanctus ut est Domi-*

nus.] Dicat, quam melius munus sibi est, promissio quietis in hora sui transitus: *[Neque est alius extra te.]* Dicat, quam optimum sibi placens premium sit, ultima renovatio sua, in gaudio perfecti spiritus sui, & gloriae carnis. Dicat: *[Et non est fortis, sicut Deus noster.]* Et notandum quia hoc in precis cantico Anna loquitur. Electa etenim menti haec in cantico poscere est, dona tam grandia cum gaudio desiderare. Petere quippe ei, desiderare est: & gaudere, cantare. Sed quae tam gaudenter dignitatis suae munera conspiciat, quam fortiter occultis hostibus exprobrat, innotescit. Sequitur enim, & dicit: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro.*

Sublimia quippe, & vetera spiritus maligni loquuntur. Cum alta, quae videntur, huius seculi appetenda, fidelibus suggerunt. Qui ergo cornu suum in Deo exaltare jam didicit, qui teneri in gaudio maiestatis novit, quidquid offertur sibi de blandimento seculi labentis, exprobrando despiciat, dicens: *[Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro.]* Ac si aperte loquatur, & dicat: Eò mihi ea, quae offeruntur displicent, quò per desiderium alia video, quae valde placent. Quod profectò dicere, quia ei competit, qui iam idoneus ad ministerium praedicationis agnoscitur: aptè quoque contra arrogantes sapientes, & contra negligentes sanctae vitae professores, ista prolata sentiuntur. Alta quippe glorians, loquitur, qui per scientiam, quam accepit, se intelligere sublimiter gloriatur. Vetera verò loquitur, qui postpositis sanctae Scripturae eloquiis, saecularibus verbis occupatur. Dicitur itaque arrogantibus: *Nolite loqui sublimia gloriantes.* Quibus profectò verbis ostenditur, quia non modum locutionis prohibet, sed affectum intentionis. Quasi aperte dicat: Sublimia loquimini, sed de eo, quod altum dicitur, gloriari refugite. Unde & Paulus pie discipulum admonet, dicens: *Noli altum sapere, sed time.* Non dixit: *Noli altum loqui, sed Noli altum sapere:* sicut & hic non dicitur, *Nolite loqui sublimia:* sed, *Nolite gloriantes loqui,* quia sacra eloquia altius exquirenda sunt, sed quò altius exquirere proficit, semetipsum cohibere à vanae gloriae fastu debet per custodiam humilitatis. Dicitur etiam ociose loquentibus: *[Recedant vetera de ore vestro.]* Vetera quippe sunt verba saeculi, quia dum in eis loquentis animus per intentionem figitur, devotionis suae decore spoliatur. Quare illi sublimia gloriantes loqui non debent, & cur ab eorum ore vetera debeant recedere, haec causa demonstrat, quae subiungitur:

Quia Deus scientiarum Dominus est.

Audiat itaque sciens & arrogans, quia non ipse scientiarum dominus est, sed Deus. Nam rectè glorians diceret, si ejus, quae tumeret scientia, non omnipotens Deus, sed ipse dominus extitisset. Audiamus & nos, quando loquimur verba saeculi, quia Deus scientiarum Dominus est. Jam quippe electorum mentes non solum novi, sed etiam veteris testamenti scientia innovat: venit namque, qui diceret: *Ecce nova facio omnia.* Cum ergo tot nova habeamus, quae loqui possumus, vetera loqui sine culpa nullatenus valemus. Recedant igitur de ore nostro vetera, ut cum damnatae vetustatis culpa etiam à sermone compescitur, in novi hominis pulchritudinem transeamus. Quod profectò si contemnimus, audiamus:

Et ipsi praeparantur cogitationes.

Quasi à minori culpa, subintellecta comparatione, nos terreat, dicens: Hinc ociofa loquentes cogitent, quam metuere culpam locutionis debeant, si is, cui loquendo delinquitur, etiam cogitationum excessus ad iudicij sui examen servat. Audiant item arrogantes, quod sequitur:

Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.

Jam quippe in allegorica expositione diximus, quia immundi spiritus horum fortium appellatione designantur. Qui nimirum quia à caelesti gloria superbiendo ceciderunt, aptè elatis doctoribus ad terrorem proponuntur; ut de se tantò jam humiliter sentiant, quantò etiam angelos à superna gloria lapsos, per appetitum vanæ gloriæ contemplantur. Quod etiam Redemptorem nostrum in elatis discipulis egisse recolimus, qui cum se subjecta damonia habere jactarent, ab eo protinus audire: *Videbam satanam, quasi fulgur, de celo cadentem.* Arcus itaque fortium superbia est spirituum malignorum. Dicuntur autem fortes, vel quia de se magna senserunt, vel quòd humanum genus magnarum tentationum impetu vincant. Quem profectò arcum dum intentio impia retendit, jacere malitiæ jacula supra se in conditorem studuit. *Ponam*, inquit princeps eorum; *sedem meam ad Aquilonem, similis ero Alrissimo.* Sed superatus est arcus fortium, quia Deus apostatarum spirituum superbiæ restitit, de celo precipitavit, conditionali gloria virtutis exiit, ut in lapsis angelis homo disceret quid timeret. Nam quid de æreo vase fiet, si Deus nec aureis superbiæ fæctore plenis ignoscit? Unde & Petrus in epistola sua loquitur, dicens: *Deus peccantibus angelis non peperit, sed rudentibus infirmi devotos in tartarum tradidit in judicium reservari.* Quis ergo electus, & humilis prædicator superbiens dicat: *Ut cessetis ab elatione, in conformibus vobis angelis, videlicet lapsis, damnationis debitæ pœnas aspiciat.* Et quos imitari debeant, proponens, ait: [*Et infirmi accincti sunt robore.*] Si ob præsumptionem estimationis mali angeli fortes vocantur, infirmorum appellatio rectè beatis spiritibus convenit, qui de se nulla præsumptio, virtuti sui opificis perpetua humilitate subjecti sunt. [*Infirmi accincti sunt robore.*] Quia voluntariè subjectionis merito, sancti Angeli interni amoris vinculo, conditori suo conjuncti sunt. Quibus aptè accinctiois nomen congruit, quia accinctus quilibet, eo, quo cingitur cinctorio, ex omni parte retinetur: quia videlicet beatissimi illi spiritus sic sunt in æternitate solidati, ne ab ea cade-
 rem unquam possint. Hinc est, quòd ad Danielem in Babylonia prædicantem Angelus mittitur, qui accinctus obrizo perhibetur. Hinc est, quòd Angelum, cum quo in Apocalypsi Joannes colloquium habuit, aurea zona ad mammillas circumdatum confepit. Quia verò iidem beati spiritus ab humilitatis merito, in amoris gloriam surrexerunt, sed quia eandem gloriam in complexu æternitatis habent, & in timore amissionis non habent: gloriosi siquidem ineffabiliter sunt, sed ineffabilem illam gloriam amittere numquam possunt. Ut itaque desinat gloriari, audiat arrogans: [*Arcus fortium superatus est.*] Et ut damnatâ culpâ superbiæ proficiant in humilitate, dicitur sibi: [*Infirmi accincti sunt robore.*] Robur namque infirmis impenditur, cum subjectionis merito mitibus infunditur virtus supernæ charitatis. Accingimur etiam, cum ad verbi ministerium præparamur. Bene itaque accincti robore infirmi, in alta locutione gloriantibus præponuntur: quia ij, qui in ministerium mittuntur spiritus, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, priusquam accingerentur ad ministerium humiles fuerunt. Antè enim memoratur infirmitas, post verò accinctio roboris. Hos profectò nobis accinctos Paulus insinuat, dicens: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* De quibus & Propheta etiam loquitur, dicens: *Millia millium ministrabant ei.* Quasi ergo dicat: Prius vos agnoscite, & sic vos ad aliorum salutem præparate: quia bonum prædicationis S. Greg. Tom. III.

A tunc bene impletur, cum prædicator, qui sublimis est verbo; humilis esse satagit ministerio. Sed quia superbos & arrogantes prædicatores loquendo redarguit, subdit, dicens:

Repleti prius, pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt.

Repleti prius illi sunt, qui dum tumoris cibos in mentis refectione suscipiunt, delicias sanctarum virtutum, velut cibo jam pleni, capere non possunt. Sed tamen pro panibus se locant, quia in scripturis, quas intelligunt, juxta magnitudinem sapientiæ se percipere spiritualia munera virtutum putant. Sed saturari nequeunt, quia repletioni arrogantie dona sancti Spiritus addere nequaquam possunt. Ipse namque spiritus disciplina effugit situm, & non habitat in corpore pleno peccatis. Hinc etiam scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Frustra ergo, quæ Dei sunt, accipere gestiunt, qui in eo quòd superbiunt, largitorem munera sibi adferentem reddunt. Saturari ergo nequeunt, quia munera spiritualium gratiarum non adipiscuntur. Qui verò sunt famelici, nisi à cibis vitiorum vacui, à tumore jejuni? Famelici ergo saturati sunt, quia sancti viri humilitatis arce præditi, dum de se alta non sentiunt, alta virtutum dona promerentur. Nam per humilitatis bonum, sancti Spiritus sedes fiunt, quem dum in se manentem recipiunt, ejus donis plenius repleantur. Unde & per Prophetam Dominus dicit: *Super quem quiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & irremotum sermones meos?* Valde ergo saturantur famelici, quia in donorum plenitudine super humiles sanctus Spiritus quiescit. Quod tamen contra negligentes sacri altaris ministros, atque audaces Dominicæ corporis susceptores dici non inconvenienter potest. Repleti verò prius sunt, vitiorumque cibo saturati, qui pro pane se locant: quia corpus ad susceptionem eucharistiæ præparet. Qui nimirum comedunt, & saturari non possunt: quia etsi sacramentum ore percipiunt, virtute sacramenti nequaquam replentur. A virtute ergo illa sacramenti ideo jejunt, quia prius repleti fuerant. Salutis quippe fructum non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, qui ea, quibus se repleverant, flagitia portant in mente. Non saturantur ergo, nisi famelici: quia à vitis perfectè jejunantes, divina sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat, nisi ut à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, evacuati quotidie conentur? Nam qui quotidie non exhaurit, quod delinquit, etsi minima sunt peccata, quæ congetit, paulatim anima repletur, atque ei meritò auferunt fructum internæ saturitatis. Hac repletionem nos evacuate Paulus insinuans, ait: *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Quid enim est hoc loco probare, nisi evacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, & purum exhibere? De repletis etiam subdit: *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit.* Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad pœnitentiæ lamenta curramus: quia ipsa sola virtus est, quæ evacuat, quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tunc verè famelici saturantur, quia quò studiosius mundamur lamentò pœnitentiæ, eò uberiorem divinæ gratiæ fructum recipimus in spiritali refectione. Quæ nimirum electorum saturitas, quia usque in mundi finem extenditur, subdit, atque ait:

Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est.

Quæ itaque hujus appellatione sterilis signatur, nisi ea de qua Paulus loquitur, dicens: *Quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ mater nostræ est?* Unde

D ij

Luc. 10. c.

Es. 14. c.

2. Pet. 2.

Dan. 10.

Hebr. 1. d.

Dan. 7. b.

Sap. 1. b.

1. Pet. 5. b.

Es. 66. a.

1. Cor. 11.

Vide B.

August.

in evan.

in 10. an.

nis c. 26.

per 10.

rum.

Gal. 4. d.

& pauld post Efaia vaticinium ei coaptavit, dicens: *Scriptum est enim: Latere sterilis, quae non parit; erumpe, & clama, quae non parituris: quia multi filij deserta, magis quam ei, quae habet virum.* Sed quo modo Hierusalem sterilis, beatorum scilicet Angelorum sancta societas intelligitur, cum juxta vocis suae significatum de aeterna pacis visione perenni gaudio sit fecunda? Sed si mater est electorum hominum, sterilis profecto erat, quando humanum genus in Adam perierat. Velut enim parturire non potuit, cum eum, in quo fecunditatis suae extendere sinum debuit, lapsi spiritus suasionibus amisit. Tandiu accinguntur infirmi, donec sterilis pariat: quia Angelorum humilium valido ministerio coufque indigemus, donec quotquot ad vitam praedestinati sunt de humano genere, usque in mundi finem colligantur. *Mittet namque filius hominis Angelos suos, & colligent electos suos a quatuor ventis.* Ad eos namque colligendos tunc mittendi sunt, in quorum salute quotidie mittuntur: quia ad regnum non colligent, nisi quibus per robur accinctionis suae nunc adiutorium praebent. Ulque etiam in mundi finem famelici saturantur. Sed & bene plurimos haec sterilis parere dicitur: quia non omnes homines, sed electi solummodo ad aeterna gaudia perducuntur. Aptè igitur etiam parere dicitur: quia Angelorum ministerio docemur superna petere, ut ad eorum valeamus bona pervenire. Sed cum haec sterilis parit, ea, quae multos habebat filios, infirmatur: quia quod pleniora lucra electorum, per Angelorum ministeria superna regna percipiunt, hujus Babyloniae filij minuuntur. Velut enim infirma in partu suo est, quae inordinato amore rerum transcuntium, ut solet, filios gignere nequaquam potest. Ubique enim jam caelestia regna praedicant, quae profecto dum fidelium mentes audita diligunt, dum ea etiam bonis moribus inquirunt, velut in partu suo Babylonia stringitur: quia mater nostra Hierusalem eos per orbem Deo parturit, quos illa lasso perditionis utero parere gehennae confluevit. Quorum tamen accinctionum robur, non ipsis, sed ei, a quo accinguntur, adscribitur. Aptè itaque subditur:

Dominus mortificat, & vivificat.

In quibus profecto verbis, etiam ordo notandus est. Prius quippe mortificare dicitur, deinde vivificare: quia nisi saeculum amare desistimus, Deo per amorem vivere non valeamus, Joanne attestante, qui ait: *Qui diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Unde & is, qui se mortificatum, & vivificatum, qui se prostratum & erectum meminerat, loquebatur, dicens: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Vivebat, sed non mundi vitam, quia dicebat: *Vivo jam, non ego, vivit vero in me Christus.* Non ergo accinctionum aliquis, sed Dominus mortificat, & vivificat. Mortificatum quippe, & vivificatum esse, est praesentia nulla concupiscere, & aeterna desiderare. Cui itaque de his muneribus referenda sint gratiae, exponit, dicens: [*Dominus mortificat, & vivificat.*] Unde & saepe jam nominatus gentium praedicator dicit: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.* Sed quo ordine omnipotens Deus ista in electis operetur, exponit, dicens:

Ducit ad inferos, & reducit.

Ut mortificet, quippe ducit ad inferos, & ut vivificet, reducit ab inferis. Omnipotenti etenim Deo ad inferos ducere, est peccatorum corda aeternorum cruciatuum consideratione terrere. Ei quoque ab inferis reducere, est territis penitentium, atque commissa lugentium mentes, spe vitae indeficientis atollere. Tunc quippe peccare desinimus, cum superna gratia mollius cordibus, futura tormenta formidamus. Et ab inferis reducimur, cum inferno vi-

fitati solatio, ad spem veniae de poenitentiae lamento respiramus. Aptè itaque Dominus ducere ad inferos, & reducere dicitur: quia humana duritia in hominis solius praedicatione, nec terrore concutitur, nec amore sublevatur. Nam si doctorum esset mortificare, quotquot eorum praedicatione tangeret, peccare desinerent: & si eorum esset vivificare, quicumque ab eis caelestia audirent, ad ea nos protinus omni conatu perquirenda, intimi affectus sui amor accenderet. Nunc autem, cum saepe peccatoribus aeterna supplicia minentur, cum ea, quae possunt eis caelestia bona praedicant, clamemus Annae vocibus in laudibus Dei, & ei etiam illud, quod per eos quidam proficiunt imputantes, dicamus: [*Dominus mortificat, & vivificat.*] Dominus itaque ducit ad inferos, & reducit: quia illi possunt futura tormenta metuere, illi superna gaudia diligere, in quibus per eas voces, quas foris homo loquitur, intus Dei pietas operatur. Est autem in quo sese quisque cognoscat, si jam ad inferos ductus, & reductus sit, si mundo obiit, caelis vivit: nam si electus est, proficit, Deo codem verò profectu subdit:

Dominus pauperem facit, & ditat.

Saeculi divites idcirco de larga facultate gloriantur, quia alto, & incomprehensibili iudicio Dei caelestia eis bona abscondita sunt. Dominus itaque facit pauperes, quia dum aeterna electis bona insinuat, eò se pauperiores tenent, quò à veris sese divitiis pulsos vident. Unde & rex ille, qui saeculi possessione latissimus erat, quia ei veras divitias Dominus ostenderat, clamabat ad eum, dicens: *Respice in me, & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego.* Hinc propheta Hieremias, electi cujusque illuminationem in se exprimens, ait: *Ego vir videns pauperitatem meam.* Pauperem itaque Domino facere, est in contemplatione bonorum perennium, electorum mentes ad contemptum rerum omnium visibilibus excitare. Sed cui summa revelat, qui eadem summa diutius laboris pretio sint quaerenda, insinuat, dicit: quia qui pauperes facit, etiam ditat; quia nimirum dum ab omnipotenti Deo bonorum caelestium cognitionem percipimus, ab ipso etiam virtutem consequimur, ut digno pro eis labore certemus. Bene autem subditur:

Humiliat, & sublevat.

Quia in contemplatione caelestium, quam abjecti sunt in terra, conspiciunt: sed in eadem abjectione temporalis inopia per Dei gratiam meritum se penitus sublevent ad gaudia perennis vitae. Humilitatem ergo percipiunt in aestimatione exilij, sublimitatem verò in praeparatione sanctae operationis. Sequitur:

Suscitat de pulvere egenum, et de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus.

Pulvis namque est subtilis deliberatio cogitationis illicitae, quae eam mentem, cui infederit, foedam reddit. Quid namque in stercore, nisi foeda perpetrataque flagitij audacia designatur? Unde & Propheta vitam carnalium caeno foedi operis obrutam intuens, ait: *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Aptè igitur serie dona Dei in flagitiosorum conversione numerantur. Prius namque suscitatur de pulvere egenus, quam pauper de stercore: quia à corde ante deliberatio immundae cogitationis absconditur, & postmodum ab actione culpa refecatur. Aptè quoque suscitari de pulvere egenus dicitur, pauper de stercore erigi: quia intus prava deliberans dormit à contemplatione justitiae, foris illicita perpetrans, in iniquitate per actum jacet. Et quia jam cum fortibus de malignis spiritibus trophaea consequitur, suscitatur

tus egenus, & erectus pauper, quid mereatur, ex-
ponit, dicens: *Ut sedeat cum principibus, & solum
gloria teneat. Sedere quippe triumphantis est.* Unde

*Apoc. 3. d. Qui vicerit, faciam
eum sedere in throno meo, sicut & ego vici, & sedi
cum Patre meo in throno ejus. Quod & Paulus in-*
tuens, fuscitationis, atque sessionis nostræ dona in

Eph. 2. b. Dei laudibus numerans, ait: Conre-fuscitavit, & con-
sedere nos fecit in caelestibus in Christo Iesu. Cum eo
itaque principes sedent: quia qui ejus auxilio mali-
gnorum spirituum vires reprimunt, in eorum trium-
pho dignitatem sessionis habent, quibus ex præsi-
dentis sibi virtute dominantur. Cum eo item prin-
cipes sedent: quia etsi stare per corpus in hac vitæ
labentis ærumna cernuntur, meritum tamen se-
dem cum Redemptore in sublimibus habent, à cu-
jus conformitate claritatis, nec in ista fœditatis val-
de separantur. Egeni quoque rebus, & pauperes

sunt, qui propter Evangelium ea, quæ in sæculo
habere poterant, cuncta reliquerunt. Qui certè ut
cum principibus possint sedere, de pulvere fuscitari
debent, & de stercore erigi. Quid enim favores lin-
guæ, quid sunt aliud labentium dignitatum insulæ,
nisi pulvis? Nam eam, quam blandiendo sordidant,
à veris splendoribus mentem cæcant. Et quid divi-
tiæ pereuntes, & transitoria facultates, nisi sterco-
ra æterna diligentibus sunt? Stercora quippe sunt,
quæ sanctæ animæ in contemptu utilitatis habent,
non in appetitu desiderij. Unde & Salomon in a-
mmissione bonorum temporalium constitutum sæculi
divitem intuens, ait: De stercore boum lapidandus

est pi per. Quasi dicat: De eo verbera doloris sustinet,
quod is, qui pro æterna vita laborare appetit, velut

stercora contemnit. Hinc Paulus ait: Omnia detri-
mentum feci: & arboror ut stercorea, ut Christum lucr-
faciam. De pulvere itaque egenus fuscitatur, & de
stercore pauper erigitur, cum mens sæculo abrenun-
tians, quidquid sibi placere solebat de linguæ huma-
næ favoribus, de honore dignitatum, & de abun-
dantia rerum, calcet, dum ad sola æterna respicit,
quæ sola ardentem amat. Ei namque fuscitari, & eri-
gi est, ea, quæ corpore derelinquit, mentis sublimi-
tate despiciere. Et cum principibus ei sedere est, su-
perna patriæ civibus per gaudium æternæ quietis in-
teresse. Qui certè tunc gloriæ solum tenet, quia
qui tam sublimiter præsidet, à conditoris sui laudi-
bis nunquam silet. Hanc namque gloriæ sedem

Psalmista admirans Domino loquitur, dicens: Bea-
tis qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæcu-
lorum laudabunt te. Hanc sedem gloriæ Esaias prædi-
cat, dicens: Gaudium & lætitia invenietur in ea:

gratiarum actio, & vox laudis. Hanc item sanctus
Tobias ostendens, ait: Et omni lapide pretioso, &
mundo platea ejus fermentur, & per omnes vias ejus
Alleluia cantabitur. Sed ea, quæ sequuntur, creptus
pauper aspiciat: quia ad principum sessionem,
ad gloriæ solum non statim, ut fuerit erectus, ad-
ducitur:

Domini, inquit, sunt cardines terræ, et po-
suit super eos orbem.

Quia terræ nómine peccatores in sacro eloquio de-
signantur, cardines terræ hi accipi convenienter
possunt, in quibus per inepta desideria sæculum cir-
cuit, & de alio ad alium ducit. Cùm igitur conver-
sos peccatores aspiciamus, in laudem creatoris his
Annæ verbis erumpamus. Quasi enim aliis verbis
tunc dicimus: Jam Domini esse pet ejus gratiam cæ-
perant, qui diu in rota rerum transeuntium per
mundi concupiscentiam tenti sunt. Et cùm, jam de-
relicta vitæ sæcularis blandimentis, fortia tenta-
menta fortiter tolerant, dicamus: [*Posuit super eos
orbem.*] Orbem quippe super eos posuit, qui ante-
quam eis imponeretur, sub eis fuit. Nam eum jam

in onere tentationum habent, qui eis blandiendo
velut subjectus serviebat, cùm in eo delicias, & vo-
luptates sequendo recumberent. Et quia magnas ex
eo tentationes habent, qui magna in illo oblecta-
menta habuerunt, adjungitur:

Pedes sanctorum suorum servabit.

Quibus profectò verbis sic auxilium divinx pro-
tectionis, propitiationisque ostenditur, ut pericula
tentationum gravia designentur. Quasi etenim dicat:
Tam grandia de eo, cui adhæserant, sæculo tenta-
menta sustinent, ut solus ad adjuvandum ille suffi-
ciat, qui deesse fidelibus suis in tribulatione non po-
test. Pedes namque sanctorum suorum servare, est
concussos in tentatione affectus electorum, ne cor-
ruant, per gratiam roborare. Unde & qui ad casum
nutaverat, & tamen à Domino cõservatus erat,

Propheta dixit: *Mei autem pene moti sunt pedes, pe-*
ne effusi sunt gressus mei. Hinc iterum: Pulsus sum,
& everfus sum, ut caderem, & Dominus suscepit me:
Fortitudo mea, & laudatio mea Dominus, & factus
est mihi in salutem. Et de hostium infirmitate subjun-
xit, dicens:

Et impij in tenebris contricescent.

Quid est autem, quòd cùm servare sanctorum pe-
des Dominus dicitur, silentium memoratur impio-
rum, nisi quia ad peccati lapsum nequaquam im-
pellimur, nisi cùm perversa nobis malignorum spiri-
tuum tentamenta suggeruntur? Cùm ergo pedes no-
stros Dominus servat, in tenebris tacent impij: quia
dum gratia divina protegitur, vocem, qua nos
præcipitent, dare nobis immundi spiritus nequa-
quam possunt. In tenebris quippe tacent, quia cali-
ginosa reproborum corda possident, à quorum ad-
nos progredi obscuritate non audent. Quare autem
sanctorum pedes servet, exponit, dicens:

Quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

Quasi dicat: Idcirco tenet, quia sine ipso stare
non possent. Nam etsi vir virtutis agnoscutur, in for-
titudine sua timorem lapsus habet, statum robur
non habet, & toties illicita concupiscendo labitur,
quoties interna ejus vestigia à Domino tenente dese-
runtur. An verò non vir erat cui in juvenularum
choro cantabatur: *Saul percussit mille, & David de-*

cem millia? Qui nimirum cùm inter onera fortitudi-
ni suæ relinquitur, in carnis suæ culpam impulsus
corrui, atque in se expertus est, quia vir in se non
habeat statum adrobis, sed lapsum infirmitatis. Un-
de & relabi meriens, eum, à quo teneri ad statum
debeat, expolcit, dicens: Non me derelinquas us-

quequaque. Nemo ergo se fallat, quasi in se robur
standi inveniat: quia etsi magna sæpe occultorum
hostium bella superamus, si dignè eos in suis fuasio-
nibus reprobando, velut in fugam versos insequi-
mur, non nos tunc refugij spiritus, sed eum, quem
in nobis aspiciunt, expavescunt. Vel certè si nos
etiam timent, idcirco profectò timent, quia in di-
vinæ gratiæ robur assumptos vident. Aptè ergo sub-
jungitur:

Dominum formidabunt adversarij ejus, et
super ipsos in cælis tonabit.

Cæli namque tunc sumus, cùm in altitudinem divi-
næ gratiæ præsentis nobis sublevamur. Et tonitrua
contra ejus adversarios habemus, cùm validis san-
ctorum desideriorum vocibus, omne, quod nobis
de eorum suggestione spirat, elidimus. Quiddid
enim tonitruum ferit, interficit. Tonitrua ergo cæ-
lorum, sunt perfecta desideria electorum. Nam ve-
lut à cælorum altitudine terribiliter sonando pro-
deunt, cùm ab eo mentis culmine malignos spiritus
feriunt, cui omnipotens Deus sic præsidet, ut amore
præsentis facile superet omne, quod ad pugnam
moveri poterat, hostis audacia mala suggerentis.

Sed præmonente Redemptore novimus, quia *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: eodem quoque Domino promittente, didicimus: *Quia quacumque hora peccator convertitur, salvus erit*. In extremo itaque sui cantici addat Anna, & dicat unde peccantem terreat: dicat, quo justum cautiorem reddat.

Dominus, inquit, judicabit fines terræ.

Non ait terram, sed fines terræ. Fines quippe terræ sunt, qui vitæ suæ ultima cum culpæ perpetratione clausurunt. Nam qui peccat, & corrigit quod delinquit, terra est per peccatum, & finis terræ non est: quia delinquendo, redemptionis suæ alta deposuit, sed ab imo depositionis suæ ante iudicium resurrexit. Flevit namque quod fecit, & venturum iudicem eò lætius sustinet quò in damnatione terrenitatis, per pœnitentiam ipse in se flagella ultionis tenet. Quia ergo fines terræ Dominus iudicat, conversus peccator ad Dominum priora, sive media, non expavescat. Quia item fines terræ Dominus iudicat, justus inchoata iustitia, non præsumat. Nam si hunc ab ea, qua cadere potest, adhuc æquitate, labentem subita mors intercipit: quia in suis extremis culpa clauditur, finium terræ lege iudicatur. Sequitur:

Et dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.

Hoc perfectò superius, quia ad Redemptorem retulimus, in huius quoque explanationis ordine non mutamus. Ipse namque est pax nostra, qui fecit utraque unum. Ipse quoque est lapis angularis, in quo dum electorum paries uterque copulatur, æternæ civitatis structura disponitur. Teneat itaque morem suum locutionis nostræ, ut prolato jam sacri cantici & morali, & allegorico intellectu, in eo uterque conveniat, quem fide credimus moribus promereamur.

CAPUT II.

Sequitur enim divinus sermo, & dicit:

Et abiit Heloana in Ramatha, in domum suam.

Quem profectò virum, humani generis Redemptorem: Annam verò conjugem, ejus Ecclesiam: puerum Samuelem, credentium de gentibus populum: Ramatha quoque civitatem, cælestem patriam designare ostendimus. Quid ergo est, quòd post conjugis canticum, abiisse in Ramatham, civitatem suam in Helcana dicitur, cum post natam puerum, Deo canticum Anna dixerit, atque ante ad cælos Redemptor ascenderit, quam gentilem populum sancta Ecclesia in fide genuisset? Quod profectò ab eis solummodo queritur, qui tantum Domini nostri corporalem præsentiam scire noscuntur. Numquid enim tunc non eum secum Paulus habebat, qui ad Patrem ascenderat, cum dicebat: *An experimentum queritis ejus, qui in me habitat Christus?* qui item fateretur dicens: *Sicut ex Deo, coram Deo, & Christo loquimur.* Quid est ergo, quòd sanctæ Ecclesiæ aliquando affuit per gratiam muneris, aliquando ei se subtraxit per dispensationem probationis? Affuit namque, ut in acquisitione gentium vitæ verba abundanter effunderet: sed aliquando ei velut absens se abscondit, ut verbi munere sublato, cognosceret sine ejus præsentia, qualis esset. Post finem itaque cantici dicitur: *Abiit Helcana in domum suam*: quia sancta Ecclesia ex ejus præsentia alta prædicat, qui cum mortalibus per dispensationem se subtrahit, æternis se civibus jugiter repræsentat. Domus namque sua illa supernorum civium, quam amando, replendo, & sociando Dominus inhabitat, æterna societas est. In eam igitur vadit, cum Annam

deserit: quia qui se nobis adhuc proficientibus salubriter subtrahit, perfectis atque consummatis æternæ patriæ civibus, eò se incessanter jungit atque exhibet, quòd probari jam probatos ejus absentia, ulterius non oportet. Apertè itaque post Annæ canticum, dicitur: *Abiit Helcana in domum suam*: quia sancta Ecclesia, quæ tam sublimia electos edocet, sicut pia semper Domini dispensatione deseritur, ita & eadem alta quæ doceat, non semper habet. Sed plerique verba audiunt, præteritam malitiam detestantur, & correctionis vitæ opera proponunt: sed cum audire deserint, ac si numquam eadem vitæ verba audissent, ad iniquitatem redeunt. Auditor sanctæ Ecclesiæ gentilis populus devotus ad audiendum fuit, & ad operandum promptus. Apertè itaque subditur?

Puer autem Samuel erat minister in conspectu Domini, ante faciem Heli sacerdotis.

Ac si apertè diceretur: Ex eo quòd audivit, omnipotenti Deo placere studuit. Qui apertè puer dicitur: quia et si grandia pro defensione fidei nostræ agenda susceperat, tamen in eadem fidei generatione adhuc novus erat. Et quia placidum omnipotenti Deo ministerium præbuit, minister in conspectu conditoris fuit. In conspectu etenim Domini est, quem in oblatione obsequiorum, divina dignatio libenter aspicit. A quo nimirum Domini conspectu expelli valde metuens quis, orat, dicens: *Ne proicias me à facie tua.* In quo item recipi vehementer cupiens, dilationis suæ moram secum reputat, dicens: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Hinc Elias gloriatur, & ait: *Vixit Dominus, in cuius conspectu sto.* Minister itaque erat Samuel in conspectu Domini: quia in novæ religionis obsequiis, omnipotenti Deo gentilis populus valde acceptus fuit. Quo nimirum verbo Judææ quoque repulsiō latenter innuitur, dum solus Samuel, in quo gentium fidelis populus exprimitur, ante Dominum ministrare perhibetur. Solus itaque in ejus conspectu erat, quia profectò ei Judaicus populus placere desiderat. Quod utrumque per Malachiam Dominus loquitur. Nam Judææ repulsionem insinuans, ait: *Non est mihi voluntas in vobis, & sacrificium non suscipiam de manu vestra.* Sed qui à facie sua Judaicam perfidiam expulit, quem libenter intueatur, subjungens, ait: *Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offertur nomini meo oblatio munda.* Sed subtiliter est videndum quod dicitur: *Ante faciem Heli Samuel Domino ministravit*: quia prædicatorum sanctæ Ecclesiæ ministerium, gentilis populi conversionem, amorem, & reverentiam circa Redemptoris obsequium, veterum ordo doctorum longè antè videndo cognovit, & prophetando prædicavit. Hunc namque pronum in Domini ministerio noverat, qui dicebat: *Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei.* Hinc Aggeus loquitur, dicens: *Veniet desideratus cunctis gentibus, & replebitur gloria domus Domini.* Hinc Esaias dicit: *Erit radix Jesse, qui exurgeat regere gentes, in ipsum gentes sperabunt.* Hinc Psalmista ait: *Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi.* Hinc Patriarcha Jacob ait: *Ipse erit expectatio gentium.* Ante faciem ergo Heli minister Domini Samuel puer fuit: quia quod dignum Deo postmodum gentilis populus habuit, doctorum ordo veterum per prophetiæ spiritum prævidit. Et statim de projectis subditur.

Porro filij Heli nescientes Dominum, et officium sacerdotis ad populum.

Subaudis, erant. Qui namque filii Heli sunt alii,

nisi Israëlitarum secundum carnem, qui Scripturam sacram noverant à patribus editam, & tamen quem Scriptura promiserat, nesciebant? quos nimirum per semetipsam veritas in Evangelio increpat, dicens: *Abraham exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gavisus est. Et item: Si crederetis Moysi, crederetis utique & mihi: de me enim ille scripsit.* Nescierunt ergo Dominum, qui venientem in carne nostra Redemptorem spreverunt. Unde per Esaiam queritur, dicens: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui: Israel autem me non cognovit.* Quasi dicat: Et incarnationis meae vias, ei longè antè per prophetas aperui, & tamen id quod promiseram, exhibitum non accepit. Quare & officium sacerdotum ad populum nesciit. Officium sacerdotale quippe cognosceret, si ad Redemptionem humani generis eum, qui à lege, & prophetis fuerat promissus, jam venisse prædicaret. In quem profectò quia non solum non credidit, sed etiam persequendo insanivit, & Dominum nesciit, & ad populum officium sacerdotum. Cujus tamen malitia minor esset, si qui profectò minoribus Redemptoris adventum prædicando noluit, nocere timuisset. Sequitur ergo, & dicit:

Sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, et mittebat in lebetem, vel caldarium, aut in ollam, sive in cacabum, et omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdotibus.

Quid enim est immolare victimam, nisi verè fidei omnipotenti Deo offerre confessionem? Et quid vasa in quibus immolando caro coquitur, nisi fidelium mentes sunt? Quæ dum mediatorem Dei, & hominum hominem Christum Iesum esse verum summi Patris unigenitum credunt, nimirum in his caro coquitur, quæ Deo per devotionis intimæ obsequium immoletur. Quis puer sacerdotis est alius, quàm perfidus synagogæ pastoribus per obsequium subiectus populus? Qui aptè puer dicitur, quia dum infirma legis ad literam tenere maluit, in virum perfectum crescere per Evangelium recusavit. Quid verò est, quoddam ad inferendos ciborum raptus destinatur? Quid est iterum, quoddam in illata violentia tenere tridentem fuscinulam dicitur? Sed cibus electæ animæ persona est Redemptoris. Qui profectò cibus in sacris vasis coquitur, dum per calorem sancti Spiritus ad suavitatem refectionis in electis mentibus præparatur. Caro etenim coquitur, dum per Spiritus sancti gratiam, humanitatem Dominicam in divinitatis naturam assumptam, & firmiter credimus, & efficaciter confitemur. Unde & per Moysen agni paschalis carnes comedendas insinuat, dicens: *Non comedetis ex eo erudum quid, aut coctum aquâ.*

Crudum quippe ex eo manducare est, præter Spiritus sancti gratiam, Redemptorem nostrum purum hominem credere. Aqua verò coquitur, cum Redemptoris essentia per humanam sapientiam ventilatur. Crudum ergo Iudæi comedunt, aquâ coctum hæretici: quia illi ejus divinitatem negant, isti per humanam sapientiam & divinitatis & humanitatis ejus sacramenta evacuant. Puer itaque sacerdotis ad tollendum fidelium cibos mittitur: quia Iudæorum populus à fide Redemptoris expulsus, amorem fidei ejus à corde fidelium auferre vehementer studuit. Qui aptè fuscinulam tridentem in manu habuisse perhibetur, quibus carnis partem, quam posset infingere, eductam coqui prohiberet. Fuscinula quippe in manu pueri, illata sanctæ Ecclesiæ Iudæici populi persecutio est. Et quia blandimentis, pœnis atque terroribus nocere

A fidelibus tentavit, tres utique fuscinula dentes habuit. Bene autem dicitur, quia quod levabat fuscinula, tollebat puer sacerdotibus: quia magna epulatio iniquorum prælatorum erat, si cum blandimentum, sive furentium satellitum turba subverteret, quem in fidei nostræ sublimitate stare per confessionem cognovissent. Sequitur:

Sic faciebant universo Israeli venienti in Silo, etiam antequam adolerent adipem.

Adeps quidem interna pinguedo est, in qua nimirum illa devotio mentis exprimitur, qua electorum mentes conditori suo in perfectiori charitate copulantur. Qui rectè jam cocta carne immolant: quia assurgere quis ad sublimitatem charitatis non poterit, nisi priùs quæ credit, amet mysteria incarnationis divinitatis. Humanitatem quippe Domini Iesu in divinitatem assumptam, per sanctum Spiritum credere, quæ imoletur Deo, carnem coquere est. Antè igitur, quàm adoleretur adeps, puer carnem præcipere studuit in universo Israele: quia apparitores synagogæ novos Christi confessores putaverunt evertere, priùs quàm eos omnipotenti Deo charitas perfecta sociaret. Quod apertius ipsa sacræ historiæ verba indicant, quibus dicitur:

[*Dum coquerentur carnes.*] Per quæ nimirum verba non perfectio coctionis, sed apparatus innuitur. Sed ordo nefariæ hujus exactionis ostenditur per ea, quæ sequuntur:

Veniebat puer sacerdotis et dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.

Carnem crudam puero daret, qui coram persecutoribus humanitatem Christi puram assereret, & eam puer sacerdoti coqueret: quia per ignem malitiæ Iudæicus populus hoc putaret, quod ejus prælati in mentis suæ refectione libenter exciperent. Venit ergo puer sacerdotis, & crudam carnem petiit, quando Iudæicus populus literæ legis serviens, divinitatem Redemptoris negare fidelibus suggessit. Veniens ergo, dicit: [*Non accipiam à te carnem coctam, sed crudam.*] Quia quem purum hominem fidelis compulsi confiteri, esse Deum nec audire voluit. Cujus profectò populi importunitas ostenditur, cum verba sacrilega in nefaria exactione geminantur. Nam sequitur: [*Non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.*] Quia Iesum Dominum, ac Redemptorem nostrum, non Dominum, & hominem, sed purum tantum hominem audire valde desideravit. Sed quos quasi imperfectos in carne tentavit, perfectos reperit. Nam qui divinitatem Redemptoris negare compulsi sunt, non solum Redemptorem noluerunt negare, sed compulsores suos curabant ad vitam trahere. Unde & sequitur:

Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem hodie adeps, et tolle tibi, quantum desiderat anima tua.

E A bestiali siquidem appetitu, cruda postulantem avertere nititur, qui ei ad libitum cocta pollicetur. Quasi malè esurientibus Iudæis sancta Ecclesia responsum præbeat, & pro humanitate simplici, quam vorare per desiderium cupiunt, divinitatis cibum repromittat, dicens: Priùs coqui sinite, quod ad refectionem vite habeatis in Spiritu sancto intellectum. An non tunc puer sacerdotis crudam carnem petiit, eum illuminato à Domino ei, qui cæcus fuerat natus, diceretur: *Da gloriam tuo Deo, nos scimus quia hic homo peccator est: Quid est dicere, da gloriam Deo, nisi non huic curationis tue laudes tribuas, quia Deus non est? & qui, peccator asseritur, non solum Deus esse negatur,*

S. CRUCI
S. ILLI
T. 3m3

Joan. 8. c
Joan. 5. g

Esa. 1. a

D

Esa. 12.
9

E

Joan. 9. e

fed etiam homo iustus. Cui profecto crudam, quam petebat carnem, præbere noluit, costam obtulit: quia quem salutis suæ auctorem instantèr asseruit, ex offenso tantæ admirationis signo, non solum hominem sanctum, sed verum Deum esse monstravit. Qui autem sequi bestias, amissatione, populus cœperat, crudam sibi carnem exhiberi importunè postulabat. Nam sequitur.

Nunc dabis, alioquin tollam tibi vi.

Sequitur:

Erat enim peccatum puerorum grande nimis coram Domino.

Et causam, quã grande fore hoc peccatum demonstraretur, adiungit, dicens:

Quia detrahebant homines à sacrificio Domini.

Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod Pœnitentiæ lacrymis non deletur. Hoc namque nimis grande peccatum synagogæ Propheta intuens, ait: *Peccatum Iudæ scriptum est stylo ferro in ungue adamantino.* Vel certè grande nimis coram Domino peccatum erat: quia ad peccandum alios pertrahebat. Quare & subditur: *[Quia detrahebant homines à sacrificio Domini.]* Detrahebant quippe à sacrificio homines: quia ad confessionem rectæ fidei progredi infirmorum corda prohibebant. Et notandum, quia qui detrahunt à sacrificio, homines dicuntur quia nimirum si in fidei nostræ vera confessione peristerent, hos divinus sermo filiorum Dei appellatione signaret. Quibus profecto per Psalmistam Dominus dicit:

Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes, vos autem sicut homines moriemini. Sequitur autem:

Samuel autem erat minister in conspectu Domini, puer accinctus ephod lineo.

Subtilior quàm lanea vestis, linea esse cognoscitur. Aptè autem Samuel lineo ephod indutus asseritur, per quem sacerdotum ordo electus ex gentibus designatur. Nam in comparatione legalis vitæ, nova Evangelii conversatio lini subtilitas est. Ibi enim aliquid animale præceptum est, ibi omnis maledicitur, à quo semina propaginis in Sion nulla relinquantur. In novo autem testamento, quia subtiliora sunt omnia, quisquis ejus præceptis utitur, velut delicatiori lini veste decoratur: ibi quippe connubii abstinencia damnatur, hic miris laudibus colitur: illic sacerdotes carnaliter generant, hic fructum spiritualis propaginis tantò copiosius afferunt, quantò etiam per conjugale bonum, pudicitia detrimenda sentire non possunt. Bene autem dum Samuelis vestis exponitur, linea fuisse perhibetur, ut novi sacerdotij gloriam aperitè ostenderet, quod novæ pudicitia nitoribus splenderet. Sed dum in conspectu Domini esse minister Samuel dicitur, ephod lineo accinctus memoratur: quia divina obsequia tunc bene exhibentur, cum exhibentis persona carnalis voluptatis fordibus non fœdatur: & acceptum Deo tunc est munus ministerii, cum per sanctæ conversationis munditiam Deo placita est persona ministri. Et quia inter primordia novitatis suæ proficiebat, adhuc sequitur:

Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam asserbat ei, cum ascendeat cum viro suo, ut immolaret Domino hostiam solemnem.

Sanctæ Ecclesiæ hostiam immolare, est per eloquia prædicationis auditorum suorum corda in amore conditoris accendere. Tunc itaque Samueli parva vestis delata perhibetur: quia dum adhuc per novitatis suæ incrementa proficeret, ab Eccle-

sia apta suæ parvitati accepit monumenta iustitiæ, cujus splendore radiaret. Sequitur:

Et benedixit Heli Helcana, & uxori suæ, dicens: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro favore, quod commendasti Domino.

Quia in persona Heli sacerdotis etiam boni doctores populi veteris designantur, Helcana & uxori ejus benedixisse cognoscitur: quia nimirum eorumdem veterum doctorum ordo, Christi & sanctæ Ecclesiæ spiritalem copulam prævidit, & eorum electorum prolem futuram, cælo dignam, cum devotione prædicavit. Quod quamvis longè antè actum fuerit, tamen tunc se eis sic benedixisse innotuit, cum revelata jam nostræ Redemptionis gratia, credere unumquique fidelis poterat: quia tot bona patres nostri veteres de hac renovatione præcinebant. Et ut ordo, quo fiebat, agnosceretur, subiectum est:

Et abierunt in locum suum.

In locum suum cum viro suo sanctæ Ecclesiæ abire, est vitæ activæ molestias interdum fugere, & supernæ vitæ gaudis per contemplationem vacare. Puerum quippe ad horam reliquerat mater illa, quæ dicebat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Si cum puero erat, quando eumdem egregium doctorem usque ad tertium cælum vis amoris extulerat? Si tunc erat cum puero, quando in paradiso exceptus, verba, quæ non licet homini loqui audiebat, & in locum suum rapiebat, quia ostendit, dicens: *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus?* Sed quæ cum viro abibat in locum suum, reverti hanc materna viscera cogebant ad filium. Nam loquebatur & dicebat: *In carne manere est mihi necessarium propter vos.* Sequitur:

Vistavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias.

In tribus filiis perfectiores quique sanctæ Ecclesiæ designati sunt, qui pro fide Trinitatis fortia semper egisse cognoscuntur. Sed si solos perfectos sancta Ecclesia gigneret, nostra infirmitas ad æternæ vitæ præmia pervenire non posset. Robur ergo filiorum duarum filiarum fragilitas sequitur: quia sancta Ecclesia etsi contra superbientem hostem humani generis fortes protulit, tamen ad æternæ patriæ gaudia etiam infirma ejus membra per duo charitatis præcepta perduntur. Et quia in inchoationis suæ initis non semper mansit quisquis eo tempore eruditè ad sacerdotale ministerium cœperat, sequitur:

Et magnificatus est puer Samuel in conspectu Domini.

Quo in loco valde notandum est, quòd puer Samuel dicitur, & magnificatus. Sed & cum magnificatus asseritur, hoc virtutis suæ præconium non in conspectu hominum, sed in conspectu Domini habere perhibetur. Cur ergo puer, nisi quia ad perfectionis erat celitudinem sublimatus? Puer itaque, & magnificatus in conspectu Domini Samuel dicitur: quia novus ordo prædicatorum, etsi ad magnæ conversationis celitudinem pervenit, humilitatis suæ virtutem non perdidit. Magnificari quippe ante Deum non prodesset si puer, esse desisteret: quia amissa humilitate, placere omnipotenti Deo de conversationis altitudine non valeret. Denique magnificati jam fuerant, qui in nomine Jesu ab obsessis demonia ejiciebant: sed quia pueritiae suæ bonum perdididerant, hos veritas arguit, dicens: *Videbam Satanam, quasi fulgur de cælo cadentem.* Hinc iterum denuncians, ait: *Nisi conver-*

versi eritis, & efficiamini sicut parvuli, non mirabitur in regnum calorum. Quia ergo novorum prædicatorum vita & sublimis est merito, & plana per humilitatem, Samuel aptè magnificatus, & puer asseritur. Et quia ex utroque valde accepti Deo sunt, magnificatus non simpliciter, sed in conspectu Domini fuisse perhibetur. Sequitur:

Heli autem erat senex valde, & audivit omnia, quæ faciebant filij sui in universo Israel, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi.

In persona Heli non solum vetus sacerdotium, sed antiquorum patrum doctrinæ figurantur: quia ex hoc, quoddam spiritali dignitate præfuit, hoc suscepit officii, ut salutari prædicatione instrueret, pro quibus placabiles hostias Domino offerret. Quid est ergo, quoddam Heli senex asseritur, nisi quia in reproborum Judæorum cordibus vis infirmatur cælestium mandatorum? Juvenis quidem fuit Heli, quando sacra scriptura in electis synagoga vim magnæ auctoritatis obtinuit: quia videlicet promissiones venturi Redemptoris acceperat, & cum cum magno desiderio expectabat. Tunc ergo Heli senuit, quando Judæa devotionem observandæ promissionis amisit; ut desideratum à patribus suis Redemptorem coram se miraculis se probantem cerneret, & omnino cæca in tanta ejus luce, de veritate præsentia dubitaret. Valde etiam fuisse senex dicitur, ut profectò omnis vis fidei in synagoga emarcuisse doceatur. Verè autem dicimus, quia si valde senex erat Heli, omnino debilis vivebat. Quid enim tunc erat seni scripturæ vivere, nisi debilem valde aspirationem fidei synagoga ministrare? Senex quidem valde esse, & vivere poterat, cum Judæorum corda nutabant, ut Dominum Jesum nec Redemptorem verum esse crederent, nec quasi blasphemum apertè damnarent. Hujus namque senectutis debilitatem Evangelista Joannes ostendit, dicens: *Alii dicebant, quia bonus est, alii vero non, sed seducit turbas.* Hinc Judæi ipsi calliditatis suæ versutiam proferentes, dicunt: *Utsæquo animas nostras tollis, si tu es Christus, dic nobis palam.* Hinc item dicunt: *Magister volumus à te signum videre.* Sed Heli valde senex audivit omnia, quæ faciebant filij sui universo Israel. Audivit certè hæc, quia novit. Quod autem cognovimus, intra aulas memoriæ clausum tenuimus. Consulta verò sacra eloquia, infra se omnem Judæorum perfidiam scriptam foris proferant, & velut diu servatam memoriter ostendunt. Hujus profectò auditus notitiam Amos, velut Heli adscribens ait: *Non faciet Dominus verbum super terram, quod non revelaverit servis suis prophetis.* Hinc Habacuc Deo unigenito confitetur, dicens: *Domine audivi auditum tuum. & timui: consideravi opera tua, & expavi: in medio asporum animalium innotesceris.* Veteribus quippe synagoga doctoribus filiorum audite, præcognoscere est. Sed quid præcognoverit, exponit, quia dicit: *[Omnia, quæ faciebant filij sui universo Israel, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi.]* Cum mulieribus quippe Judæis dormire, est variis hæresibus pollui. Bene autem ipsæ mulieres ad ostium tabernaculi observare referuntur. Quid enim est ostium tabernaculi, nisi littera legis spiritalis? Judæi autem dum sacram Scripturam juxta litteram solam intelligunt, ibi hæreses statuerunt, unde ad secretum veræ fidei intrare potuerunt. Nam sicut per ostium ad interiora tabernaculi, ita per litteram sacra Scripturæ ad spiritalem intratur cognitionem Redemptoris. Quia ergo per observantiam litteræ Judæa decipitur, mulieres ad ostium, non intra tabernaculum, observat.

Greg. S. Tom. III.

1. Reg. 1.
d 3. 4.
c.

Joan. 7.
Io 10. d
Mat. 12. c

Amos. 3.
Hab. 3.
Ex in-terpret. lxx.

A vare referuntur. Et quia in omnibus scripturis Iudæi Redemptori nostro contradicunt, non una mulier fuisse dicitur, sed plures. Hæc quidem sibi filij Heli faciunt, quia juxta Prophetæ vocem: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*: sed universo Israel ea facere dicuntur: quia dum in erroris sui nocte prælati intereunt, caliginis suæ minores cæcitate involvuntur. Cum mulieribus ergo filij Heli dormiunt: quia reprobi Iudæi hæresum suarum admixtione usque in mundi finem polluantur. Dormiunt etiam: quia etsi gravissima sunt erroris sui nocte obruti, per Heliam tamen sunt in fine mundi ad fidem Redemptoris excitandi. Sequitur:

Et ait ad eos: Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo?
B Ecce senex erat Heli, & acuta loquebatur: quia virtus sacri eloquii, etsi in reproborum corde deficit, tamen coram rectè intelligentibus, Iudæorum culpas subtiliter exquirat. Districtè enim discutiens, dicit: *[Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo?]* Sed qui exquirens interrogat, *Quare facitis?* profectò ostendit eos impingere noctem hæresis sine discretionem rationis. Ipsos autem fecisse res pessimas, quas audiebat, dicit: & ipsas res pessimas ab omni populo esse asserit. Quid est hoc, nisi quia universitas Iudaici populi in hæresum profunda corruerat? Sed ipsius ruina causa reprobi sacerdotes erant. Unde & Oseas prophetans, ait: *Causa ruina populi sacerdotes mali.* Nam ideo subjectus populus cecidit, quia ruites prælatos studuit imitari. Cum ergo dicit: *quas ego audio res pessimas ab omni populo*, ipsæ res à populo agi debent intelligi, non referri. Quod tale est, ac si dicat: *Res pessimas, quas fieri ab omni populo audio, quare facitis?* Unde & statim quid dixerit, apertius insinuans, ait:

Nolite filij, non est bona fama, quam ego audio de vobis, ut transgredi faciatis populum Domini.

In quo autem populus Domini mandata transgrediretur, si ipsi dormirent cum mulieribus? Sed quia hoc in figura contingebat illis, hoc profectò, quod Dominicæ Incarnationis tempore debere fieri præsignabat. Nam quando sacerdotes cum mulieribus dormiunt, subditi mandata Domini transgrediuntur: quia dum prælati hæresum admixtione maculantur, reproba subjectæ synagoga multitudo in eisdem sceleribus mergitur. Ait ergo: *[Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio, res pessimas ab omni populo?]* Quod tale est, ac si dicat: Tantò gravius delinquitis, quanto scædius universum populum vestro crimine maculatis. Simile etiam aliquid per Prophetam dicitur: *A Dan, inquit, auditus est fremitus curruum, & equorum ejus.* In quo nimirum loco, non est intelligendum, quòd à Dan auditum sonitum referat, sed quod ipse curribus, & equis seviens, eundem sonitum qui audiatur agat. Quo in loco hoc etiam notandum est, quia qui res pessimas ab omni populo se audisse retulit, mansuetæ affectionis verba subjunxit, dicens: *[Nolite filij, non est bona fama, quam audio de vobis, ut transgredi faciatis populum Domini.]* Et acutè quidem reprehendit Heli, & mansuetè admonuit: quia scriptura patrum veterum, & errorem Iudaici populi denuncians, increpat, & ab ejusdem erroris sui nocte, benigno affectu ad verè fidei diem vocat. Filios quidem appellat, ut se debere esse hæredes paternæ promissionis agnoscant, & tantò devotius mundi Salvatorem recipiant, quanto promissionem ejus fuisse factam patribus non ignorant. Sed & de peccati audacia eos revocare gestiens, rationem subjungit, dicens:

Si peccaverit vir in virum, pacari ei potest.

E

S.
C. REGO
L. I. N.
T. 5. m. 3.

Deus: si autem in Deum peccaverit, quis A
orabit pro eo:

Vir in virum peccare, est homo in hominem per-
verſe agere. Quid est ergo quod dicit: *Pacari ei
potest Deus*, nisi quia talia peccata leviter erant in il-
lorum comparatione, quæ Iudæi committere in
Dei Filium cogitabant? In Deum quippe pecca-
bant: quia cum, quem moliebantur occidere,
Deum se esse apertissima miraculorum luce mon-
straverat. Hoc quippe per semetipsum Dominus
ostendit, dicens: *Si opera non fecissem in eis, qua
nemo alius fecit, peccatum non haberent*. Et ut offen-
deret implacabilitatem Dei Patris, subiungit di-
cens: *Nunc autem excusationem non habent de
peccato suo: quia viderunt & oderunt me, & Pa-
trem meum*. Tale est ergo, ac si dicat: Cujus pre-
ce illud peccatum indulgetur, quod in ipsum in-
dulctorem committitur? Quis pro eo omnipotentem
Patrem obsecrat, qui cœternum unigenitum
in mortem damnat? Nihil enim apertius diceret, si
fateretur, dicens: Hic, quem velut purum homi-
nem persequimini, etiam Deus est. Rationis ergo
lex exigit, ut qui conditorem persequitur, veniam
defraudetur. Sed ducit divina pietas distinctionem
rationis: legis enim æquitatem ostendit, sed pro-
latæ assertionis vigorem in promulgati juris execu-
tione non tenuit. Æquitatis enim rigore decretum est,
ut ad indulgentiæ obtentum nulla prece pertingeret:
sed quibus oratio hominis nulla sufficit, pie-
tas Redemptoris non defuit. Omnis homo, qui pro
transgressionibus oret, tollitur: sed quibus homo
sufficiens erat nullus, ipse Deus homo factus est in-
tercessor pius. Nam in cruce suspensus, oravit, di-
cens: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt*.
Pacatus est ergo Deus iis, qui in Deum peccave-
runt, non aliena prece, sed sua. Sed pacatus est
Deus non omnibus, sed quibusdam. Quidam namque
persecutores Domini prædicantibus Apostolis
conversi sunt, ceteri vero perierunt. De istis enim Lu-
cas meminit, dicens: *Factus est numerus eorum quin-
que milia*. De reprobis vero subiungitur:

Et non audierunt vocem patris sui: quia vo-
luit Dominus occidere eos.

Per Prophetam Dominus denunciavit, ait: *Nolo
mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat*. Quo-
modo ergo ei competit velle occidere peccatorem,
& mortem peccatoris nolle? Sed in præfato testimo-
nio sequitur, unde veritas agnoscatur: ait enim: *Sed
ut convertatur, & vivat*. Qui enim peccatorem vult
vivere, ut convertatur, si hunc inconvertibilem di-
vina præscientia noscit, occidit. Vult ergo Domi-
nus occidere, sed eos, quos prænoscit converti nol-
le. Misericors enim & iustus asseritur dum à Pro-
pheta flagitur: *Domine*, inquit, *libera animam
meam misericors & iustus Deus noster*. Per miseri-
cordiam vero conversionem peccatorum expectat:
per iustitiam non convertos damnat. Per miseri-
cordiam converti vult peccatores & vivere, sed per ius-
titiam eos, qui converti noluerunt, vult punire:
misericorditer non salvat, nisi volens: per iustitiam
nolens damnat. Dum ergo occidere velle dicitur,
peccatorum impietas maxima, & inemendabilis
ostenditur, quæ voluntariè divinæ iustitiæ execu-
tione puniatur. Sic utique & piissimos secularium
negotiorum iudices agere videmus, qui vellent ut
nemo delinqueret, ut ipsi punire neminem deberent:
sed dum ab iniquis audacter scelera committuntur,
voluntariè eos puniunt, quos libentius non com-
mississe insinuaverat. Quod contra illud hoc
in loco cernitur, quia non dicit: Quia corrigentis
patris vocem audire noluerunt: sed, Non audire:
quia voluit eos Dominus occidere. Sed qui
divini examinis æquitatem rectè considerat, inter-

esse nihil putat, an occidatur aliquis, an illo in
scelere dimitatur, in quo æterna reprobatione pe-
rimatur. Tale est, ac si dicat: Tanta fuit magni-
tudo culpæ, ut & conversionis monumenta sus-
ciperent, & à mortis suæ fovea furgere nequa-
quam possent: & qui iræ Dei pelagus biberant,
in damnationis suæ cumulum haberent non solum
pœnam commissi sceleris, sed etiam additam vin-
dictam contemptæ prædicationis. Sed cur hoc de
præterito miramur, quod nunc usque fieri cerni-
mus: Heli videlicet monentem, filios contemnen-
tes, Dominum occidere volentem? Quid enim
sacra Scriptura quotidie Iudæis aliud, quam cal-
iginem sui erroris insinuat? Non equidem sic per-
latentes & spirituales intellectus Redemptorem præ-
dicat, ut ejus Incarnationem, Nativitatem, Pas-
sionem, Resurrectionem, & ad cælos Ascensionem
non patenter ostendat. Nec ipsi tam irrationabi-
les sunt, ut tam excellentia bona Redemptori con-
venire non videant: sed tamen cæci sunt, ut pro-
missa patribus suis signa in Redemptorem effulsisse
audiant, & non credant. Cæci ergo sunt non modò
videndo promissa, sed non credendo exhibita. Cur
vocem Scripturæ monentis non audiunt, nisi quia
eos Dominus occidere vult? Nec mirum tamen,
si ejus iudicio pereunt, cuius unigenitum occide-
re. Intimæ enim æquitatis distinctione cum Judæo-
rum populo agit, ut monita vitæ quotidie, scrip-
turis loquentibus, audiant, & ipsi scripturis mon-
entibus nequaquam credant. Sed repulsâ Judæo-
rum perfidiâ, quibus successibus sanctorum præ-
dicatorum ordo potiatur in gentibus, exponit,
dicens:

Puer autem Sammel proficiebat atque cresce-
bat, & placebat tam Deo, quam hominibus.

Proficiebat quidem lucro prædicationis, cresce-
bat numero ministrorum. Nam de profectu ejus f
Apostolus gloriatur, dicens: *Ab Hierusalem usque
Illyricum replevi Evangelium Christi*. Crescendi
quoque modum Lucas meminit, dicens: *Crescente
numero discipulorum, factum est murmur Græcorum
adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministe-
rio viduæ eorum*. Et paulo post: *Elegerunt, inquit,
Stephanum plenum fide & Spiritu sancto, & Proco-
rum, & reliquos*. *Hos statuerunt ante conspectum Apo-
stolorum, & orantes imposuerunt eis manus*. Item de
profectu isto novorum prædicatorum scriptum est:
*In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines or-
bis terra verba eorum*. Sed subtiliter est intuendum,
quod dicitur: [*Placebat tam Deo, quam homini-
bus*.] Hominibus placet doctor, cum se subditis
venerabilem, & bonis moribus ornatum præbet:
Deo autem placet, cum de bona conversatione
inaniter gloriari refugit, & solius Dei laudem pro-
mereri concupiscit. Dicit ergo: [*Placebat tam
Deo, quam hominibus*.] Quia nonnulli prædica-
tores prætextum sanctitatis præferunt, quam non
habent. Hi ergo, quia eis hominibus placet,
Deo displicent, in typo novi, & electi prædica-
toris de Samuele nunc dicitur: [*Placebat tam Deo,
quam hominibus*.] Venerabiles quidem se exhibent
subditis, & Deo offerunt puritatem intentionis. Ho-
minibus quidem placere studuerat, qui dicebat:
Christi bonus odor sumus in omni loco. Et item: *Omnia
omnibus factus sum, ut omnes facerem salvos*. Ho-
minibus etiam placere auditores suos docebat, di-
cens: *Sine offensione estote Iudæis & gentibus, sicut
& ego omnibus per omnia placeo, non querens quod
mibi utile est, sed quod multis*. Sed qui se homini-
bus placuisse insinuaverat, puritatem cordis com-
mendat, dicens: *Gloria nostra hæc est, testimo-
nium conscientie nostre*: [*Placebat tam Deo,
quam hominibus*.] Qui novus ordo prædicatorum
venerabilem se suis auditoribus ad imitationem

10. 15. d

Luc. 2. c
Mar. 15.
b

Act. 4. d

Ezec. 18
f
& 33. c.
Idem ep.
lib. 7. c.
35.1Sa. 11.4.
b

Rom. 15.

Act. 6. b

1Sa. 18. b

2. Cor. 1.

d

1. Cor. 9.

d

1. Cor. 10.

foris præbuit, & intus acceptum Deo, per innocentiam voluntatis. Sequitur:

Venit vir Dei ad Heli.

Quid per hunc virum Dei, nisi sanctorum Apostolorum ille cætus venerandus exprimitur? Qui certè vir Dei dicitur, pro excellentia sanctitatis: quia culmen ordinis, quod in universi orbis prælatione conscenderat, æquali sublimitate virtutis disponebat. Qui profectò ad Heli tunc venit, quando ad annunciandam repulsionem synagogæ ejus pontificibus accessit. Sequitur:

Et ait ad eum: Numquid non apertè revelatus sum domui patris tui, cum esset in Aegypto in domo Pharaonis, et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me, et dedi domui patris tui cuncta de sacrificijs filiorum Israel.

Quia divino judicio Judæa repellitur, ipsius judicii districtio, quam mira æquitatis dispositione illata sit, demonstratur. Prius enim collata Heli dona numerantur; ut dum tam benignus dator omnipotens Deus ostenditur, contemptorem suum, quam justè feriat, cognoscatur. Revelatum se domui patris ejus asseruit: ut ignorantia excusationem habere non possit. Eandem verò suæ revelationis cognitionem se ei in Aegypto exhibuisse edocet, ut se ei suis meritis Heli obtinuisse nequam putet. Quasi apertè dicat: Illic me ei cognoscendum præbui, ubi mei oblivisci poterat, reminisci nesciebat. Et ne ipsa cognitionis divinæ dona reprobo parva fortasse viderentur, de cæteris tribubus Israel ad culmen sacerdotii assumptus asseritur. Quasi dicat: Eis eum prætulit, quibus non superior, sed æqualis fuit. Notandum verò est, quòd in officio ipsius sacerdotii tria denotantur. [*Vt ascenderet, inquit, ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me.*]

Gen. 28.

Eph. 2. d

Quid verò in hoc altari, nisi ille lapis ostenditur, quem Paulus in laude fidelium prædicat, dicens: *Aedificari super fundamentum Apostolorum, & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu? Pater ergo Heli ideo in sacerdotium electus à Domino est, ut ad altare ascenderet: quia ordo doctorum veterum ad hoc subjecto sibi populo præfuit, ut humani generis reparationem in Redemptoris adventu futuram prædicaret. Et incensum adolevit: quia ei, quem futurum Redemptorem prædicat, per desiderium auditorum corda conjunxit. Ephod quoque portavit: quia desiderio tantæ expectationis, dignæ conversationis ornatum præbuit. Adoleret utique incensum, & ephod non portaret, si auditorum corda in desiderium venturi Redemptoris accenderet, à quo ipse se ad conversationis inæqualitate differret. Et quia omnipotens Deus veritatem religionis, & non prætextum quarebat coram se, & non coram populo, ephod se ei portare præcepisse perhibuit. Coram Domino quidem ephod portare, est de vitæ innocentia solius divinæ bonitatis retributionem quærere. Apertè autem ista contra Heli improprium dicuntur. Ad altare quippe non ascendit: qui sacerdotium illud, quod manifestate veritatis tempore synagogæ præfuit, eum, qui tanta signorum magnitudine Redemptor humani generis claruit, subjectis plebibus nequaquam prædicavit. Et incensum Deo non adolevit: quia in persecutionem ejus populum, & non in amorem concitavit. Ephod etiam coram Domino portare contempsit:*

S. Greg. Tom. III.

quia nulla religionis veritate resplendit. Nam et si nonnulla honestatis insignia præferebat ornatus ille vitæ, ex prætextu fallaciæ erat, non ex intentione charitatis. Unde & hoc ipsum in eis Dominus reprehendit, dicens: *Va vobis Scribae & Pharisei: quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris videntur hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum.* Sed cui tam multa & spiritalia, minus contulisse videretur, nisi etiam temporalia exhaberet. Unde & subditur: [*Et dedi domui patris tui cuncta de sacrificijs filiorum Israel.*] Quasi ei aperta objectione reputer, dicens: In nullo ei defui, spiritualis honoris, potestatisque culmina præbui, & ad temporales usus terræ abundantia copiam ministravi. Sed qui tam rationabiliter collata dona enumerat, audiamus jam transgressionis ejus audaciam, qua instantia diffusionis exquirat. Nam sequitur:

Quare calce abjecitis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi ut offerrentur in templo?

Quare enim non dicit Jüdex, nisi qui instanter discutit. Et qui calce repulisse victimam Dei, & munera reprehenditur, ei injuriam sine consilio rationis fecisse judicatur. Notandum verò est, quia plurali numero dicit: *Quare calce abjecistis victimam meam:* ut non tantum ad Heli, sed ad filios, quod dicitur, pertinere videatur. Fera quippe animalia solent sibi adhærentia calce repellere. Quæ enim fidelibus victimæ aliæ fuerunt, quam Redemptoris sui laudibus insistere, Christum Jesum pro salute mundi in mortem occubuisse prædicare, & resurgendo, humani generis vitam reparasse? Et quæ alia eorum munera erant, nisi pro tantis sibi collatis beneficiis gratiarum actiones omnipotenti Deo incessanter offerre? Quæ profectò Heli filii calce repulerunt: quia in repulsione novæ prædicationis non consilium rationis per sacra eloquia secuti sunt, sed impetum feritatis. Ab irrationabili namque sævitia ad rationalis consilii intentionem eos Veritas revocare cupiebat, dicens: *Scrutamini scripturas: quia vos in ipse putatis vitam æternam habere, & illa testimonium perhibent de me.* Unde & hic quoque dicitur: [*Quæ præcepi, ut offerrentur in templo.*] In lege namque, Psalmis, & prophetis scriptum de passione, resurrectione Domini, & universalis Ecclesiæ statu fuerat. Calce ergo synagogæ prepositi victimam & munera Domini in templo Domini offerri jussa repulerunt: quia profectò prædicationem sanctæ Ecclesiæ, non scripturæ sanctæ auctoritate discutere, sed solo feritatis suæ impetu reprobare, atque abjicere conati sunt. Nam si præcepta Dei in sacro eloquio illuminatâ mente consulere, sanctos prædicatores, quos ferociter abjecere, quasi ad se missos divinitus, recepissent. Sed qui Heli filios, id est veteres doctores minoris ordinis, de irrationabili feritate reprehendit, ipsum etiam patrem de negligentia arguit dicens:

Honorasti filios tuos magis quàm me.

Quasi apertè reprehendens dicat: Illi repulerunt, & tu repulsores honorasti. Magis, quàm Deum, filios honoravit: quia dum aperta eorum opera ostensa contemneret, lucra temporalia ipsidem providebat. Unde & subdit:

Vt comederetis primitias omnis sacrificii mei.

Quibus nimirum verbis arguere majorem ordinem doctorum videtur, qui idcirco in Redemptoris morte consensit, quòd oblationum veterum lucra amittere formidavit. Unde & inito consilio cum Phariseis, dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nos.*

E ij

S. GREG. TOM. III. LIB. I. CAP. II.

nostrum locum & gentem. Et iterum: *Videte, quia nihil proficimus, ecce mundus totus post eum vadit.* Ideo igitur filios honoravit, ut comederent: quia à prædicationis intentione conticuit, ne dum veritatem novæ oblationis assereret, habere ulterius ad voluptatis suæ luxuriam vetera non valeret. Quia ergo magnitudinem, qualitatemque reatus exposuit, videamus jam quanta æquitate examinis modum insinuet ultionis. Nam subdens ait:

Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo, à modo et usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc à me.

Quali aperta congruaque sententia feriens, dicit: Tu filios tuos honorasti, ut omnis sacrificii primitias ederetis; sed ideo primitiarum jura offeruntur, quia indignè honorati sunt. Quid enim est dicere: *[Absit a me ut domus tua ministraret in conspectu meo,]* nisi ab illo vos dejicio culmine, cui primitiarum jura debebantur? Mira igitur æquitatis executione comprehensus est, qui unde primitiarum usum inhiante appetit, inde à primitiarum perceptione jejunavit. Nam Redemptorem mori perulit, ne sacerdotalia lucra perderet, sed ille de triumpho mortis accepit, unde sacrificii veteris emolumenta destruxit. Dicit autem: *[Loquens locutus sum, ut domus tua, & patris tui ministraret in conspectu meo: nunc autem absit hoc à me.]* Quasi verbis apertioribus dicat: Vt in tanto culmine dignitatis stares, te frequenter admonui, sed modò talis non es, qualem esse desideravi. Quod quia in Judaici populi reprobatione dicitur, de ordine novorum prædicatorum sub-
junctum est:

Sed qui glorificaverit me, glorificabo eum.

Jam quippe glorificantis gloriam cernimus: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ magno splendore vitæ, omnipotentis Dei laudes concinunt, atque in universali orbis prælatione gratulantur. Ecce jam sacerdotum vestigiis gentilitas universa substernitur, & eos, quibus se gaudet obediendo sub-
jicere, patronos gloriatur in caelestibus possidere. Glorificantem se ergo Dominus glorificat: quia à quibus devotas quotidie laudes accipit, ad universi orbis honorem sustollit. An non glorificati gloria est, in terra manere, & cælum claudere? Vitam communiter homines vivere, atque supernas cælorum sedes subditis auctoritate potestatis exhibere? Glorificabat quippe Dominum, qui dicebat: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Sed glorificantem se Dominus glorificavit, quia ei respondit, dicens: *Tibi dabo claves cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Sed de projectis Judæorum reprobis subditur:

Qui autem contempnunt me erunt ignobiles.

Ipsi quidem contempnunt, qui nequaquam hunc esse mundi Redemptorem credunt: de quibus profectò ipsa Veritas in Evangelio queritur, dicens: *Cives autem ejus oderant illum, & miserunt legationem post eum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.* Sed eorum jam ignobilitatem cernimus: quia & genere, & conditione proscinduntur. Genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa Veritate audierunt: *Pos ex parte diaboli estis.* Conditione etiam ignobiles sunt: quia amissa libertate, & regno, perpetua gentium servitute deprimentur. Sed pœnarum ordinem clariùs ostendit, dicens:

Ecce dies veniunt, et præcidam brachium

tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.

Jam quidem sine brachio est: quia qui templum & tabernaculum perdidit, manum ad oblationem sacrificii veteris non extendit. Et quia Heli, id est, majoribus synagogæ sacerdotibus loquebatur, non solum brachium ejus se præcidere minatur, ut profectò universalem ritus veteris destructionem insinuet: & hoc, quod novo tempore jam factum cernimus, antiquitus fuisse dispositum sentiamus. Et brachium itaque ejus, & domus ejus Dominus præcidit: quia & summos Judææ pontifices, & minores sacerdotes ab immolatione veteri penitus amovit. Unde & convenienter adjungitur: *[Vt non sit senex in domo tua.]* Senes quippe intelligendi sunt sacerdotes, quorum officium, quia gravitate magnæ honestatis impenditur, à religionis pondere nulla puerili levitate vacuatur. Brachium igitur ejus, & domus patris ejus ita præcisum est, ut in domo sua senex non sit: quia sic veteris sacerdotii ritus evanuit, ut omnino nemo remanserit, qui veteri more immolare jam possit. Nam postquam Redemptor humani generis pro peccatis nostris, novo sacrificii more se obtulit, esse sacerdos consuetudine antiqua cessavit. Sed qui amissi sacerdotii damna sustinet, habet tormentum majoris pœnæ de dolore invidiæ. Quare & subditur:

Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel.

Intra templum quippe æmulum suum videt: quia ipse jam foras expulsus est. Nam quis æmulus sacerdotii veteris alius est, quàm ordo novorum prædicatorum? Qui profectò dum veterum & electorum patrum studia vivendo, atque docendo adæquare nititur, bona Heli nimirum in bono æmulatur. Hinc Paulus admonet, dicens: *Bonum æmulamini in bono omnes.* Quæ autem Israel prospera, nisi felicitatis hujus transeuntis temporis intelliguntur, in quibus Israel secundum carnem valde lætabatur? In universis ergo Israel prosperis æmulum suum videt, qui in sancta Ecclesia prædicatores veritatis felices aspicit, & rerum opulentia & celsitudine dignitatis. Hoc etiam, quod in templo videndus asseritur, perfectiori intelligentia declaratur. In omnibus quippe prosperis in templo est æmulus: quia ordo prædicatorum, omne quod sibi famulatur de felicitate temporis, in contemplatione disponit æternitatis. Sequitur:

Verumtamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo.

Penitus namque ab altari suo virum auferret, si ad fidei nostræ unitatem nullum admitteret. Penitus ergo non abstulit: quia etiam reprobos synagogæ sacerdotes repulit, plures tamen ex eis ad sui cognitionem misericorditer adduxit. Quorum profectò in Apostolorum Actibus Lucas meminit, dicens: *Plurima turba sacerdotum obediebat fidei.* Digni namque tanto & novo ministerio inventi sunt, qui remanere cum perditis in vetustate noluerunt. Sed quia non solum electos prædicatores de gentibus, verumetiam illos, qui de Judæa crediderunt, ad tormentum invidiæ Judaicum sacerdotium habuit, sequitur:

Sed ut deficiant oculi tui, et tabeſcat anima tua.

Vel idcirco virum penitus ex eo ab altari suo non abstulit, ut Heli oculi deficerent, & anima ejus tabeſceret: quia videlicet electos de Judæa noluit ad ministerium novæ prædicationis assumere, ut remotis eis, culpa ad pœnam reprobos teneret. Defecerunt namque oculi Heli, cum suum sacerdotium,

Matt. 16

Ibidem.

Luc. 19

Joan. 8

S. Aug.
lib. 17. de
Civitate
Dei. c. 4.

veritatem fidei per ora prædicatorum in auditu habuit, & non cognovit. Anima quoque ejus tabescit: quia videlicet per repulsionis suæ pœnam emarcuit, dum sancti Spiritus gratiam amisit Sequitur:

Et pars magna domus tue morietur, cum ad virilem ætatem pervenerit.

Gal. 4. a **A**tas virilis tempus est Dominicæ Incarnationis: Quod profectò Apostolus insinuat, dicens: *Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, & adoptionem filiorum perciperemus.* Quid igitur præcepta Judææ fuerunt, nisi quædam eruditiones infantie? Hujus item pueritia tempus idem Apostolus insinuat, dicens: *Cum essemus parvuli, sub elementis mundi hujus eramus servientes.* In virili ergo ætate mortua est: quia in plenitudine temporis in mundi Redemptorem læviit, & semetipsam infidelitatis mucrone transfixit. Bene autem non tota domus, sed pars magna domus ejus moritura prædicatur: quia ex eis quidam in Redemptorem crediderunt. Et causam majoris doloris adjiciens, ait:

Hoc autem tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, et Phinees. In una die morientur ambo.

In duobus filiis Heli, geminum sacerdotij veteris ordinem suprà ostendimus designari. Qui certè una die mortui sunt: quia simul in Redemptoris morte convenerunt. Bene autem sacerdotum mors in signum morituræ domus posita memoratur: quia cum pastores intereunt, necesse est, ut ad eundem interitum grex sequatur. Et quia ex falsa ratione decepti sunt, in die mori perhibentur. De cujus falsitate lucis beatus Job loquitur, dicens: *Sic in tenebris, sicut in luce ambulanti.* Sed qui vetus expulit, novum sacerdotium præparavit. Unde & subditur:

Et suscitabo tibi sacerdotem fidelem.

Mortuis namque filiis Heli, fidelem sacerdotem sibi Dominus suscitavit: quia extinctis in perfidia prælati veteris populi, electos ad exhibendum redemptionis nostræ ministerium adscivit. Qui nimirum fidelis assumptus dicitur: quia vetus, cui successit, per infidelitatem fuit reprobatus. Et quia ea fides ejus sacerdotis laudibus adscribitur, quæ per dilectionem operatur, ipsa dilectionis opera per sequentia verba designantur. Nam sequitur:

Qui juxta cor meum, et animam meam faciat.

Hoc namque ineffabilis divina substantia signari per partes hominis voluit, quod in se juxta litteram intelligi non oportet. Dixit itaque: *[Qui juxta cor meum, & animam meam faciat.]* Non quod incorporea & incircumscripta Dei substantia cor, & animam habeat: sed sic loquitur homini, ut homo homini loqui solet; ut per hoc, quod ex verbo suo audiens homo cognoscit, aperte sciat, quid etiam velit Deus. Quod profectò dici simpliciter potuisset: *Qui faciat voluntatem meam.* Et præmia operis exponit, dicens:

Et ædificabo ei domum fidelem.

Joh. 14. a **B** Quæ namque ista domus alia, nisi æterna patria intelligitur? Quam profectò domum Dominus commendans, ait: *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Sed hæc domus ædificari nunc dicitur: quia ex pie vitæ actionibus præparatur. Verumtamen ad eam promerendam indignum est opus hominis, si non hoc agat gratia misericordis Dei. Bene itaque, cum domus ædificium ponitur, Dominus ei eam ædificare pollicetur: quia nimirum vires humanæ à tanta operatione deficiunt, si non divinitus adjuventur.

A Hinc Paulus ait: *Deus est, qui operatur in me velle, & perficere.* Hinc iterum dicit: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Hanc domum se ædificare promittebat, cum diceret: *Vado parare vobis locum, & iterum veniam, & accipiam vos ad meipsum, ut, ubi ego sum, & vos sitis.* Quia verò vocantem se gratiam ex arbitrij libertate devotè secutus erat, adjungitur:

Et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus

Unicuique enim electorum coram Christo ambulare, est se semper in conspectu Redemptoris aspiciere, & ea, quæ ei accepta cognoscit, operari. Vel certè coram Christo ambulat, qui in omni, quod agit, semper ad ipsum respicit, & vitæ suæ rectitudinem in eo dirigit, quem per assumptam humanitatem ad componendum electorum speciem venisse recognoscit. Sed in cæcitate suæ tenebris Judæa non semper deferenda est, quia per Prophetam dicitur: *Si fuerit numerus filiorum Israel, sicut arena maris, tamen reliquæ salvæ fient.* Hinc Paulus ait: *Cæcitas ex parte contrigit in Israel, donec plenitudo gentium introeat, & sic omnis Israel salvus fiat.* Hanc ergo Judææ visitationem subsequenter ostendit, quia dicit:

Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat, ut ore tur pro eo.

Tunc certè Judæa pro se orari Dominum postulat, quando collectis jam electis de gentibus, cæcitate suæ tenebras non ignorat, cum per sacerdotes omnipotentis Dei ei offerri per confessionem sanctæ Trinitatis appetit: quia in vetustate pristina superna promereri gaudia non presumit, sed & fidem Redemptoris, quam conversa recepit, prædicando etiam convertendis aliis impendit. Bene etiam subditur:

Vt offerret nummum argenteum.

Argento quippe eloquia divina signantur, quia per Prophetam dicitur: *Eloquia Domini igne examinanda, argentum in igne probatum.* Quod profectò argentum tunc Judæa in Dei laudibus impendit, cum a per se pertè fidem nostram prædicat, qui in infidelitate posita antè contradixit. Et quia eundem Redemptorem, quem amando prædicat, etiam compatiendo imitatur, adjungitur:

Et tortam panis.

Panis namque nomine ille exprimitur, qui de semetipso ait: *Ego sum panis vivus, qui de celo descendi.* Torta itaque panis, Redemptoris caro est, affecta supplicii. Hunc namque totum panem Prophetæ intuens, ait: *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Et quia per quemdam sapientem dicitur: *Si sederis ad mensam potentis, sapienter attende, quæ apponuntur tibi: quia similis oportet te preparare.* Tortam panis, & nummum argenteum Judæa tunc offert, cum Redemptorem nostrum aperta confessione prædicat, & pro ejus amore, quem prædicat, sustinere tormenta à perfidis non recusat. In qua nimirum imitatione passionis, & refectione dulcedinis, quia valde delectatur, sequitur:

Dicaturque Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem.

E Dimitte me ait: Quasi dicat: Noli me, quasi infamem, & morte Redemptoris cruentatam repellere. Unam quoque partem sacerdotalem sibi concedi obsecrat: quia veris sacerdotibus sociari desiderat, ut eorum valeat admisceri gaudiis, quorum oblationes appetit, seipsam offerens, imitari. Unde & refectionis suæ exponens desiderium, dicit:

Vt comedam buccellam panis.

Qua in re notandum est, quia tortam panis in devotione oblationis habitura prædicatur, & buccellam

lam in appetitu comestionis. Cur ergo ad comedendum non torta panis, sed buccella concupiscitur? Et cur non buccella, sed torta offerenda perhibetur? Sed quia in rotunditate buccella conficitur, rotunditas autem ipsa quodam modo nec principio, nec fine dignoscitur, recte per panis buccellam Redemptoris aeternitas designatur. Torta igitur panis a nobis offerri, & non buccella potest: quia qui passionem Dominicam imitari moriendo, sive carnem affligendo possumus, aeternitatem in nobis, quam presentemus ejus conspectui, non habemus. Et buccella nobis in perfectione desiderij esse, non torta panis debet: quia qui humani generis Redemptorem compatiendo temporaliter sequimur, in superna patria non mortalem jam, nec patientem, sed aeternum atque regnantem possidere desideramus. Eam igitur, quam offerre tortam panis desiderat, dicit: *Ut comedam buccellam panis*: quia conversi de Judaea, Redemptorem nostrum in aeternitate refectiois possidere desiderant, cujus passionem imitati hic sunt ad strenuitatem militiae, non ad praemium retributionis.

CAPUT III.

Hæc de sacra historia typica explanatione percurramus, ut in eisdem sacrae historiae verbis moralis intelligentiae aliquid perquiramus. Itaque puer Samuel in conspectu Domini minister asseritur: quod tamen ministerium non absolute, sed ante faciem Heli Domino exhiberi memoratur. His igitur verbis non ostenditur perfectio ministerij, sed humilitatis. Facies namque Heli uniuscujusque institutoris ratio est arbitrij. Ille namque ante præceptoris sui faciem Domino ministrat, qui in exhibitione ministerij sui, proprii arbitrij rationem non sequitur, qui eo operis itinere graditur, quod ei magistri sui cognitione prævidetur. Nam perfecti quique viri, & docibiles Dei, ministri quidem in conspectu Domini sunt, sed ante faciem hominis ministri ejus non sunt: quia ipsa eos inuis divinitas erudit, qualiter foris etiam vita & moribus, ac doctrina disponantur. Unde & præcurfiori Redemptoris paterni oraculi laude promittitur. *Tu quidem puer propheta Altissimi vocaberis: præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Ante faciem quidem Domini præire describitur, qui in ministerio suo non erat secutus arbitrium superioris hominis, sed inspirationem divinitatis. Ante faciem ergo Heli Samuel Domino ministrare dicitur, ut subiecti quique ejus exemplo doceantur, quatenus de ministerio suo sic placere conditori studeant, ut præter prælatorum suorum arbitrium, agere aliquid non præsumant. Nam qui ante institutoris sui faciem Domini minister asseritur, si ejus faciem præire per tumorem despicit, minister in conspectu Domini non existit: quia omnipotentem ignorare vincitur, cui per ejus arbitrium placere despicit, cujus se imperio, ut ei placeret, subjugavit. Unde & Heli, & filij Belial esse, & nescire Dominum dicuntur, & ad populum officium sacerdotum. Filij namque sunt, qui spiritualibus patribus ad eruditionem subiguntur. Qui profecto cum eorumdem patrum sequi consilia superbiendo despiciunt, Belial filij recte nominantur: quia ejus, qui per superbiam de caelo cecidit, apostate spiritus imitatores fiunt. Qui certe tanto deterius Dominum nesciunt, quanto ejus sibi cognitionem arrogantius adscribunt. Eo namque agitur, ut quod scire debent, periculosius nesciant, quod id, quod se scire existimant, nescientes discere non curant. Et quia invisibilem conditorem amare nequeunt, quem ignorant, in appetitu visibilibus, ipsa, quæ sibi usurpant Dei ministeria, dissipant. Unde & ij, qui ignorare Dominum sacerdotes relati sunt, & sacerdotum quoque officium ad populum nescire perhibentur. Et, ut reprehensionis ejus causas aperiat, ad omnem im-

MO-
RALIS

Joan. 6. e

Luc. 1. g

molantem ignorantis sacerdotis puer cum tridente fuscina venire memoratur, & crudam carnem violenter exigere. Quibus profecto verbis in aviditate suæ rapacitatis tres gulae species norantur. Nam is, cujus puer, antequam coquerentur carnes, ad inferendam pro eis violentiam veniebat, legitimam refectiois horam sustinere non poterat; & cui carnes quærebantur, simplicibus cibis uti nesciebat: & quia coctam renuens, crudam carnem exigebat, communi præparatione eandem carnem edere fastidiebat. Verum cum sacerdotum voluptati servierit perveritas famulorum, quid est, quod non ipsorum sacerdotum, sed puerorum peccatum grande nimis, etiam coram Domino, fuisse memoratur? Sed eisdem verbis sacerdotum culpa major ostenditur: nam qui minorum peccatum grande nimis coram Domino fuisse asserit, majorum iniquitatem in quem damnationis cumulum excrevisse cognovit? Quæ tamen magnitudo reatus asseritur, non solum pro appetitu illicitæ comestionis, sed etiam pro violentia rapacitatis. Sed ad electi pueri narrationem divinus sermo regreditur, ut in eo, non quod reprobandum, sed quod imitandum est, attentius consideremus. Itaque ephod lineo accinctus, & in conspectu Domini esse perhibetur. Quid ergo in ephod lineo, nisi continentiae candor ostenditur: quo nimirum ephod accingimur, cum ad nitorem pudicitiae ex omni parte retinemur, cum animæ, & carnis pars nulla à districtiois lege absolvitur, per quam ad luxuriæ caliginem dissuamus. Talis itaque minister in conspectu Domini est: quia de omnipotentis Dei sperata visione non fallitur, cui cum tanto accinctiois suæ nitore famulatur. Cui profecto puero, ascendens mater cum viro ad immolandum solemnem hostiam, attulisse parvam tunicam dicitur. Mater quidem cum viro ascendit, quando mens prædicatoris per præscientiam interni sponsi sese ad contemplanda sublimitia illa aeternitatis gaudia erigit. Tunc quippe immolat solemnem hostiam: quia, dum per illius amoris ineffabilem suavitatem Conditori conjungitur, supernis altaribus devotio festiva præsentatur. Et tunc quidem parvam tunicam deferat: quia, etsi per magnam internæ visitationis gratiam, pastoris anima ad superna sustollitur, parvulus tamen non ad modum subtilitatis suæ, sed pro eorum viribus imponere præcepta conversationis debet. Unde & Moyses à monte in immenso vultus sui splendore regrediens, faciem velavit, ut in eum populus intendere visum potuisset. Parvam itaque tunicam ea, quæ spiritalis mater est, filio deferat, ut parvulis adhuc initia quædam, & plana præcipiat, & non fortitudinis suæ onus imponat. Nam sæpe inter magna opera corruunt, qui per minora vincere hostem possunt. Unde & David contra Allophylorum fortissimum in pugnam progrediens, loriceam, clypeum & militaria quæque instrumenta deposuit, & qui se in eorum pondere contra hostem exercere non potuit, in uno cum funde lapide prostravit. Ad immolandum solemnem hostiam mater illa ascenderat, quæ dicebat: *Scio hujusmodi hominem, qui raptus est in paradysum.* Sed de tanta magnitudine magnam vestem parvulis non adduxit, quia dicit: *Andræit arcana ibidem verba, quæ non licet homini loqui.* Item: *Lac vobis potum dedi, non esciam.* Parvam itaque parvo filio tunicam mater deferat, & pro modo corporis, mensura indumenti tendatur: quatenus dum temperatæ conversationis virtute dimicet, hunc hostis inæquali armorum sarcina non subternat. Et quia ex discreto curæ pastoralis studio, prædicatori Deus conversorum lucra multiplicat, visitata à Domino Anna perhibetur, atque per gratiam divini muneris in filiis, & filiabus meruisse gratiam fecunditatis. Quæ filios quidem parit, cum eos verbo lucratur, per quos prædicationis semina aliis tribuit. Filias vero parit, cum eas mentes ad omnipotentis Dei fer-

Exod. 34. d

1. Reg. 17. d

2. Cor. 12. a

1. Cor. 13. d

vitium revocat, quæ etsi ad prædicationem idoneæ non sunt, verbi Dei tamen semen diligenter à prædicatoribus acceptum nutriunt: quod velut parturientes postmodum filia per bona opera in exemplum proximorum gignunt. Sed quia priùs Samuel lineo ephod accinctus asseritur, dehinc fecunditas matris in pluralitate liberorum, potest rationabiliter intelligi hoc, quod fieri quotidie cernimus: quia videlicet ex bona opinione electi discipuli, magistro succrescunt lucra conyersorum. Unde & post ortum fratrum, & sororum magnificatus Samuel apud Dominum fuisse perhibetur: quia profectò coram Domino jam magni sunt, qui per exempla piæ conversationis proximorum corda, ad omnipotentis Dei servitium convertunt. Magnus verò nobis timor incutitur: quia Heli filiorum culpa damnatur, cujus peccata propria nulla referuntur. Nam bonis subditis bene vivere ad salutem sufficit: prelati verò propria vita non sufficit. Valde etenim senex est, qui vivere irreprehensibiliter semper studet. Unde etiam scriptum est: *Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vitia immaculata.* Sed quidam bene vivendo præminent, qui auctoritatem, quam prelatio exigit, nullam habent. Nam & si ad agenda bona excitare subditos satagunt, tamen contraire delinquentibus per zelum rectitudinis erubescunt. Qui nimirum etsi ad redarguendos eos aliquando exeunt, nocent potius loquendo, quam profunt: quia eorum obstinationem non digna severitate confundunt. Nam idem Heli filiorum scelera, & quo modo ad tabernaculi ostium cum mulieribus dormirent, audivit: qui velut ab aspera invectione auctoritatis incipiens, res pessimas ab omni populo se audisse perhibuit. Sed qui insequi eas, quas exposuit, culpas debuit, per subsequenta verba lævigavit, dicens:

Nolite filij.

In qua nimirum propinquitatis appellacione, quantum à Domini voluntate dissentiat, liquet: quia illos filios appellavit, quos divinus sermo supra Belial, idest spiritus nequam filios esse perhibuit, dicens:

Porro filij Heli, filij Belial.

Cum mulieribus quippe dormire, est securè, & sine metu futuræ vindictæ peccare. Mulieres quippe meretrices, sunt concupiscentiæ sæculares. Quæ bene ad tabernaculi ostium observare perhibentur: quia ad introitum regni celestis tendentibus insidiantur. Qui verò sic mundi concupiscentias sequitur, ut sæpe divini metus consideratione terreatur, poluitur quidem cum mulieribus, sed non dormit: quia etsi transgrediendo labitur, in perpetratis tamen facinoribus per securitatem nequaquam requiescit. Dormiens itaque cum mulieribus nomine propinquitatis honorandus non est: quia qui projecto jam Dei timore in suis scelerebus obstinati sunt, leviori increpatione arguendi non sunt, ne leve pondus peccati esse putent id, in quo corrumpunt, dum grave eis illud non sonat, quod ex auctoritate prædicatur. Sed remissi pastores inter fomenta verborum quædam proferre solent argumenta rationis. Unde & Heli voce dicitur:

Si peccaverit vir in virum, pacari ei potest Deus: si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?

Vir in virum peccare, est de rebus labentibus alterutrum sibi homines nocere. In Deum verò peccare, est ea ei, quæ ad æternitatem condidit, auferre. Quicumque igitur aut suam, aut alterius fidelis hominis animam ad peccandum pertrahit, in Deum peccare convincitur: quia sua ei auferre proptia ni-

titur. Quod nimirum tantò gravius peccatum esse ostenditur, quantum & qui pro ejus absolutione dignus intercessor existat, rariùs invenitur. Nam sub interrogatione: *Quis orabit pro eo?* non dicitur, ut talibus etiam penitentia remedia denegentur, sed quia altiora peccatorum vulnera difficiliùs curantur. Quod tamen idcirco dictum potest intelligi: quia sacerdotes arguuntur. Vir enim in virum peccat, cum ille delinquit, cujus culpa corrigenda ad hominis superioris judicium respicit. Quia igitur peccata subditi populi, quæ ad sacerdotes respiciunt, ipsorum sacerdotum precibus delentur, cum sacerdotes in culpam labitur, superior persona non est, cujus precibus expiatur. Quod & ipsa Veritas per se insinuat, dicens: *Si sal evanuerit, in quo salietur?* Dicat ergo. [*Quis orabit pro eo?*] Quasi dicat, quis ei intercessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est? Quo profectò culpæ magnitudo monstratur: quia plerique eorum à Domino in impenitentis cordis caliginem projiciuntur, & nulla hominis adhortatione respiscunt. Quare aptè subjunctum est:

Non audierunt vocem patris sui, quia voluit eos Dominus occidere.

Puer autem Samuel & proficere, & crescere memoratur, & tam Deo, quam hominibus placere: ut electi auditoris studium designetur, qui recte vitam itinere suos conatus ad supernam patriam dirigit, dum ad majora convalescit. Unde & per Psalmistam dicitur: *Ambulantur de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* Profectus itaque conversationis est crescere meritis, placere Deo & hominibus consummata perfectionis. Et quia ad opera conversatio pertinet, meritumque provenit ex charitate, illi auditores proficiunt, & non cresunt, qui bona opera pro studio vanitatis exhibent, & charitatem non habent. Proficimus ergo, & crescimus, si cum sublimiori conversatione per opera meliora sustollimur, ex eadem sublimitate operis ad sola intendimus gaudia æternitatis. Placere autem tam Deo, quam hominibus magnæ virtutis est: quia plerumque de bono opere nostro proximis nostris offendimus, si eadem bona opera non cum magna cautela faciamus. Tam Deo igitur, quam hominibus placet, qui in bono opere, quod omnipotentis Dei obsequi impendit, cautus est, qui sic Deo placere curat, ut de Dei ministerio aliquem non offendant. Et quia de Samuele adhuc puero, & sub aliena instructione posito dicitur, communiter viventium per hoc vita eruditur. Nam quidam in sacris locis communiter viventes fervore novitio sub colore magnæ operationis sibi vacare appetunt, qui contubernaliibus fratribus quo minus sunt utiles, hoc minus placent. Electus itaque puer Samuel communiter viventibus forma proponitur, cui imprimantur. Deo itaque, & hominibus quisque eorum placet, cum fratribus utilis est, Deo devotus: Sic ergo agant curam sui, ut ea, quæ sunt proximi, non omittant, quantum ex benignitate his placeat, qui secum in imo sunt: superius verò oculis ex devotione, fortitudinis suæ robur cautè exhibeat, ut infirmorum corda non atterat, dum fortitudinis suæ impetu ad superna festinat. Vir autem Dei ad Heli venisse describitur, qui profectò divinæ sententiæ severitatem prolaturus, quanta ei dona contulerat, diligenter enumeravit. Et quia tandem vindictæ, quam mereretur, penam denunciatur, quid dat intelligi, nisi quia pastorum culpæ subtilius judicantur? & non solum peccata eis penam ultionis aggravant, sed etiam munera concessa. Item quia sigillatim eadem dona replicat, aliquid gravius designat: quia singula ad tormentum veniunt, quæ malè fuisse servata comprobantur. Malè namque in se omnipotentis Dei munera custodit, qui nitorem pastoralis culminis per maculas

polluit pravæ actionis. Unde & aptè Heli domus munera, & victimas Domini calce abjecisse reprehenditur. Calx quidem ea pars corporis est, qua terram tangimus. In hacigitur inferiori parte corporis animæ affectus ostenditur, quo terrena concupiscuntur. Et quia, ut quibusdam visum est, pro consecuta, vel consequenda victoriæ victimæ offerri consueverant, & munera amicis dari, quid in victimis, & muneribus, nisi proficientium adhuc vota, & perfectorum devotiones in omnipotentis Dei laudibus designantur? Qui enim per occultorum hostium tentamenta proficimus, cum ad eorum conflictum virtutem præparamus, profectò victimas in omnipotentis Dei laudibus tenemus. Sed devictis jam iis, quæ ingeruntur nobis, præliis, cum de victoriâ consecuta omnipotenti Deo gratias agimus, eidem Domino nimirum victimas immolamus. Qui autem ei familiaris amoris affectum offerunt, quasi amico munera impendunt. Munera igitur sunt affectiones charitatis, quibus corda electorum in desiderium sui Conditoris inardescunt. Et quia cum rector terrena sequitur, plerisque in spirituali conflictu positus, plerisque etiam jam anhelare incipientibus nocet, calce nimirum Dei victimas, & munera abjicit: quia exemplo suæ pravitatis, eorumdem utrorumque studia expellit. Abjiciuntur itaque victimæ: quia sæpe à rudibus Christi militibus pugne spiritualis labor relinquuntur, cum principes Christianæ expeditionis in terrenorum blandimentorum requie sequi corporis otia videntur. Calce abjiciuntur munera: quia affectiones charitatis à plurimorum jam superna diligentium mente frigescunt, dum prælatos suos aspiciunt supernam patriam per nulla amoris desideria quarere, sed corporis frigore constriictos infimis delectationibus jacere. Quorum profectò nonnulli sunt, qui ipsos spirituales honores carnaliter exhibent, & quod meritis debetur, propinquitati tribuunt. Qui profectò præsumptionis suæ reatum expavererent, si hoc, quod de Heli sacerdot: Dominus queritur, attentè pensarent.

Honorasti, inquit, filios tuos, magis quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificij populi mei Israel.

Filios quippe, & propinquos magis, quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit non ex conversationis honestate, sed amore propinquitatis. Idcirco filij honorati referuntur, ut sacrificij primitias ederent: quia carnales prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut ecclesiasticis facultatibus dicerent, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia ubertatis. Nec curant, quales sunt, qui ad spirituale ministerium veniunt: sed tantum, ut temporali dignitate præferant, quos carnali affectione complectuntur. Queritur ergo honorasse filios, sed scelestos, qui & carnali propinquitate proximi habendi non sunt, si ecclesiasticæ doctrinæ conversatione nequam fulgescunt. Sed qui reprobos provehunt, ipsum promotionis ordinem confundere designantur, cum idcirco honoratos filios refert, ut sacrificij primitias ederent. Non enim prædicat sacerdos, ut comedat, sed ideo, ut prædicet, manducare debet.

Quod & Paulus insinuat, dicens: *Qui Evangelium annunciat, de Evangelio vivat.* Hinc iterum dicit: *Bovi trituranti non claudatur os:* ut videlicet prædicator sanctæ Ecclesiæ ideo comestionem subministrat corpori, ut ferre valeat laborem prædicationis. Rectum itaque promotionis ordinem pervertere comprobantur, qui propinquos provehunt, non ad intentionem ministerij, sed ad propositum dignitatis. Quod profectò non facerent, si se, & eos in spirituali culmine carnaliter non amarent. Sed si Heli repulsionem intelligunt, sui quoque reatus judicia pertimescant. Nam divinâ voce dicitur: [Honorasti fi-

1. Cor. 9.
b
Ibid.
1. Tim.
5. c
Phil. 4. c
Lib. 19.
Moral.
10. c
e. 1.
8. Aug.
de opere
Monach.

lios tuos magis, quam me, ut comederetis omnes primitias populi mei Israel.

Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc à me.

Ecce Heli celsitudine dignitatis sententiâ divinâ deponitur, qui pro primitiarum esu scelestos filios honorasse convincitur: ut profectò sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelligant, quia si carnali amore reprobis spiritualia ministeria scienter committunt, ab illo, in quo foris stare videntur culmine, interni arbitri æquitate ceciderunt. Et quia subsequenter ad-

Sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum:

Etiam inhonoratum fuisse eorum audaciâ, latenter innuit. Quibus profectò & Paulus idipsum improperans, ait: *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes.* Quia enim decorem acceptæ dignitatis per miseræ famæ sordes maculant, profectò Dominum inhonorant. Dignè enim ab honoris arce repellitur, qui ei facit injuriam, à quo honoratus fuisse comprobatur. Quò contrà generali promissione affirmat, dicens: [Sed qui me glorificaverit, glorificabo eum] Deum quippe pastor glorificat, qui exemplo bonorum operum ad imitationem fidelium coruscet, qui de sublimitate regiminis, ingenti lumine radiat magnæ conversationis, qui ad speculaminum sacrorum ordinum reproborum ministrorum personas non accipit, sed eos ad formam subjecti gregis eligit, quos omnis, qui ad imitationem respicit, quia verum in eis lumen sequitur, non offendet.

Quibus nimirum per semetipsum Veritas loquitur, dicens: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est.* Glorificantes quidem se Dominum glorificat: quia quod electi pastores sanctæ Ecclesiæ exterius portant de gloria culmine, hoc intus accipiunt ex gratia divinæ bonitatis: & honorem, quo sublimes sunt in oculis hominum, digno studio in interiori ab internæ majestatis largitate promerentur. Quò contrà inhonorantium se gloriam à se non esse eis impensam queritur, dicens: *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes exiterunt, & ego ignoravi.* Ex se namque, & non ex electione summæ ordinationis regnant: quia ad gloriam ecclesiastici culmine non vocantur divinitus, sed per cupiditatem perduntur. Quos profectò Dominus ignorat: quia eos per internæ æquitatis iudicium reprobat. Tale est ergo, ac si dicat: Et si meus esse videretur honor, quem habent, non illum meruerunt obsequio, sed per cupiditatem rapuerunt. Unde & subsequenter adjungit:

Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Quasi aptè loquatur, dicens: Et si nobilitatem dignitatis præferunt prætextu religionis, ignobiles tamen sunt: quia excellentiæ ejus, quam habent gloriæ, non concordant per sublimitatem vitæ. Sed quia hoc totum expressione futuri temporis promittitur, potest non inconvenienter ad venturæ retributionis meritum referri. De qua nimirum Joannes dicit: *Cum apparuerit, similes ei erimus.* Hinc Evangelista Marcus asserens, ait: *Tunc videbunt filium hominis cum potestate multa, & gloria.* Cùm autem glorificantem se glorificaturum asserit, profectò ei suæ similitudinis gloriam repromittit. Glorificantem quippe se Dominus glorificat: quia eos æterna sublimitate remunerat, qui nunc intra sanctam Ecclesiam per exempla bonorum operum in electorum oculis coruscant.

1. Tim. 6.

Mat. 5. b

Lib. 19.

Moral.

c. 14. c

Ps. 1.

Par. 3. c

Of. 8. a

1. Jo. 3. d

Mat. 13. e

cornescant. Contemptores autem erunt ignobiles : quia in electorum gloria recipi non merentur. Nam quia modò per conversationem reprobam lapsi Angeli imaginem vestiunt, ignobiles cum eo tunc erunt, quando ei in interna pœna sociantur. Horum namque glorificationem, atque illorum ignobilitatem ^{Ps. 149. a} Propheta intuens, ait : *Exultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in faucibus eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis. Glorificantem se quippe Dominus glorificat : quia humiles electi cum eo in aeterna gloria exultant. Qui nimirum, quia glorificationis claritatem ex modo propriae conversationis accipiunt, in cubilibus suis letari de gloria consecuta perhibentur. Contemptores autem eius perpetua ignobilitate feriuntur : quia nationum reges, & nobiles ferreis, aeternis videlicet vinculis, ad pœnam vincuntur. Reges autem nationum, & principes, sunt superbi & gloriosi prelati carnalium. Ignobiles autem tunc erunt, quando ferreis vinculis ligantur : quia qui modò se adversus parvulos temporaliter erigunt, à fulgore honoris, & asu suæ tyranniditis aeternâ pœnâ cohentur. Unde & hic quoque subditur :*

Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui.

Brachium quippe contemptoris, est fortitudo temporalis. Et quia de summi patris familia transgrediendo exit, lapsum angelum à caelesti gloria habere jam patrem cepit. Domus itaque patris eius est ea, quæ sibi favet in malo societas subditorum. De quibus profectò superius dicit : *Honorasti filios tuos, magis quam me.* Brachium ergo contemptoris, & domus patris eius præciditur, cùm interveniente morte carnis prælatus, & subditi violentiam suæ tyranniditis pariter amittunt. Tunc quippe sine brachio est, cùm in oppressione parvulorum exercere violentiam nequaquam potest. Unde & aeterni iudicis æquitate decernitur : *Ligatis, inquit, manibus, & pedibus, projicite in tenebras exteriores.* In cuius etiam domo senex non erit. Damni quippe hominis domus, infernus est. Senectus autem vera est maturitas sapientie. In domo itaque eius senex non erit : quia in inferno nulla inveniri poterunt consilia salutis. Unde & ad verâ sapientie opera sacra Scriptura excitat, dicens : *Quodcumque potest manus tua, instanter operare : quia nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quo tu properas.* Hinc Paulus ait : *Eccè nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* In domo itaque contemptoris senex non erit : quia quisque rectè sapit, non in inferno, sed in cælo sibi mansionem paravit. Qui etiam contemptor ad augmentum pœnæ suæ æmulum suum videt in templo in universis prosperis Israel. Templum etenim Dei, superna patria est, de qua etiam per Prophetam dicitur : *Dominus in templo sancto suo, Dominus in caelo sedes ejus.* Israel autem, qui videns Deum interpretatur, Angelorum illa felix multitudo signatur, de qua Dominus in Evangelio dicit : *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Israel autem prospera sunt, beatorum illorum spirituum gaudia sempiterna. In templo igitur æmulum suum contemptor aspiciet : quia prædicator reprobus jam damnatus, ordinem humilium jam gaudere in cælestibus recognoscit. Cui nimirum æmulo universa Israel prospera tribuuntur : scriptum quippe est : *Erit Deus omnia in omnibus.* Cuncta igitur Israel prospera, omnia, quæ Deus est illis beatissimis civibus, designantur. Nam cùm aeterna illa essentia summum videlicet & simplex bonum in semetipso sit,

S. Greg. Tom. III.

Mat. 22.

Ecl. 9. c.

2. Cor. 6.

Ps. 10.

Mat. 18. b.

1. Cor. 13. d.

A tamen quia revelatione majestatis suæ omnia illorum beatorum spirituum desideria satiat, hanc esse Doctor egregius demonstrat. Unde & cautè non in semetipso Deus omnia, sed in omnibus omnia esse prædicat : quia qui in natura sua unum, & simplex bonum ineffabiliter existit, tot bona est bonis omnibus, quot ipsi omnes de contemplatione gloriae adimplentur gaudiis. Univerfa igitur Israel prospera æmulo tribuuntur : quia ordo humilium electorum inter Angelorum choros excipitur, ut divine contemplationis gaudiis aeterna perceptione satietur. Qui rectè æmulus contemptoris esse perhibetur : quia electi Dei etiam superborum, atque negligentium prædicatorum bonæ admonitionis hortamenta suscipiunt. Unde & Dominus præcipit, dicens :

Quaecumque dixerint vobis facite, secundum opera illorum facere nolite. Hinc Paulus ait : *Bonum æmulumini in bono omnes.* Sed cùm Scriptura dicat : *Tollatur impius, ne videat gloriam Domini.* contrarium videtur, ut ij, qui in inferno damnati sunt, eos, qui in cælo gaudent, videre intelligantur. Sed quia videre etiam ad cognitionem pertinet, in templo æmulum videt : quia est inferni pœnis constitutus tenetur impius, electos humiles, quos oculis non videt, in cælo non dubitat Angelorum gaudiis interesse. Et notandum, quia bis dicitur : *[Non erit senex in domo tua :*] quia nec de pœnarum experientia, quam damnatus habet, nec de scientia alienæ felicitatis, nec de pœnarum experientia, quam non habet, ad solutem eruditur. Aliquando autem à pastoribus reprobis electi per doctrinam filij nascuntur. C Quos nimirum obligatos pastorum culpa non retinet : quia bonæ prædicationis ejus hortamenta sequuntur, quæ audiunt, & non perversa opera, quæ vident. Unde & subditur :

Verumtamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo.

Viri namque sunt, qui ardua rigida conversationis arce fulgescunt. Quasi ergo dicat : Idcirco eos ab altari meo non aufero, quia viri sunt. Nam pro merito conversationis, servatur eis fortitudo, & celsitudo potestatis. Unde & per Prophetam Dominus æquitatis edicta promulgat, dicens : *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij.* Ab altari itaque suo ex eo virum Dominus justè auferret, si filius patris iniquitatem portaret. Sed ex eo ipso, quòd electus auditor in gloria cernitur, reprobò doctori pœna cumulat. Quare & subditur :

Sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua.

Oculi namque ejus deficiunt : quia ex ejus vita, qui sua perfecit exhortatione, confunduntur. Anima quoque ejus tabescit : quia abundantius dolere compellitur, dum bonum, quod docuit, per gloriam retributionis florere nascit in subditis, & ipse hoc agere non curavit. In quibus etiam verbis notandum est : quia qui penitus ex eo virum ab altari suo se non ablaturum promittit, rarus invenitur esse, quem recipit : quia profectò doctoris reprobi plures auditores sunt, qui sequantur prava, quæ agunt, quàm recta, quæ docent. Unde & hic quoque, magna pars domus ejus in virilitate moritura perhibetur. Etas namque virilis, tempus est administrandi sacerdotij. Imitator itaque doctoris reprobi ad virilem ætatem ducitur, cùm ad sacri ordinis celsitudinem promovetur. Ad quam profectò ætatem cùm pervenerit, moritur : quia ad tantum ministerium quisquis indignus accesserit, vel in eo indignè vixerit, condemnatur. Unde & Paulus Dominici corporis, & sanguinis mentionem faciens, ait : *Quis manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* In virili ergo ætate moriuntur, quia de

F

Mat. 23.
Gal. 4. b
E. f. 25. d

Ecl. 9. c
Sup. 11. c. 2.
Ex D.
Aug. 1. 7.
post Coll.
contra Donat.
c. 7. f. 4.
in libro qu. supra Deut.
9. 42. b

1. Cor.

præsumptione & ausu ministerij sublimioris inter-
eunt. Hinc ergo, hinc jam quique præcipientes colli-
gant, & tanti ministerij subire onera non ambiant,
sed expaveſcant. Nam qui mori prædicatur, quan-
do ad virilem ætatem pervenerit, donec ad eam per-
veniat, vivit: quia nimirum infirmi quique, & illi
tanto ministerio impares, si puſſilitatis suæ modum
considerant, habent in sancta Ecclesia locum, in
quo se custodientes vivant. Unde & per Moysen
Dominus denunciatur, dicens: *Bestia, si montem te-
rigeris, lapidetur.* Hinc est etiam, quod cum Loth
exiret de Sodomis, ab ascensu montis abstinuit, &
in Segor parvulam civitatem declinavit: ne dum
parvulus adhuc ad altiora nititur, virilem ætatem
impingens moriatur. Sodomam quippe eximus, cum
ardentis concupiscentiæ incendia declinamus.

Exod. 19.
b
Gen. 19.
e

Qui statim ad sublimia non ascendimus: quia supe-
rioris ministerij summa non tangimus, dum infir-
mitatem propriam metiendo consideramus: ne, si
infirmæ ætatis nostræ tenere modum contemnimus,
qui parvuli viximus, in virili ætate moriamur. In
signum verò morituræ domus, ambo Heli filij una
die mori prædicuntur. Quos nimirum filios illos
signare diximus, qui ad sacros ordines à propin-
quis carnalibus promoverentur, non ad intentionem
ministrandi ordinis, sed ad gloriam munda-
næ dignitatis. In una ergo die ambo moriuntur:
quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt.
Gloria secularis, honoris reverentia, potestas cul-
minis, claritas dignitatis, frequentia obsequen-
tium, affluentia rerum seculariter amata, dies est,
sed quæ interficit. Audiant ergo filij Heli: quia in
una die ambo moriuntur. Qui enim de accepto pas-
torali culmine, labentis vitæ felicitatem diligunt,
intentionem quidem habent gaudij, fructum verò
lamenti, propositum in exultatione vitæ, & per-
ventionem in mortis mærorem. Ad mortem itaque
properant, quoties vanè de temporalis felicitate gra-
tulantur. Quod & Apostolus probat, cum apostat-
antis viduæ meminit, dicens: *Quæ autem in deli-
ciis est, vivens mortua est.* In die namque hac mori
perhibuit, qui causam mortis viduæ esse delicias
ostendit. Sed mors filiorum minus pessima esset, si
ipsa causa mortis alienæ non fieret. Unde & non
simpliciter mori, sed in signum morituræ domus
mori prædicuntur: quia cum ij, qui de vicino do-
ctorem reprobum imitantur, in eodem præcipio
corruunt, & secutores sequentium in ruina cumu-
lantur. Hoc itaque de officio suscepti culminis, tem-
poralem felicitatem amantes audiant, & reatus sui
magnitudinem pertimescant. Tantò denique gra-
viori pœna digni sunt, quanto apertè conspiciunt,
quia de vanitate, quam diligunt, non solum moriun-
tur; quia dum in prætextu mundanæ lætitiæ mor-
tem ebibunt, potus sui pestem ad sequentium se
multitudinem transmittunt. Quibus tamen verbis,
potest doctoribus reprobis præsentis vitæ brevitatis
intimari. In una quippe die moriuntur: quia cum
ad terminum hujus vitæ perveniunt, breve eis om-
nino fuisse cernitur, quod vixerunt. Unde per
quemdam sapientem dicitur: *Gaudium hypocrite ad
instar puncti.* Hinc iterum de hujus mundi ama-
toribus beatus Job loquitur, dicens: *Ducunt in
bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*
Sed raptis ad pœnam reprobis, ad gregis Domini-
ci curam sapientes & electi pastores excitantur.
Quare & subsequenter adjungit:

1. Tim. 5.
a
Sup. lib.
1. c. 2. c.
B. Aug.
de bono
vidui-
tar. cap.
14.

Job. 20. a

Job. 21. b

Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem.

Fidelem namque sacerdotem sibi Dominus exci-
tat: quia videlicet eum summus locus ad sui curam
exigit, qui non solum rectè intelligat, sed qui fide-
liter ministrat. Ministrare autem tunc rectè poterit,
cum ministerij sui modum de sacro eloquio reco-
gnoscit. Unde & cum fidelis sacerdos promittitur,

juxta cor & animam omnipotentis Dei facturus
esse perhibetur. Quid enim cor & animam Dei,
nisi sacram ejus Scripturam accipimus: Nam corde
cogitamus ad deliberationem, animam verò affici-
mur ad amorem. Quia ergo in sacro eloquio consi-
lia omnipotentis Dei agnoscimus, ibique amorem,
quo humanum genus dilexit, invenimus; ipsum
eloquium cor & anima ejus rationabiliter desi-
gnant. Illum itaque omnipotens Deus ad suum mi-
nisterium sacerdotem eligit, qui juxta cor ejus, &
animam facit: quia profectò non alius tanto ordine
dignus est, nisi qui voluntatem ejus de sacro eloquio
didicit; & hoc, quod didicit, proximorum utilita-
tibus per studium charitatis impendit. Sed vigilan-
ter est adhuc intuendum, quod dicitur:

Juxta cor & animam meam.

Nam quædam in Scriptura sacra inveniuntur præ-
cepta, quæ dispensatione quidem Dei præcepta sunt,
& non amore Dei. Quæ profectò si sacerdos, qui
excitandus promittitur, adimplet, juxta cor quid-
dem Dei, & non juxta animam faceret, dum consi-
lium divinæ dispensationis, & non amoris præcep-
tum operibus reddidisset. An non de dispensatio-
ne Dei illa mandata ejus fuerant, de quibus loqui-
tur, dicens: *Dedi eis mandata non bona?* Et cum
Pharisæi, de dando repudij libello, cum ipsa Veri-
tate disputarent, audiverunt: *Ad duritiam vestram
dedit vobis legem Moyses.* Quia itaque de dispensa-
tione consilij ejus illa fuere, quibus eisdem præcep-
tis usus est, juxta cor quidem Domini, & non juxta
animam fecit. Nam cordis & animæ præceptum
illud est, de quo dicitur: *Hoc est præceptum meum,
ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Quia hoc, quod
per consilium præcipit, per amplexum charitatis ap-
prehendit. Hinc item dicit: *Diligite inimicos ve-
stros, benefacite iis, qui oderunt vos.* Hinc item præ-
cipit, dicens: *Quæ vultis, ut faciant vobis homines,
hec facite eis.* Hæc itaque & hujusmodi cordis &
animæ Dei præcepta sunt: quia hæc revelatiõe
ostenditur secreti ejus consilij, quod in ejus conspe-
ctu suscipitur probatione charitatis. Sacerdos ergo
fidelis per hoc indicium noscitur, si videlicet juxta
cor & animam ejus operatur: quia profectò tunc
verè fidelis est, si non dispensationis ejus licentiam,
sed præcepta sequatur amoris. Sed quia non frustra,
sed ad lucrum subjectæ plebis eligitur, subdit, at-
que ait:

Et edificabo ei domum fidelem.

Domus namque sacerdotis est amplitudo, in qua
conversantur populi subjecti. Quæ profectò domus
ei fidelis à Domino edificatur: quia ad obedientiam
studium divina inspiratione erigitur. Infidelis nam-
que domus est ea subditorum societas, quæ boni re-
ctoris quotidie prædicationem suscipit; cui tamen
obedire per studium boni operis non intendit. Inf-
delis enim domus esse cognoscitur: quia verbi Dei
pecunia, quæ ei prædicantis sui ministerio creditur,
per negligentiam prodigæ vitæ dissipatur; & quod
sibi ad negotij lucrum committitur, nequaquam in
tempore reddendæ rationis invenitur. Bono itaque
prædicantis fidelis à Domino domus construitur,
cum ad obediendum voci ejus subjectæ plebis divi-
nitus corda præparantur: ut non solum id, quod
in ea reconduitur, de verbi talento custodiat, sed lu-
cro multiplici cumulatum, ad mensam æternæ sus-
ceptionis ducat. Et notandum, quia fidelis domus
à Domino edificari dicitur, ut de bona conversa-
tione subjecti populi prædicator nequaquam inani-
ter gloriatur. Notandum quoque, quia sacerdotem
fidelem sibi Dominus excitat, ut subjectorum eor-
da hoc ipsum, quod optimo rectore reguntur,
tribuere suis meritis non præsumant. Notandum
etiam, quod sacerdotem, quem excitat Dominus,

Sap. 2. g

dicit fidelem sibi: domum autem, quam ei edificat, fidelem ipsi sacerdoti dicit futuram: quia profecto predicator Deo obedientiam debet, subiectus prelato. Sed ante subiectum tunc recte prelatus graditur, si ad omnia dirigenda vite sue itinera veritas ipsa videatur. Sequitur ergo:

Et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus.

Christus autem Domini Redemptor est generis humani. Qui nimirum, quia jam ad caelos ascendisse creditur, a fidelibus suis nunc non oculis corporeis, sed mente videtur. Coram ipso itaque omnibus diebus ambulat, qui cogitatione subita nihil operatur. Nam ut rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per considerationem portat in corde. Sed quia adhuc reprobo pastori loquitur, subjungens, ait:

Futurum est autem, ut quicumque remanserit de domo tua, veniat, ut oretur pro eo.

Remansurus namque de ejus domo aliquis dicitur: quia magna pars illius moritura perhibetur. De domo namque reprobi pastoris remanet, quem conscientia peccati a spe consequendae veniae non extinguit. Remanet ergo: quia pondus conscientiae per poenitentiae propositum laevigatur spe consequendae vitae. Qui profecto, ut oretur pro eo, venit, & ad Deum poenitendo properat, a quo peccando recessit. Ut oretur itaque pro eo venit: quia qui indignum Deo se fecit, dignum intercessorem exigit, ut alienis precibus expietur, qui propriis mundari non posse cognoscitur. Unde & pie Jacobus admonet, dicens: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.* Hinc iterum: *Multum valet oratio iusti assidua.* Sed pro eo oratio valet, qui dum se a peccati immunditia cohibet, ad Dei se similitudinem redigit, qua se peccando spoliavit. Unde & hic quoque subditur:

Ut offerat nummum argenteum.

In nummo igitur imago Domini sculptur, ut ejus esse cognoscatur, a quo formari praecipitur. Nummus itaque Dei, similitudo ejus accipitur. Unde in Genesi loquitur, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et quia de sacro eloquio Dei imaginem & similitudinem, ad quam redigamur, agnoscimus, argenteus nummus esse perhibetur. Qui ergo a peccati via, ut pro se oretur, venit, nummum argenteum offerat, quatenus debet: quia nihil ei prodest, quod poenitendo compungitur, nec quod flendo confitetur, si inemendata, & incorrupta interioris pulchritudine bonae voluntatis luce Dei imaginis nequaquam radiare cognoscitur. Imago etenim & similitudo Dei, est inlyto odio malum odire, & amore perfecto Deum diligere. Unde & Propheta claritatem divinae similitudinis ab humano genere periisse intuens, ad eum, qui cum inlyta reparationis nostrae luce de caelo venit, respicit, dicens: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem.*

Hinc se jam de ejus contemplatione in perfectionis formam renovatum considerans, ait: *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.* Qui ergo de domo reprobi per confessionem venit, qui per humilitatem pro se orari Dominum petit, curet omnino necesse est, ut nummum argenteum offerat, quatenus summo splendore bonae voluntatis, perfecte oderit malum, quod fecit, & bonum integro amore diligit, quod neglexerit. Unde & iusti iudicis examine, propitiationis edicta promulgantur. *In quacumque die, vel hora, ait, peccator convertitur, vita vivet, & non morietur.* Conversio autem peccatoris non est in humilitate confessionis, sed in renovatione interioris hominis, cum peccatori, jam di-

S. Greg. tom. III.

vina inspiratione correcto, & malum displicet, quod amavit, & bonum placet, quod odit. Nam sunt nonnulli, qui se & de nequitia accusant criminis, & pravitatem non corrigunt voluntatis. Qui profecto converti ad Dominum non creduntur: quia vera conversio in ore non accipitur, sed in corde. Converti etenim simul verti est. Conversio itaque peccatoris vera tunc est, cum ad Creatoris nostri beneplacitum uterque noster homo reducitur, cum & caro nostra per iniquitatis odium cohibetur a perpetrante facinoris, & per amorem iustitiae mens se extendit ad intentionem bonae operationis. Sed quia nonnulli intra Ecclesiam sunt, qui tantum in vita sua terminum ad poenitentiae satisfactionem veniunt, & iudicio Veritatis dicitur: *Quicumque hora peccator convertitur, vivit*: a nonnullis valde quaeri solet, si statim vitam post carnis mortem inveniant, qui magne vite tempore peccata perpetravit, & tantum in vita exitu se nequiter egisse accusant. Ad quod dicendum est:

Quia ex vi conversionis magnitudo deletur criminis. Vis autem conversionis est affectio charitatis, cordi infuse visitatione sancti Spiritus. Et scriptum est de eodem Spiritu: *Quia ipse remissio peccatorum est.* Nam cum electorum corda dignanter visitat, ab omni peccatorum immunditia potenter purgat: quia ut se menti infuderit, eam protinus in peccatorum, & vitiorum odia, & in virtutum amorem ineffabiliter excitat. Facit eam statim odisse, quod amabat, & quod odio habuerat, ardentem diligere, atque in utroque valde ingemiscere: quia & mala, quae odit, se damnabiliter amasse recollit, & bona, quae diligit, odisse. Quis enim audeat dicere, licet omnimoda peccatorum sarcina praegravetur, quod perire possit aliquis visitatus gratia Spiritus sancti? Quia ergo peccator nullam horam convertitur, nisi qua a sancto Spiritu illustratur, quid restat, nisi, quia sicut peccati mortem execrando deserit, in vita iustitiae, ad quam se desideranter convertit, vivat?

Qui statim post mortem in vita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conversione, qui consumere in anima possit omnem congestam peccati rubiginem. Unde & de peccatrice muliere dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Hinc ab eadem veritate in cruce pendente dicitur: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* In vita igitur exitu hi solummodo salubriter respiciunt, qui & per internam visitationem perfecte bona diligunt, & mala oderunt, quae amaverant. Qui tamen si sufficienter pro admittis iniquitatibus dolere non possunt, nihilominus & isti in hora, qua convertuntur, vivunt. Nam qui perfectionem bonae voluntatis habuerunt in confessione peccati, post mortem purgatoria poenae peccati ad vitam transeunt, si ad delenda peccata sufficientem vim amoris nequaquam habuerunt. Unde & Paulus dicit: *Sic salvi sumus, quasi per ignem.* Sed peccator, qui ibi salvari per ignem meruit, hic per afflictionem carnis adimpleat hoc, quod sibi de vi amoris deesse cognoscit.

Et tortam panis. Panis namque nomine aliquando terrenae delectationis refectio designatur. Quare & propheta Jeremias in appetitu saeculari corruptae Judaeae populum memorans, ait: *Omnis populus eius gemens, & querens panem.* Panem itaque peccator conversus torquet, cum praeteritam delectationem cruciat per afflictionem poenitentiae. Panem namque torquere, est carnem pro perpetrata delectatione affligere. Qui ergo sine tormento ignis ad salutem transire desiderat, cum nummo argenteo tortam panis offerat: ut qui per bonam voluntatem peccata deserit, ea nimirum validam carnis afflictione poenitentis extinguat. Nummum namque argenteum offerebat, qui receptam jam Dei similitudine, consistendo execraba-

F ij

S. GREG.
LIBRO
III.
CAP. III.

Jacob. 5.c
Johan. 5.d

Genes. 1

Ps. 44. b
Ps. 118. b

Ezec. 18

Luc. 7. g

Luc. 33. e

1. Cor. 3. e
S. Aug.
tom. 3.
Ser. 11. de
mortalit.

Thre. 1. d
Inf. 10. a

Psa. 37. b
Ex editio-
ne ver.
Basil.
eodem
Psal.

Ibid. d
S. Hilar.
in Psal.
118.

tur, quod fecerat, dicens: *Computruerunt cicatrice meae à facie insipientiae meae.* Et item: *Incurvatus sum, & humiliatus usquequaque.* Sed qui nummum argenteum sibi non sufficere ad oblationem timuit, panis tortam addere curavit. Nam confitetur, & dicit: *Rugiebam à gemitu cordis mei.* Rugitus enim fletum magni doloris insinuat in afflictione poenitentis. Hunc tortum panem argenteo nummo focians idem ipse loquitur, dicens: *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Pro peccato etenim cogitare, est delectationi praeteritae dignam carnis afflictionem proponere. Offerendum ergo panem torquebat, qui & flagitia perpetrata pronuncians, qualiter ea delere possit, cogitabat. Et quia de austeritate conversationis poenitentibus subrepere aliquando solet cupido laudis, intentio verè conversi peccatoris insinuat per hoc, quod subditur:

Dicâtque: Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem.

Paes namque sacerdotalis uniuersijusque, est in aeterna vita retributio electi. Sacerdotes etenim Dei omnes electi ejus sunt, quia cui per oblationem ministerij sui incessanter seruiunt, sacra semper offerre munera non desistunt. Unde etiam illi in regno tripuantes, dicunt: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes.* Dicere ergo peccatori converso: [*Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem*] est de austeritate vitae, & poenitentiae solam partem aeternae beatitudinis expectare: ut videlicet securitatem delectationis inueniat, quam & perenni perfruitione possideat, & post se tortiones poenitentiae numquam trahat. Quare & subditur:

Vt comedam buccellam panis.

Si enim panis in sacro eloquio pro delectatione accipitur, buccella panis est indeficiens delectamentum aeternae vitae. De quo nimirum oblectamento per Prophetam dicitur: *Gaudium & letitia inuentur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.* Hinc item jam ad mensam non tortae panis, sed buccellae invitatos convivas intuens, ait: *Letitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem obrinebunt.* Hinc Psalmita voce correpti poenitentis pronuncians, dicit: *Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me letitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.* Viae etenim vitae sunt afflictiones poenitentiae, quibus nimirum à damnationis suae barathro peccator ad supernam patriam ducitur, dum pro commissis iniquitatibus sponte cruciatur. Unde & cum correptum se esse peccatorem insinuat, praesumit, dicens: *Tu es Domine, qui restituis hereditatem meam mihi.* Et item confidens, ait: *Quoniam non delinques animam meam in inferno.* Viae namque vitae peccatori notae fiunt, quando afflictiones poenitentiae ei diuinitus insinuantur, quando videlicet illuminata mente considerat, quam vitam amaritudinem singulis praeteritae culpa delectationibus apponat. Qui nimirum cum vultu omnipotentis Dei jucunda letitia adimpleri gloriatur: quia de manifesta diuinae contemplationis satietate rescitur: & qui in lava vitae praesentis ad tempus poenitendo compungitur, in dextra aeternae vitae usque in finem delectationibus satiatur. Qui ergo tortam panis obtulit, ad buccellae comestionem perducitur: quia qui amore supernae vitae noxias delectationes cruciat, in discubitu aeterni gaudij sibi perpetuam refectionem parat. Sequitur:

CAPUT IV.

Per autem Samuel ministrabat Domino coram Heli.

Cap. iij.
1. Reg. Illud autem hoc in loco repetisse ostenditur, quod de electo puero superius memoratur, ubi dicit: *Puer*

A autem Samuel erat minister in conspectu Domini, sup. cap. ante faciem Heli. Hoc quidem est ministrare Domino coram Heli, quod esse ministrum Domini ante faciem Heli. Et quia ibi istud, Domino adjuvante, plenius exposuimus, in iteranda ejus expositione penitus non moramur. Verum quia diuinus sermo est, qui hoc in isto loco, & in illo loquitur, sine utilitate rationis nequaquam hoc egisse monstratur. Pro fastidio itaque lectoris explanationem tacemus, repetitionis verò causam dicimus ad ejus utilitatem. Quidam namque praelatorum sanctae Ecclesiae magisterio subditi rudes obediunt; sed cum paulò altius per conversationem proficiunt, in eadem obedientiae humilitate nequaquam persistunt. Quos bene Agar Sarae ancilla spiritaliter designat, quae cum de Abraham viro ejus concepisse se vidit, dominam despexit. Agar quippe concipit, quando reprobamens subditi, aut per eruditionem scientiae se proficere, aut per vitae conversationem, credit. Quae profectò praegrans dominam suam despexit dicitur: quia jam praesenti sibi praepediti sui voluntati per obedientiam subdi dedignatur. Sed quae dominam despicit, ancilla esse perhibetur: quia superbi subiecti, & infirmi sunt per elationem, & ad filiorum Dei numerum non pertinent. Samuelis autem profectus exponitur: quia superius dictum est: [*Puer autem Samuel proficiebat, & placebat tam Deo, quam hominibus.*] Quae profectò tria qua sublimitate conversationis percurrunt, supra expositum est. Quia ergo etiam nunc coram magistro ministrare memoratur, quid est, nisi quia electis auditoribus formam praebet, ut quò altiori vita proficiunt, seruire bonum obedientiae numquam obliuiscantur? Nam tunc verè proficiunt, si ad altitudinem meritorum, & fortitudine conantur operis, & virtute humilitatis. Quo in loco est aliud, quod notari debeat: quia tunc Samuel coram Heli Domino ministrare ostenditur, quando ipse de filiorum negligentia à Domino objurgatur. Nonnulli namque subiecti, dum fortitudinis suae modum considerant, praelatorum suorum malunt esse seueri iudices, quam audiores pij. Qui nimirum quia exaggerare & discutere eorum vitas consueverunt, si in eorum conversatione vel leuioris delicti maculas intuentur, subdi eorum praepropto obediendo renunt. Sed verè fortes existerent, si majorum, quae infirma existimant, humiliter sustinerent. Nam ante Deum ille magnus per meritum noscitur, qui ei in bono praepropto subijcitur, qui ex parte aliqua venerabilis non videtur. Ecce enim Heli apertè Dei sententia de negligentiae suae perpetrata culpa reprehenditur, sed puer Domini Samuel coram eo ministrare Domino memoratur: ut profectò apud se colligat, qualis sit, qui in leuiori culpa sibi praelatum despicit, si ei se Samuel obediendo subdidit, quem omnipotens Deus sui examinis tanta districtione reprobauit. Sed quia Heli non valde supra peccantes subditos honorasse reprehenditur, ipsa sacerorum ordinum dignitates pensanda sunt. Nam rector peccantem subditum, nisi correptum honorare debet: subiectus autem nec tunc praelatum despiciere, cum se iustum, & illum agnouerit peccatorem: quia aeternus iudex subditorum iudicium sanctae Ecclesiae rectoribus tribuit, sed eosdem rectores discutiendis suo examini reservavit. Hoc tamen ipsum rectoribus valde timendum est, quòd Dei seruantur examini: quia tantò subtiliores rationes vitae, & doctrinae suae parare debent, quanto sapientior est iudex, quem sustinent. Nec tantum ejus futurum iudicium in futura vita, quàm in longinquo positum, timeant: ne qui ubique praesens est, incautum feriat de vicino. Negligentes namque pastores ad evadendam futurae vindictae poenam, longa vitae praesentis spatia ad poenam

Gen. 16.

Apo. 5. e

Esa. 22. d

Esa. 35. d

Psal. 13. e

Ibid. d
Ex vers.
1. 2. 3.
Ibid. e

cogitant : sed iudex ; qui ubique est , de vicino pœnentiam irrogat : quia prius eis lumen contemplationis subtrahit , deinde ad tormenta per mortem rapit . Unde & de eodem Heli , qui paulo inferius , fracta cervice , moritur , subiunctum est :

In diebus illis non erat visio manifesta.

Nam dum rector agenda , quæ novit , despicit , agitur cum eo districto iudicio , ut agenda non videat : quia implere noluit , quod videbat . Manifesta namque visio negligentis pastoris non est , sed amantis . Unde & per seipsam Veritas dicit : *Qui diligit me , diligitur à Patre meo : & ego diligam eum , & manifestabo ei meipsum.* Claritas namque manifestæ visionis , est revelatio amate veritatis . Quæ profectò veritas si merito dilectionis ostenditur , iis , qui torpent à bono opere , dignissime occultatur : quia signum amoris non est in affectione animi , sed in studio bonæ operationis . Unde & in Evangelio Dominus præmittit , dicens : *Qui habet mandata mea , & facit ea , hic est , qui me diligit.* Quia ergo de negligentia operis caligo incurritur internæ visionis , aptè nimis dum de contemptu mandatorum sacerdos arguitur , visio occultata memoratur . Sequitur :

Et sermo Domini erat pretiosus.

Quantùm ad sacræ historiarum veritatem pertinet , pretiosum pro raro posuit . Pretiosus itaque sermo erat : quia dum rarus esset , qui summa contemplando cerneret , frequens esse non poterat , qui bona loquendo prædicaret . Quod nunc quoque in sancta Ecclesia fieri videmus : quia dum plerique de reverentia culminis , gloriam affectant honoris , dum sacri ordinis ministeria negligunt , summa , quæ videre nequeunt , subjectis plebibus prædicare non possunt , atque in eorum familia pretiosus sermo esse cognoscitur : quia rarè bonæ prædicationis hortamenta audiunt , quorum prælati ex desiderio non quartunt superna , quæ dicant , sed terrena , quæ agant . Quos profectò sacra Scriptura notat , quæ dicit : *Canes muti non valentes lavare.* Non dixit , non volentes : sed non valentes : quia certè dum mundi gloriam ex toto corde , & ex tota anima , & ex tota mente & virtute diligunt , vellent populo sublimia dicere , ut etiam de sublimitate verbi possent gloriam habere . Canes ergo muti volentes lavare , non possunt : quia dum pravo corde terrena meditantur , occulta veritatis , quæ proferant , revelatione nulla comprehendunt . Sed quia quod pretiosum est , magna cum diligentia custodiri solet , potest hoc , quod dicitur : [*Non erat visio manifesta ,*] ad carnalium prælatorum negligentiam referri . Quod verò additur : [*Et sermo Domini erat pretiosus ,*] ad bonorum ardens studium subditorum , cum fideles subjecti essi non habent , qui eis frequenter de thesauro sacri eloquij superna prædicet , hoc tantum , quod aliquando scire poterant , mirà devotione complectuntur ; & velutrem ineffabiliter pretiosam custodiunt , dum per bona opera in celo collocant , ubi fures , qui id auferre valeant , nequaquam appropinquant . Unde & in Evangelio de emptore bonæ margaritæ dicitur : *Inventa unâ pretiosa margaritâ , dedit omnia sua & comparavit eam.* Cum itaque in occultate visionis tempore pretiosus sermo esse describitur electorum , subditorum laudes nunciantur : quia tantò sublimiori gloria prædicandi sunt , quantò id bonum , quod de eminentiori loco perit , perfectione magnæ charitatis in inferioribus remansit . Quorum profectò bona conversatione plerumque agitur , ut ea , quæ occultata fuerat visio , manifestetur , ut qui devotè custodiunt minima , scire debeant , quæ faciant , & majora . Vnde & subditur :

A Factum est igitur in die quadam , Heli jacebat in loco suo , et oculi ejus caligaverant , nec poterat videre lucernam Dei , antequam extingueretur . Samuel autem dormiebat in templo Domini , ubi erat arca Dei . Et vocavit Dominus Samuel .

Samuel quippe puer à Domino vocatur , quoties humilibus subjectis divini consilij arcana revelantur , & humilitatis suæ merito lumen contemplationis acquirunt , quod superbiæ suæ retributione elati prædicatores perdunt . Sed notandum , quia id quadam die factum ostenditur , quia videlicet Heli & in loco suo jacere , & videre non posse perhibetur . In die namque vocatur , qui pro sua , & aliorum salute , ad supernæ sapientiæ scienda secreta sustollitur . Quò contrà , & Salomon sapientiam in nocte percepit , ut caligo temporis indicaret , quia eandem sapientiam non perseveraturus acciperet . Quod intelligi & aliter potest : quia videlicet Heli caligo memoratur . Positione itaque diei , ejus ostenditur magnitudo cæcitatatis : quia profectò magnas tenebras habuit , qui in die non vidit . Nunc quoque si ad Ecclesiæ statum respicimus , generalis gratia luminis est . Venit namque , qui veræ claritatis radios spargens , diceret : *Ego sum lux mundi , qui sequitur me , non ambulat in tenebris.* Et quia interni splendoris ejus gloria ineffabilis est , non dicitur de die isto , vel illo , sed die quadam : cujus profectò diei claritas non est , claritatis verò magnitudo incognita . Magnas ergo tenebras pastor sustinet , si is , qui Ecclesiæ oculus esse per officium noscitur , in gratia tantæ lucis visionem non habet . Quare & ejusdem oculi tenebras per semetipsam veritas magnas ostendit , dicens : *Ipsa tenebre quanta erunt ?* Sed jam , unde sibi tanta caligo oriatur , insinuat , quia dicit : [*Jacebat in loco suo .*] Locus namque prædicatoris standi , non jacendi officium habet . Unde & de seipso Dominus formam ejusdem prædicatoribus præbet , dicens : *Ego autem in medio vestri sum , sicut qui ministrat.* Stare enim in medio fratrum , est per laboriosam conversationem se in exemplum minoribus præbere . Stare itaque ad laborem operis pertinet , & ad pugnæ necessitatem . Unde & agonotheta spiritualis certaminis præcipit , dicens : *Stare ergo succincti lumbos in veritate.* Et quia jacere quiescentis est , in loco prælij & laboris , quiete teporem sequi reprehenditur , qui in loco jacere memoratur . Stare etiam justus est . Unde & Paulus dicit : *Eide enim statis.* Jacere ergo etiam ad remissioris vitæ negligentiam pertinet . Tunc itaque Heli jacet in loco suo , cum per lapsam pravitatis reprobis prædicator requiescit in sede justiciæ . Jacentis ergo in loco suo oculi caligant : quia summa videre nequeunt , qui in arce pastoralis culminis non exequantur virtutis opera , sed remissioris vitæ blanditiis immerguntur . Qui profectò lucerna Dei jam non veritate laudis , sed per improperium appellatur derisionis . Nam qui lucernæ Dei appellatione fungitur , & videre non posse perhibetur , deridetur potius tanto nomine , quo censetur . Nam in vera justiciæ laude dicitur : *Ipse erat lucerna ardens & lucens.* Nam veri luminis jubar , quod amando hauserat , loquendo fundebat . Prædicator etiam carnalis , dicitur lucerna per officium , cæca per intentionem : quia dignitate fungitur præbendi luminis , sed mentem figit in tenebris vanitatis . Cujus profectò consummata perveritas designatur : quia non dicitur , non videbat , sed videre non poterat . Quare & malæ arboris mentionem faciens Dominus , ait : *Non potest arbor mala fructus bonos facere.* Lucerna itaque Dei videri non potest , cum is , qui pastoralis dignitate præeminet , tanta spissitate sæcularis amoris premitur , ut ad in-

Joan. 14. c

Videm.

Esai. 55. d

Mat. 13. f

Sup. c. 2.

3. Reg. 3. d

Joan. 8. d

Mat. 6. c

Luc. 22. e

Eph. 6. c

1. Tim. 2. 2.

1. Cor. 6. 21.

2. Cor. 1. b

Mat. 7. c

Mat. 7. e

S. REGO
LUMINIS
15m3

ternæ claritatis intuitum nulla gratiæ inspiratione subleuetur : cùm jam videlicet iusta Dei indignatione projectus, in caliginis suæ cecitate relinquitur, ut ulterius per infusionem superni luminis nunquam visitetur. Bene autem dicitur : [*Antequam extinguatur.*] Non videre enim, pœna peccatoris est in hoc tamen adhuc sæculo viventis : videre autem non posse, est mortui impij in alio jam sæculo æternâ pœnâ damnati. Unde & conditoris iudicio in exterioribus tenebris claudi præcipitur, ut videlicet ad lucis intuitum nunquam reducat. Cùm ergo antequam extingueretur, videre non posse dicitur in isto adhuc sæculo vivens prædicator reprobus, damnato jam in perpetuum impio, in cecitate similitur. Extinguitur autem lucerna, cùm pastor moritur. Vel certè lucerna exinguitur : quia cùm reprobus prædicator per mortem carnis interit, quidquid in eo lucere videbatur, de gloria culminis amittit : & velut sola lucernæ testa sine lumine remanet, cùm ad æternum iudicium fervari persona cogitur, quæ omni penitus sæculi fulgore spoliatur. Antequam igitur extinguatur lucerna Dei, videre non potest : quia & meritum futuræ damnationis per æternitatem suæ cecitatis possidet, & tamen adhuc coram hominibus per splendorem acceptæ dignitatis fulget.

Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei ?

Bene autem reprobus prælatus non dormire, sed jacere dicitur, puer autem subditus & electus non jacere, sed dormire: quia dormire aliquando in bonam partem accipitur, jacere autem fere semper in malam. Unde & Sponsa in Cantico canticorum dicit : *Ego dormio, & cor meum vigilat.* In somno itaque pueri perfecti uniuscujusque electi subditi à pravo opere requies designatur. In templo quippe, & ubi est arca, dormit, qui in cælesti desiderio, atque in sacræ Scripturæ meditatione occupatus, ad ea, quæ ad perveritatem pertinent, non intendit. Quidam namque in templo dormiunt, sed in loco, ubi est arca Dei, non dormiunt : quia nonnulli simplices in cælesti contemplatione per amorem requiescunt, sed sacri eloquij occulta meditari nesciunt. Samuel, autem, qui non solum in templo, sed coram arca Dei dormire dicitur, eruditos pariter, & electos subditos designat : quia dum amoris sui flammis de sacro eloquio frequentius meditando hauriunt, ad supernæ patriæ desiderium altius assumentur, & velut intima templi ad somnum eligunt, dum eò longius separantur à publico terreni operis, quò secretius per meditationem reconducuntur in sacrario internæ visionis.

Et vocavit Dominus Samuelem.

Vocare etenim Dei, per vim majoris gratiæ excitare est. Dormientem namque Dominus vocat : quia à terrena intentione quiescentes, ad augmentum supernæ cognitionis excitat. Nam dum ad ea, quæ foris sunt, per sollicitudinem vigilamus, interna & spiritualia non sentimus. Repulsio itaque terrenæ curæ, præparatio est nostra ad perceptionem supernæ gratiæ : quia in electis fit uberior infusio divini muneris, quò mens fuerit purior per custodiam internæ meditationis. Sequitur : [*Et vocavit, inquit, Dominus Samuelem.*]

Qui respondens, ait : Ecce ego, & cucurrit ad Heli, & dixit : Vocasti enim me, qui dixit : Non vocavi te, fili mi, revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Et adjecit Dominus vocare rursus Samuelem. Consurgensque abiit ad Heli, et dixit : Ecce

ego, quia vocasti me. Qui respondit : Non vocavi te, fili, revertere et dormi. Porro Samuel non sciebat Dominum, neque revelatus ei fuerat sermo Domini. Et adjecit Dominus, et vocavit Samuel em tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, et dixit. Ecce ego, quia vocasti me. Intellexit igitur Heli, quia Dominus vocaret puerum, et ait ad Samuelem : Vade et dormi, et si deinceps vocaverit te, dices : Loquere Domine : quia audivit servus tuus.

Quid est ergo, quoddam omnipotens Deus vocationem suam tanta arte insinuat, ut vocati mens teneatur, ne se vocantem cognoscat? Deum audiens, magistrum hunc esse hominem putet? Vocationem emittat, & causam taceat? Ire ad magistrum sinat, toties ad somni quietem redire, & tamen dormientem quiescere non permittat? Numquid enim qui ad secreta sua cognoscenda vocavit, quem voluit, voce tantum Heli simili, & non potuit voce, quâ voluit? Et qui quando voluit, vocavit, causam vocationis statim indicare non potuit : & qui excitare voluit, ut audiret, nisi per magistrum eum docere non potuit, quem admodum audire debuisset? Sed hac in re magna omnipotens Deus dispensatione utitur, ut profectò electorum corda duplici eruditione doceatur : quatenus & in superficie historiæ quod sequantur obedientiæ bonum quique subiecti videant, & prælati intueantur occulta mysteria, quæ ad lucem intelligentiæ discutiendo perducant. Sed quod primo loco dicendum arbitror, puer, qui loquentem Dominum esse magistrum putavit, vocem corpoream audivit. Non itaque per semetipsum Deus, sed per Evangelicum spiritum puero locutus est : quia qui non stringitur formâ corporeâ, instrumento corporis non angustatur ad sonum vocis. Quod nimirum & pueri audientiæ convenit. Nam et si magna sunt merita inchoantis subditi: quia tamen adhuc non in perfectione esse, sed in profectu conversationis agnoscitur, ad eam locutionem, quâ omnipotens Deus per semetipsum loquitur, non pertingit. Per se quidem omnipotens Deus, summus videlicet & incircumscriptus spiritus magnis viris, & spiritualibus spiritualiter loquitur, cùm spirituali locutione eorum mentibus indicat, & agenda, quæ agant, & loquenda, quæ fiant. Exteriorem itaque vocem per Evangelicum spiritum movit, sed gratiæ suæ præsentia creator spiritus, quæ voluit, indicavit. Vocans itaque voce, dum Heli putatus est, cognitione latuit, ut ad magistrum puer curreret, & dum se non fuisse vocatum audiret, deceptus ostenderet in quanto culmine virtutis stare. Puer ergo humiliter homini subiectus, atque obedientiæ ardua arce sublimatus, dum vocatus accessit, iustus rediit, quid aliud nobis exemplo præbet, nisi altissima formam obedientiæ? Vera namque obedientia nec præpositorum intentionem discit, nec præcepta discernit : quia qui omne vitæ suæ iudicium majori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operatur. Nescit enim iudicare quisquis perfectè didicerit obedire : quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediatur. Sed in tanta perfectæ conversationis ejus gloria, vita nostra confunditur. Ecce etenim ad supernam patriam subducibus Christiani exercitus proficisci decrevimus, sed opera diversa, etiam si diversis temporibus jubemur, agere murmuramus. Quis enim sese à murmuratione compesceret, quis ab ira temperaret, si vocatum se bis, & ter audiret, & tamen ex vocantis responso perciperet, quia vocatus minime fuisset? Quam profectò desideria nostræ caliginem patimur : quia tantæ virtutis bonum, qua præmij sui claritate respondeat, non videmus. Unicum etenim bonum est ad recuperationem vitæ, si inobe-

dientiae culpa malum sufficiens fuit ad perpetranda mortem. Si ergo in malo inobedientiae mors prevaluit, toties vita reddimur, quoties obedimus. Puer itaque Samuel nec vocatus, nec repulsus offenditur: quia vocantis aut repellentis animum videre noluit, qui in hoc solo gaudere noverat, quod obedivit. Et quia surgere ad laborem, redire autem ad dormiendum pertinet ad quietem, quid insinuat, nisi quia utrumque nobis vitam preparat, si obedientis animus in eo, quod agit, non nisi obedientiae bonum pensat? Praeceptum namque in hoc solo pensari debet, quod majoris praecceptum est, & qui obedientiae bonum exequitur, non inunctum opus debet considerare, sed fructum: quia ad promerenda aeterna vitae gaudia non exquiruntur qualitas operis, sed mortificatio propria, & executio alienae voluntatis. Unde & Paulus ait: *Circumcisio nihil prodest, & preputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.* Jam ergo apud omnipotentem Deum nec ea, quae ad laborem, neque ea, quae ad quietem pertinent, parva sunt, si aeternam vitam parare obedientibus possunt. Quisquis ergo alieno imperio subiectus est, hoc solum consideret: quia quod sibi secundum Deum injungitur, valde magnum & excelsum in lucro est menti, quod vitam preparat in mercede retributionis. Quod contra inobedientes aspiciant: quia primis humani generis parens à paradisi gaudiis nec furto, nec rapina, nec adulterio, nec homicidio, sed pomi vetiti inobedientia corruit. Unde & apte colligitur: quia si parva, quae videntur, majorum imperia contempta ab internis gaudiis separant, etiam minima, quae perficiuntur, vitam parant. Operator itaque strenuus vitae socialis, & communiter secum Deo ferventium pius amulator, si aeterni meriti ampliozem retributionem per obedientiae bonum adipisci desiderat, in hoc solo se cognoscat excellere, si praeter ceteris arbitrio majoris propriae subdidit voluntatem. Nam nec magna lucra jejuniis, nec aspera vitae studia devotis Christi militibus in majorum praeccepto valde pensanda sunt. Majoris etenim est meriti charitatis inuncta refectione, jejuniis propria deliberatione suscepto. Qui enim iustus carnem reficit, invitum jejuniis praemium devotione promeruit: & ampliozem mercedem obedientiae manducando conquirit. Vocavit ergo Deus puerum, sed voce magistro simili: ut profectio modum suae locutionis indicaret. Causam vocationis tacuit, ut electus puer, qua humilitate obedientiae esset, sublimis ostenderet. Ire ad praecceptorem pertulit, ut devotionis suae munus offerret. Redire ad somni quietem sinitur, ut profectio nec ea, quae sunt minima, contempnamus. Iterato excitat, ut eum, quem in forma electorum ponere volebat, ostenderet: quia nec imperiorum instantia fatigaret. Per eum, qui reprobandus erat, audire, quemadmodum debuisset, didicit: ut profectio sciamus, quia majorum imperia tunc etiam veneranda sunt, cum ipsi laudabilem non habent vitam: quia eorum doctrina, quae prava operatione potest superbis vilescere, humiles auditores facit ad divinae familiaritatis celsitudinem pervenire. Sed quia sequitur: *[Porro Samuel nec dum sciebat Dominum.]* & superius ministrare Domino perhibetur, valde contrarium videtur esse, quod dicitur: quia nescire non poterat, cui ministrabat. Quis enim ei serviat, quem ignorat? Sed profectio per id, quod subiectum est, liquet id, quod sonat contrarium, quia intelligi convenientia rationis debeat. *[Neque revelatus ei fuerat sermo Domini.]* Per quod nimirum datur intelligi: quia quem amore & ministerio noverat, sermonis ejus revelatione nesciebat. Nondum enim sic vocantem audierat, quem se cognovisse & devotione ministris, & virtute testabatur amoris. Sed in conversatione fidelium convenienter accipitur: nam plerique sub aliena institutione bene proficiunt, qui novita-

tis suae tempore omnipotenti Deo ministeria persolvunt; & tamen puritate contemplationis ad internam pulchritudinem ejus speciem non pertingunt. Qui cum subjectionis suae merito etiam donum divinae contemplationis accipiunt: & experientiam internam visionis intelligunt, quia sic nondum sciebant, cui ministrabant. Quod bene Jacob ad accipiendam conjugem proficiscens, designat, qui post laborem itineris, per soporem quietis Dominum vidit, sed à somno evigilans, ait: *Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Neque enim illic esse Dominum, antequam dormiret, dubitare poterat, qui esse hunc ubique sentiebat, sed quia tunc eum perfectius didicit, ignorasse se illum perhibuit, cum familiarius non agnovit. Via namque, qua ad conjugem pergitur, intentio devota obedientiae est, qua fecunditas internae charitatis consequi desideratur. Jacob itaque dormit in via, cum fidelis subiectus maligni spiritus supplantator, per laborem obedientiae ad quietem suscipitur internae visionis. Qui profectio tunc Dominum se agnovisse fatebitur: quia dum eam, ad quam noviter est assumptus, internae lucis miratur speciem, quantum ante nescierit, experientiam revelata pulchritudinis agnoscit. Fide etenim, velut fama, Deum cognoscimus: amore autem contemplationis is, qui fama innouit, nobis velut ex ostensione praesentiae revelatur. Bene autem per obedientiam proficiscens subditus, dum ad contemplationis altitudinem ducitur, dudum ignorasse Dominum perhibetur: quia is quasi ex praesentiae veritate invenitur, qui famam velut incognitus, & non praesentiam, velut cognitus, ante videbatur. Sed quia separatim dicitur: *[Nondum sciebat Dominum, neque revelatus ei fuerat sermo Domini.]* potest subtilius intelligi. Nam in una eademque interna Dei contemplatione, & mira charitas contemplanti infunditur de fructu tantae gloriae, & stupor magnus in secreti verbi revelatione. Quidam ergo Dominum sciunt, & sermonis ejus revelationem percipiunt: quia & mira dulcedine replentur, ex ea, quam ex consuetudine hauriunt, infusione tantae charitatis, & magna erudiuntur sapientiam revelatione verbi. A nonnullis vero scitur Dominus, quibus sermo Domini nequaquam revelatur: quia simplices quique, sed magna conversatione perfecti viri, decontemplationis divinae gloria ineffabilem quidem amoris dulcedinem contemplando percipiunt, sed tamen ad revelati verbi ejus altitudinem non pertingunt: quia ad amantium ordinem assumpti sunt, non ad consuetudinem praedicationis. Revelatur quidem ei verbum, ut ametur: & ne praedicetur, absconditur. Bene autem de eo, qui ad ministerium praedicationis elevatur, dicitur: *Nondum sciebat Dominum, neque revelatus ei fuerat sermo Domini:* ut dum ea, quae nondum habet rudis, insinuat, quibus bonis diti praedicator debeat, patenter ostendat. Nam qui illam intimi amoris virtutem nondum percepit, profectio omnipotentem Dominum, quem fide velut fama novit, praesentia illius magnae charitatis nescit. Et si ardentem diligit, & arcana mysteriorum discatere per spiritum nondum novit, jam quidem Dominum cognoscit, sed ad sermonis ejus revelationem non pervenit. De obediente autem puero statim subditur:

Abit ergo Samuel, & dormivit.

Jam quippe ad divinae locutionis notitiam puer instructus mittitur, cum electus subditus majoris consilio ad spiritualia cognoscenda preparatur. Et dormire quidem ei est in desiderio aeternae vitae quiescere, cum videlicet animae jam sola superna stenti cuncta praesentia in dedignatione sunt: ut quod studiosius ab intentione sua corporeum omne repellitur, amore invisibilem abundantius repleatur. Et notandum, quia jam quater ad somni quietem redire praecipitur:

i. Cor. 7.
d

Gen. 3. c

B

C

D

E

quia dum negligenter utimur isto seculo circa vifibilia, opere, locutione, & cogitatione vigilamus. Ter ergo dormire præcipimur, ut ad cognitionem supernorum per quietem operis, oris silentium, & cogitationum superfluarum abjectionem præparemur. Quarto autem loco ad somnum mittimur, cum majorum nostrorum licentiâ, ab utili etiam ministerio cessare præcipimur: ut dum nullâ præpedimur curâ sollicitudinis, totam se mens colligat ad intuitum supernæ visionis. Et notandum, quia quiescentem puerum, nesciente Heli, Dominus excitat, sed tamen excitat, nisi eodem Heli præcipiente, vocationis suæ causam nequaquam manifestat: quia electos subditos occulta inspiratione ad supernæ patriæ desiderium erigit; sed per quietem vocare eos ad eam, quam diligunt, patriam sine majorum licentiâ non permittit. Quia ergo quoties vocatur puer, toties ire ad magistrum limitur, quid est aliud, nisi quia ipsa divinitus inspirata subjectorum desideria majorum iudicio submittuntur? Opus namque subjecti divinitus inspiratum, tunc Deo gratum esse cognoscitur, si majoris imperio aut permissione peragatur. Quater ergo vocatur puer à Domino, quater somni quietes præcipitur à magistro: quia ad temperamentum operis, silentium oris, abjectionem internæ sollicitudinis, cessationem ministerij, pro amore secretioris vitæ per divinam inspirationem succendimur, & tamen amoris nostri desideria adimplere sine majorum nostrorum permissione prohibemur. Vocat itaque Dominus, & vocationis causam tacet, ut permittente magistro semetipsum vocato subjecto infinuet. Nam qui non iusto audire, postquam vocavit, siluit, ubi doctor homo præcepit, vocans Deus vocationis causam indicavit. Sequitur enim:

Abit ergo Samuel, & dormivit in loco suo. Et venit Dominus, & stetit: & vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine: quia audit servus tuus. Et ait Dominus ad eum.

Quibus profectò verbis, quia de incorporea, & invisibili divina substantia illud dicitur, quod ad corpus pertinere cognoscitur, necesse est, ut rationabiliter intelligatur. Nam quò veniat, qui ubique est? Quo pacto stare, & loqui dicitur, qui corporea substantia non formatur? Sed in illa omnia dictante substantia, ponuntur verba inopiæ nostræ, per quæ surgere valeamus ad cognoscenda mysteria operationis suæ. Nam venire Domino, est præsentia gratiæ suæ corda electorum tangere: stare ejus, est manenti ejusdem gratiæ suæ dono, eas, quas tangit mentes, inconcessæ gratiæ suæ dono retinere. Vocare autem ejus, est electam mentem ad augmentum majoris gratiæ excitare. Venit namque Dominus, & non stat, cum corda negligentium tanguntur per gratiam, & tamen in affectu, & amore tangenti gratiæ nequaquam perseverant. Velut enim præsens, est veniens, & non stans, recedens, cum ex præsentia tactu divinæ gratiæ, repente bona facere proponunt, & statim derelicti, ejusdem boni propoliti intentionem deserunt. Quod si ad vim contemplationis refertur, venit, & stat Dominus, cum electorum corda & repente per gratiam tangit, & tacta repente non deserit, ut veniendo visitet, stando confirmet, & qui ad gaudium sibi dilectæ mentis ostenditur, non recedat ipse priùs, quam illa videndo fiat. Sed quia stare dicitur, discessurus quandoque designatur: quia etsi aliquando electas animas in sua revelatione per aliquantulam moram fatiat, præsentia suæ dulcedinem subtrahit, ut subtractam ardentius concupiscant. Venit ergo Dominus visitans, stat suaviter se demonstrans, vocat ad amorem ostentis suæ gloriæ per ardentissimum desiderium excitans. Unde & toties excitatus puer repetito nomi-

ne vocatur: quia vocatio ex nomine designat affectum magnæ charitatis & familiaritatis. Unde & Moyis loquitur, dicens: *Novi te ex nomine.* Vocati igitur nomen iteratur, cum in magnam jam familiaritatem internæ majestatis mens videntis excipitur, & ferentibus desideriis ad amorem se vocantis elevatur, ut præter, id quod audit, nil libeat, atque in læticia auditus sui immorari perpetuò concupiscat. Unde & hic apertè subjungitur: [*Ait ergo Samuel: Loquere Domine, quia audit servus tuus.*] Qui ergo, loquere, posuit, ex necessitate conclusit. Quasi enim verbis apertioribus dicat: Ego respondi, Loquere, qui aliter respondere non potui. Nam quid aliud desiderare potest mens in illo gaudio loquentis majestatis assumpta? Dicere enim menti Deo, Loquere, illam ineffabiliter dulcem locutionem semper audire, desiderare est. Dicit ergo: Loquere, qui vellet ut nunquam taceret. Unde & subditur: [*Quia audit servus tuus.*] Quasi dicat: quia hoc quod experientia interni affectus excipio, æterna frui perceptione concupisco. Petit ergo ut loquatur, qui hunc nunquam in internis suis affectibus silere desiderat, ne qui tam sublimi exultatione Domino loquente sustollitur, ad proferendas damnatæ humanitatis angustias, eo tacente deponatur. Nam si à corruptionis nostræ tenebris, ipso loquente, assumimur, cum nobis per subtractionem gratiæ tacet, eisdem tenebris subjugamur. Meritò igitur tanto subvectus culmine, Domino dicit: [*Loquere.*] Quia eo interni auditus gaudio sibi complacet, quo in exterioribus suis nihil placet: & manere cum colloquente secum tantò ardentius cuperet, quantò ad infirma sua libentius nunquam deponi voluisset. Etiam, auctore Deo, cum Domino dicimus, loquere, ipso donante dicimus, sed tamen quo affectu id ei perfectiores electi dicant, dicere non valeamus: quia quod desiderij est ineffabilis, non exprimitur locutione rationis. Quem profecto affectum bene Petrus insinuat, qui cum transformato Domino in monte assisteret, resurgentemque faciem ejus, sicut sol, cerneret, & ad instar nivis albertia vestimenta ejus conspexisset, ait: *Bonum est nos hic esse. si vis, facia-* Mat. 10.
mus hic irra tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Luc. 9. 4
*Helia unum. Qui enim dicit: Bonum est nos hic esse, si posset, ab illa visione tantæ gloriæ nunquam deponi voluisset. Dum enim dicit Petrus: Domine, bonum est nos hic esse: & Samuel dicit: [Loquere Domine, quia audit servus tuus.] Voces quidem diversæ sunt, affectiones æquales. Hoc enim significat Petrus in monte, transfigurato Domino, quod Samuel à veniente, à stante, & stante Domino secundo vocatur. Sed etsi quasi nesciens Petrus quid diceret ab Evangelista reprehenditur, huic tamen sensui contrarium non videtur. Evangelista quippe non affectum Petri, sed rationem reprehendit: quia cum Domino assumptus in gloria seorsum, sic esse semper cupiebat, & pro redemptione communi eum ad ignominiam crucis descendere volebat. Nesciebat ergo quid diceret, sed ardentem, quod videbat, amabat: quia profectò tantum bonum videbat, quod sic non amari nullatenus poterat. Unde etsi justè Petrus reprehenditur, ei tamen rationabiliter indulgetur: quia amore tantæ majestatis per fruitionem vincebatur. Verumtamen cum de dicendi ignorantia Petrus arguitur, ejusdem ignorantia causa memoratur. Nam subdens Evangelista, ait: *Erant enim timore exterriti.* Illa enim internæ majestatis ineffabilis pulchritudo electam mentem, cui se delectabiliter ostendit, aliquando mirabili pavore concutit, ne de visionis magnitudine ad elationem profluat, si eam, quam blanda contemplatio ad tam summa evehit, provector suus spiritus timoris moderamine non refrænare. In una quidem, & eadem revelata gloriæ visione, & bonitas Redemptoris apicitur ineffabiliter blandiens, & æquitas illius ineffabiliter terrens: ut quò*

videntis

videntis animus de respectu Dei bonitate dulcius A
pascitur, consideratione æquitatis territus caveat,
ne inaniter fatietur. Unde & Samuel, cum ad di-
vinæ locutionis familiaritatem sustollitur, ei non læ-
ta de electorum profectu, sed de magnorum defectu
terribilia nunciatur. Nam subditur:

*Et ait Dominus ad Samuelem. Ecce ego facio
verbum in Israel, quod quicumque audierit,
tinnient amba aures ejus.*

Inter dona quippe sublimia electa mens èd cautius
ab elatione compescitur, quod per omnipotentis Dei
justitiam etiam illos repulso aspicit, qui donis su-
blimioribus sulti esse videbantur. Quare & de ver-
bo, quod facturum se esse Dominus minatur, tinnire
aures audientium prædicuntur. Aures quippe cor-
poris tinnunt, quando intolerabili sonitu impetun-
tur. Nam cum ultra auditis capacitatem ei clamor
infunditur, hunc, quem officij angustia sonitum re-
jicit, in tinnitum convertit: quia dum per aurium
antra vox sibilat, quæ insula simul, ad interiora
non intrat. Ad aures verò mentium intolerabilis
clamor est alicujus magni repulso prædicatoris. Cla-
moris ergo effusi magnitudo non capitur: quia dum
sublimia dona prædicatori reprobò concessa reco-
luntur, quo divinæ æquitatis examine projicitur,
ignoratur. In tinnitum ergo aurium effusa vocis ma-
gnitudo convertitur: quia etsi quo Dei judicio fiant,
mentis intentione non capitur, dum diu per confide-
rationem pensatur, corda considerantia timore con-
sternantur. Velut enim de clauso magnæ vocis soni-
tu aures tinnunt, quando de diu considerata ma-
gnorum virorum reprobatione, iustorum corda per-
timefcunt. Sed ambæ aures tinnire referuntur, dex-
tera videlicet, & sinistra. Et quia per dexteram æter-
na vita, per sinistram verò præfens designatur, &
per aures ea, quæ dicuntur, audimus: quid per
sinistram aurem, nisi intentionem piæ operationis:
& quid per aures dexteram, nisi intentionem su-
pernæ visionis accipimus? Ambæ itaque audientis
aures tinnunt: quia cum summorum virorum rui-
na ostenditur, electorum intentio utraque turbatur:
quia & paventi corde ad contemplanda æterna se
erigunt, & sine ingenti formidine temporalia non
disponunt. Hunc namque aurium tinnitum passus
fuerat, qui Domino loquebatur, dicens: *Iustitia tua
sicut montes Dei, judicia tua abyssus multa.* Montes
quippe Dei, summi & electi viri intelliguntur. Qui-
bus profectò montibus Dei justitia æquatur, cum
ardua ejus mandata opere perficiunt, sed tamen di-
vina judicia abyssus multa sunt: quia etsi in sancto-
rum virorum oculis recta sunt ea, quæ agunt, ante
omnipotentis Dei oculos qualia sunt, scire non pos-
sunt. Unde & bona, quæ prævalent, incessanter
agunt, & super se tonantem illam judiciorum abyf-
sum pertimescunt: quia de facto Domini verbo,
quod audiunt, tinnitu magni terroris eorum corda
quatiuntur. Aptè autem non nisi audientium aures
tinnire prædicuntur. Nam & in Evangelio hoc ad-
monet, dicens: *Qui habet aures audiendi, audiat.*
Qui enim tota intentione ad ea, quæ foris sunt, vi-
gilant, hunc timoris tinnitum nesciunt: quia super
se divinatorum judiciorum altitudinem nequaquam
pensant. Sed ecce, qui subtilia Dei judicia super se
pensare noluit, de eo judiciorum sententiæ quàm
acutè replicantur. Nam subdens dicit:

*Prædixi enim quod judicaturus essem domum
ejus usque in æternum propter iniquitatem,
eo quod moverat filios suos indigne agere,
& non corripuit eos. Idcirco juravi domui
Heli, quod non expieretur iniquitas domus
ejus victimis, & muneribus in æternum.*

Quia enim plerumque justæ severitatis sententia
S. Greg. Tom III.

per clementiam temperatur, magnæ districtio-
nis hoc judicium est, ubi animadversionis sententia re-
plicando asseritur. Prædixit enim superius Heli, cum
per virum Dei, suppresso nomine, dejectionis ejus
sententiam nunciavit. Quia verò & nunc idem se ac-
tutum jurat, profectò damnationis judicium repli-
cat. Quia in re etiam notandum est: quia qui iniquè
agentes filios non corripuit, iniquitatem fecisse re-
prehenditur: quæ in æternum victimis & muneribus
nequaquam expietur. Quæ ergo erit districtio
iniquitatis propriæ, si irremediabilis culpa est negli-
gentia curæ alienæ? Nam si subditorum peccata in-
correpta perenni reatu nos obligant, audacia iniqui-
tatis propriæ, quibus nos pœnis ligat? Meritò ergo
audientis aures tinnunt: quia nimirum electorum
mentes, quæ hoc attentè considerant, de tanta di-
strictione contremiscunt. Meritò audientis hoc aures
tinnunt, quia profectò immensitatem clamoris ha-
bet, quam electa corda vix sustinent. Et dextera qui-
dem audientis aures tinnit: quia etsi perfectionis suæ
merito se quisque ad superna contemplanda erigit,
tamen de vitæ suæ cellitudine non confidit. Sinistra
etiam aures tinnit: quia etsi dono scientiæ habet, ut
temporalia quis profectò ordinet, tamen de perfec-
tione ministerij sui fiduciam nullam habet. Inter do-
na quippe sublimia verbum audiunt, de cujus cla-
more aures utraque tinnitum patitur, sub quo donec
illa incertitudinis vita ducitur, pavere non desinit,
Unde & aptè subjungitur:

C *Dormivit Samuel usque mane.*

Usque mane enim dormit, qui quousque venturi
Redemptoris splendor appareat, in incæptæ bonæ
operationis conversatione requiescit. Usque mane
dormit, qui tota præsentis vitæ nocte per propositum
inchoatæ justitiæ expectat, ut ad gaudium emeritæ
retributionis claritas sibi promissa Redemptoris ef-
fulgeat. Verbum enim promissum in Israel audivit,
de quo aures ejus tinnire non desinunt: quia de con-
specta districtione divinæ justitiæ timoris spiritum
hauit, sub cujus pondere ad seculi amorem evigila-
re non poterit. Sed fortasse usque mane dormire di-
citur, pro tinnitu aures dexteræ. Nam dextera aures
tinnit: quia dum profectus interioris vitæ amator de
perfectione contemplationis dubitat, magis ac ma-
gis proficere in ea, qua cæpit vitæ sublimitate, ap-
petit. Sed quamdiu in hac mortali carne sumus, ma-
ligni spiritus ad summa tendentibus insidiantur, &
ut eos ab internæ gloriæ visione retrahant, inepta-
rum cogitationum figmenta congregant, quæ inter-
nis eorum oculis proponant. Bene itaque dicitur:
[*Dormivit Samuel usque mane.*] Tentatio immu-
dorum spirituum nox est: qui verò usque mane dor-
mit, oculos tota nocte non aperit. Dormit ergo in
noctè, qui figmenta demonum dedignatur aspicere
in tentatione. Tota nocte etiam dormit: quia caligi-
ne tentationis non vincitur, sed viriliter sustinet,
donec per adventum gratiæ, claritatis supernæ luce
visiteretur. Et tunc profectò velut mane evigilat: quia
oblectamento refusi sibi post tenebras luminis hila-
rescit. Quasi evigilans quippe tunc oculos aperit:
quia lucem, qua respergitur, lætenter aspicit, qui as-
picere sibi illatas tenebras non curavit. De tinnitu
quidem dexteræ aures obtinet, ut qui supernis inniti-
tur, videre reproba dedignetur, & certitudinem sui
profectus insinuat, dum quod pace proficit, per aperi-
ta & violenta bella non perdit. Sequitur:

Et timuit indicare visionem Heli.

Illud namque ei indicare timuit, quod sibi Domi-
nus ostendit, ut temeritatem humanæ audaciæ re-
strenaret vigore disciplinæ. Quidam namque adeo
sunt præcipites, ut ad prælatorum suorum reprehensio-
nem facile proruant, atque eorum erratibus mi-
nari futura supplicia non paveant, Qui nimirum,
G

quia sanctæ Scripturæ morem nesciunt, loquentem A sibi Dominum nequaquam audierunt. Nam quibus omnipotens Deus loquens, prælatorum suorum pœnas insinuat, ea, quæ audierunt, eis dicere formidant. Hinc ergo præpositorum suorum reprehensores colligant, quantâ se inconsideratione præcipitent, & lapsus sui profunda pertimescant. Si enim ij, quibus omnipotens Deus loquitur, prælatis suis loqui metuunt, ij, quibus nequaquam locutus est Deus, recondere se sub linguæ suæ silentio quanto terrore debuerunt? Timor ergo Samuelis non pavorem servilem insinuat, sed reverentiam debitam culmini pastoralis. Nam etsi negligens prædicator reprehensionem, & minas ex reatu meretur proprio, timorem reverentiæ exigit ejus ordinis celsitudo. Sequitur:

Aperuitque ostia domus Domini.

Quidnam est, quoddam is, qui loqui timuit, domus Domini ostia referavit, nisi quia obedire non erubuit, qui indicare tristitia expavit? Nam superius dictum est: *Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.* Puer enim, qui in templo Domini dormisse, & nunc ejusdem aperire ostia dicitur, inunctum ministerium habuisse ostenditur, ut horis congruentibus aperiat ostia, & obseraret. Qui ergo visionem indicare expavit, & ostia domus Domini aperuit, reverentiam magistro dupliciter impendit, videlicet cura ministerij, & custodia locutionis. Quam profectò loquendi custodiam quam distictè tenuisset, ostenditur, si ea, quæ sequuntur, subtiliter attendantur. Nam repente subinfertur:

Venit ergo Heli ad Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit: Præsto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te: oro, ne celaveris mihi. Hac faciat tibi Deus, & hac addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus, quæ dicta sunt tibi. Indicavit ergo ei Samuel universos sermones, & non abscondit ab eo.

Qui enim tantâ imprecationis instantiâ ad loquendum coactus asseritur, magna distictione silentij obligatus fuisse declaratur. Et quia non tam pro custodia puritatis, quam obstinatione protervitiæ quidam tacere subjecti solent, Samuel electi subditi formam ostendit, qui reverenter tacuit, sed tacere loqui jussus expavit. Itaque gemina luce conversationis enituit, dum qui filialis timoris virtute siluit, loquendi utilitatem loquendo conquistavit. Sequitur:

Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat.

Qui simplicius, quam debet, istam Heli responsionem considerat, tam rectè hunc respondisse, quam humiliter putat. Nam sicut auditur exterius, quid humiliter respondisse potuit? qui reprobationem suam audivit, & minanti Deo, immo reprobationis suæ sententiam promulganti, quidquid de se facere vellet, obtulit. Sed profectò ista responsionis humilitas si subtiliter inspicatur, vera humilitas non est. Vera namque esse cognoscitur, quæ bonum obedientiæ in majoris imperia consequenda comitatur. Verè itaque esset humilis, si sese ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtulisset. Sed & fortasse verius esset humilis, si reprehensus nequaquam responderet, sed neglectam correptionem secleris filii adhiberet, si vel tunc pastoralis zelo insisteret, & flagitiosorum sacerdotum scelera digna ultione vindicaret. Dum ergo dicit: *[Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat,]* electionis suæ verbum apertius protulisset cognoscitur, quam responsionem humilitatis: quia nimirum potius elegit minarum Dei causas incurrere, quam de perpetratis iniquitatibus filios con-

demnare. O quanti sunt adhuc imitatores Heli, qui eum imitantem sibi omnipotentem Deum quotidie de sacro eloquio sentiant, & tamen hominibus displicere trepidant, & divinæ indignationis minas incurrere non formidant: & dum inimicitias hominum, velut implacabiles metuunt, de Dei misericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud omnipotentem Deum vindictæ locum habere potest, indulgentiam verò obtinere non potest. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ suæ proposito perduranti, quid est de minanti sibi Deo dicere:

[Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat,] nisi de ordinatissima Dei misericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim Dei misericordia ordinatè confidit, qui hoc, quod peccando delinquit, penitentiam corrigi, flendo tergit. Peccare ergo, & de Dei creatoris clementia præsumere, peccato justitiæ ejus exponi est. Sic nimirum peccata perpetrata non tergere penitendo, & de Dei misericordia præsumere, in iudicium distictionis ejus offendere est. Dum ergo Heli vita in reprobatorum prædicatorum forma describitur, non solum culpa lapsus ostenditur, sed etiam culpæ in præcipitatione securitas. Nam qui timore penitentia, divinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audivit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim Deus, etsi æquitate justus est, abundantior tamen creditur miseratione pius. Unde & per Prophetam dicitur: *Miserationes ejus super omnia opera ejus.* Hinc est id, quod per Jonam prophetam

Ninivitis minas subversionis protulit, & tamen penam evitendæ civitatis penitentibus indulxit. Hinc est enim quod Ezechia regi per Prophetæ oraculum

mortis pœna promittitur, sed quia rex mori metuens, coram Domino se penitentia lacrymis afflixit, mortem, qua moreretur, apud eum, quem timuit, non invenit. Et supra quidem se Dominus locutum fuisse asseruit, ut domus Heli & patris ejus in conspectu suo usque in sempiternum ministraret, sed qui de bono agente, bona locutus fuerat, de domo reproba jam effecta, sententiam permutavit, dicens:

Nunc autem absit hoc à me.

Si ergo bona promissa revocat omnipotens Deus: quia ij, quibus promiserat, malè permutantur, quanto magis minarum effectus retrahit, cum bene conversos eos aspicit, quibus pro admittis iniquitatibus pœnam animadversionis intimavit? Quid ergo ad hæc dicimus, qui quotidie delinquimus, atque in reatus nostri obligatione securi sumus? Hoc igitur ipsum, quoddam distictionem divinæ justitiæ non tenemus, nobis valde timendum est: quia ecce, qui divina indignatione projicitur, pro culpa perpetratæ negligentia, nullo timore sollicitus fuisse perhibetur. Sed quia ad timorem reprobi prædicatoris repulsionem novimus, electi profectum audiamus. Nam sequitur:

Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo.

Hoc profectò si ad historiam legitur, crevisse puer Samuel ætate corporis designatur: si verò ut cetera spiritali investigatione ista perquirimus, cum eo Dominus esse describitur, qui crevisse memoratur. Crevit autem qui in virum perfectum mentis ætate proficit. Unde & per Prophetam de electis proficientibus dicitur: *Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* Hinc Paulus ait: *Donec occurramus ei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Verùm nonnulli sunt, qui dum virtutibus crescunt, elatione corrumpunt. Hi nimirum crescere videntur, sed tamen cum eis Dominus non est: quia à se eum, alta sentiendo de se, eiciunt, quem in profectu virtutum positi, per humilitatem secum habere poterunt. Vel si per exteriorem

Es. 14. d
1 cor. 3. a

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

S. Aug.
de Ge-
nesi ad
litte-
ram. l. 6.
cap. 17.

Es. 38. a

dignitatem crevisse intelligitur, Dominus cum eo esse memoratur: quia profectò plerique in humiliori ordine religiosi sunt; sed cum subitò ad culmen dignitatis pervenerint, prima opera cum humilitate derelinquunt. Samuel igitur & proficit, & proficiens Dominum secum habuit: ut profectò electorum prædicatorum morem præferret, qui cum dona, & dignitates, quibus profint aliis, assequuntur, de semetipsis placere Deo non negligunt: & ex eo illa, quæ pro aliis acceperunt dona, multiplicent, unde in semetipsis offecerunt bonum, quod in eis loquendo propagare concupiscunt. Quare & subditur:

Et non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

In terra quippe verbum prædicatoris cadit, cum ex reproba prædicatoris conversatione vilescit. Unde & Veritatis voce dicitur: *Ad nihilum valet ultra, nisi ut miratur foras, & conculcetur ab hominibus;* Et notandum, quia ex omnibus verbis ejus non cecidisse in terram dicitur, ut profectò prædicatori nihil agere liceat, quod licet reprobare. Nam quidquid agi prohibet, is profectò si agit, verbum in terram cadit: quia dum à loquente contemnitur, hoc audientes nequaquam venerantur. Verbum namque aliquid in terram cadere prohibebat Dominus, cum negligentibus prædicatoribus negligentia suæ verbum exponebat, dicens: *Quicumque solverit unum ex mandatis istis minimis; & docerit sic homines, minimus vocabitur in regno calorum: qui autem fecerit & docerit, magnus vocabitur in regno calorum.* Mandatum namque nec minimum prædicator solvit, cujus verbum ex verbis omnibus in terram non cadit. Dum autem ex omnibus verbis Samuelis, verbum in terram non cecidisse dicitur, cujus mores insinuat Samuel, nisi qui merito & prædicationis & operis magni sunt in regno calorum? Itaque ex omnibus verbis ejus in terram non cadit: quia omne, quod altum sanctæ Ecclesiæ perfectum prædicator loquitur; ab eo etiam sublimi prædicatur conversatione; cum velut in ardua specula positus, & sapientes verbo erudit, & simplicibus iter, per quod ad æternam patriam ingredi debeant, operibus ostendit. Unde & subditur:

Et cognovit universus Israel à Dan usque Bersabee, quòd fidelis Samuel propheta esset Domini.

Quid enim per Dan, nisi simplices, & quid per Bersabee, nisi sapientes designantur? A Dan usque Bersabee fidelis Samuel propheta Domini recognoscitur, quando electi prædicatoris vita simplicibus ad salutis exemplum proponitur, & sapientibus per doctrinam ejus sanctæ Scripturæ arcana revelantur. Quia verò Bersabee puteus septimus interpretatur, possunt per Bersabee non solum sapientes, sed etiam justi designari. Puteus enim septimus quid est, nisi gratia Spiritus septiformis? Per Dan peccatorum vita ostenditur: quia per veterem Prophetam dicitur: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semina, mordens ungulam equi, ut cadat ascensor ejus retro.* A Dan itaque usque Bersabee Samuel Domini propheta cognoscitur, dum electi prædicatoris vita, atque doctrina, peccatoribus est venerabilis, & justis: ut in eo videlicet & lapsi bonum videant, in quo se pœnitendo corrigant, & boni mirentur vitæ celsitudinem, ad quam quotidie proficiendo convalescant. Sequitur:

Et addidit Dominus, ut appareret in Silo.

Superius de tempore reprobi pastoris dicitur: *In diebus illis non erat visio manifesta.* Cum itaque ex sacro eloquio optimus prædicator ostenditur, apparere iterum Dominus prohibetur: quia nimirum cœ-

gnitio divini consilij, quæ absconditur reprobis, puritatis merito revelatur electis. Si enim & hominum consilia nisi familiaribus non creduntur, omnipotens Deus secreta suæ dispositionis æstimandus est suis patrefacere inimicis. Prius ergo justus doctoris vita prædicatur, deinde addidisse, ut appareret Dominus, dicitur: quia profectò divinæ lucis ostensio reprobos & fictos fugit, quæ se electis, & mundis cordibus aperit. Unde & per semetipsam vera lux loquendo, nos illuminat, dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Igitur, ut appareret Dominus, addidit: quia mundum prædicatoris sui oculum vidit. Sed cum addidit: [*Ut appareret in Silo,*] in eodem loco illum apparuisse vice alia designatur. Quia autem dixit, ubi apparuit, ne Heli apparuisse crederetur, subsequenter & personam ejus, cui apparuit, ostendit, dicens:

Quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini.

Tunc namque se ei revelavit, cum ei secretum sui consilij, de repulsione reprobi prædicatoris aperuit. Quod profectò juxta verbum Domini factum asseritur, & hoc, quod non valde superius per verbum Dei ad Heli dictum fuerat, etiam secundum historiam impletum esse sentiat: *Et suscitabo tibi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciat. & ambulabit coram Christo meo omnibus diebus.* Et item: *Videbis emulum tuum in templo, in universis prosperis Israel.* Quod si juxta spiritalem intelligentiam perscrutamur, quomodo addit Dominus, ut electis appareat, nisi quia qui electos suos de contemplatione justitiæ suæ mirabiliter terret, etiam de ostensione gloriæ ineffabiliter demulcet. Qui enim apparendo justus, corda Sanctorum terrore concutit, ut appareat, addit, quando cordi terrore dulcedo refunditur suæ pietatis. Hinc est enim, quòd Moysi non semper in igne apparuit, sed in igne aliquando, aliquando in nube. In igne quippe terror judicij est. Unde & de secundo Redemptoris nostri adventu per Psalmistam dicitur: *Ignis ante eum præibit, & in circuitu ejus tempestas valida.* In nube autem protectio miserationis exprimitur: quia ejusdem protectionis suæ blandimentum electis suis promittens Dominus, ait: *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube.* In igne itaque & nube per delicta gradientibus Dominus apparet: quia mentes contemplantium se in hac exilij peregrinatione, etsi aliquando terret de justitia, pavore dejectas erigit blandimento protectionis. Dominus itaque Samueli apparuit, & ut appareret, addidit: quia qui ab electorum mentibus in igne terroris aspicitur, in nube etiam dulcedinis exhibetur. Ignis namque visionem intus viderat, qui nunciabat foris, dicens: *Sanctum & terribile nomen ejus.* In igne item eum visum ostendere cupiens, ait: *Venite, & videte opera Domini, terribilis in consiliis super filios hominum.* Sed qui ei in igne apparuit, ut appareret addidit: quia suavitatem gloriæ, & dulcedinis suæ, ei etiam de nube propinavit. Quare & exhilaratus, qui territus fuerat, dixit: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti iumentibus te.* Hinc item additam apparitionem admirans, ait: *Quam bonus Israel Deus is, qui recto sunt corde.* Sed attentè considerandum est, quod subjungitur: [*Juxta verbum Domini.*] Verbum ergo Domini cognoscendum est, antequam ad apparitionem Domini pertingere mereamur: ne injusta & indiscreta visio ignis & nubis, non solum nobis perfectionem non ostendat celestis itineris, sed ad submersionem erroris nos impellat. Origenes quippe, dum apparentem Dominum, sine verbo Domini videre voluit, visionem nubis inordinatè conspexit: quia ignis apparitionem horruit. Nam dum, abnegatà vel minutà justitià Dei, superfluum ejus clementiam prædicaret, allē-

ruit, quod non solum omnibus damnatis hominibus parceret, sed etiam de æterna pœna reprobos angelos quandoque liberaret. Novatus autem ignis aspicere visionem amplius amavit, qui dum severam omnipotentis Dei iustitiam implacabilem diceret, spe veniæ consequendæ, & pœnitentiæ omnem remedium peccatoribus abstulit. Nec Novato igitur, nec illi alij Dominus apparuit: quia uterque eorum iuxta quod per veritatem sacri eloquij cernitur, omnipotentem Dominum non conspexit. Tunc ergo iuxta verbum Dominus apparet, cum ea ostensione menti revelat, quam sacre Scripturæ fides non reprobatur. Unde & aptè subjungitur:

Et venit sermo Samuelis in universo Israeli.

Hæreticorum quippe sermo non venit. Novati enim sermo fuit: quia iustus Deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcit. Origenis sermo fuit: quia misericors Dominus nullam creaturam rationalem perire per æternam damnationem sinit. Sed quia

A conversi ad Dominum peccatores, nequaquam percuti, & semel lapsi angeli, & in peccato suo mortui peccatores nunquam salvantur, hæreticorum profectò sermo non venit. Sermo igitur Samuelis venit in universo Israeli; quia Catholici viri prædicatione completur, quæ in veritate sacri eloquij rectè cognoscitur. Et notandum, quia ejus sermo venisse dicitur, cui visionem suam Dominus addidisse perhibetur: quia nimirum ejus prædicatione vera est, cui sic divinæ iustitiæ terror ostenditur, ut benignitatis ejus abundans gratia non celetur: videlicet ut mentem videntis sic conspecta veritas terreat, ut etiam ostensa benignitas mentem territam in desperationem cadere non permittat: ut sic de benignitate præsumat, quatenus ad prævaricationis ausum non proruat. Hæc autem in secundo libello præsentis operis disputata sufficiant: ut dum ea, quæ sequuntur, novo principio inchoate disponimus, dicendi etiam studium per devotionem renovetur.

LIBRI TERTII

CAPVT PRIMVM.

U M sacre historiarum sensus qualiter electorum moribus conveniret studiosè quaeremus, allegoriarum ordinem repetere exponendo distulimus. Ut ergo ea, quæ omisisse cernimur, suppleamus, quaeritur: Quid est, quod dum Samuel ministrare Domino coram Heli memoratur, pretiosus sermo Domini esse describitur? Sed, sicut superius est dictum, per Samuelem prædicatores sanctæ Ecclesiæ, per Heli etiam electi patres testamenti veteris designantur. Puer ergo Samuel ministrabat Domino coram Heli, cum novus doctorum ordo Redemptoris fidem prædicabat. De quo nimirum ministerio Paulus loquitur, dicens: *Quandiu sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Hinc iterum dicit: *Hebraei sum, & ego: Israelita sum, & ego: ministri Christi sum, & ego.* Ministrare ergo Domino, in laborem prædicationis pergere est. Quod profectò ministerium Samuel coram Heli Domino impendisse dicitur: quia quicquid de religione novæ fidei, novus prædicatorum ordo asseruit, hoc patrum veterum auctoritate roboravit. Domino quippe ministrabat Samuel, quando novus prædicator

Rom. 11.
b
2. Cor.
11. c

Rom. 15. b

Pf. 116. a

Rom. 15. c
ex Es. 2. c

Act. 11. d

Pf. 15. c

assererebat, dicens: *Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, gentes autem super misericordia honorare Deum. Qui profectò ut ministerium, quod Domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet, adjunxit, dicens: Sicut scriptum est: Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi. Et ut se arctius coram Heli in ministerio Domini cohiberet, adjunxit: *Esaïas enim dicit: Erit radix Iesse, qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt.* Puer Samuel Domino ministrabat, cum Dominicæ Resurrectionis gloriam Petrus assereret, dicens: *Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis signis & prodigiis, iraditum per manus impiorum interemisistis, hunc Deus suscitavit à mortuis præsenso consilio tertia die, sicut impossibile erat teneri eum doloribus inferni.* Sed hoc ministerium, quod Domino exhibuit, etiam coram Heli exhibuit, quia subjunxit, dicens: *David enim dicit: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Coram Heli itaque Samuel ministrare Domino aptè dicitur: quia electi sanctæ Ecclesiæ prædicatores, dum statum novæ fidei prædicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt, patrum veterum auctoritate firmaverunt. Et tunc quidem sermo Do-*

mini pretiosus fuisse perhibetur. Pretiosa quippe res parvo pretio emi non potest. Pretium autem, quo sermo Dei emitur, labor est sanctæ operationis. Velut enim rem, quam habere volumus, pretio emimus, cum per sermonem prædicationis, quem accipimus, laborem operis exhibemus. Tunc autem erat sermo pretiosus, cum pro qualicumque labore operis non dabatur: cum omnis, qui emptorem sermonis interficiebat, obsequium Deo se prestare cogitabat. Eo igitur tempore sermonis emptor multo pretio eguit: quia sine magno labore verbum fidei servare non potuit, qui pro eo, quod credidit, ad tormenta pervenit. Tempus namque tunc erat, quo is, qui emebatur, sermo non typo figuratæ mortalitatis, sed apertæ locutionis præcepto hortabatur, dicens: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Hinc item dicit: *Qui autem amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et: qui non renuntiaverit omnibus, quæ d possidet, non potest meus esse discipulus.* Itaque cum ministerium Samuelis asseritur, pretiosus sermo Domini esse perhibetur: quia profectò inter initia fidei illi, qui prædicantibus æternæ vitæ doctoribus crediderunt, pro accepto verbo fidei, magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Judaicus populus jam lumen divinæ cognitionis amiserat, sequitur:

Mat. 16. d
Mat. 10. d
Luc. 14. f

In diebus illis non erat visio manifesta.

Manifesta namque visio ejus esset, si in Redemptorem, quem ad visitationem suam venisse audierat, credidisset. De qua nimirum ejus cæcitate subjungitur:

Factum est autem, Heli jacebat in loco suo, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur.

Visio namque Heli manifesta non est, quia Judæorum sacerdotium in perfidia suæ cæcitate sepultum est. Heli ergo jacet in loco suo, quia & litteram legis habet, & in lege & prophetis non habet statum luminis, sed lapsum cæcitatatis. Locus namque Heli videlicet Judaici prædicatoris sacra lex est. Quia ergo Judaicum sacerdotium adhuc sacram Scripturam habet, in loco suo est. Et quia virtutem sanctæ Scripturæ nesciens, ad statum fidei non erigitur, nimirum in loco suo non stare, sed jacere perhibetur. Quia item usque ad mundi finem præ-